

planinski

V E S T N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

115. LETO • MAREC 2010

ŠT. 3

Revija
Planinske zveze
Slovenije

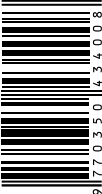

Intervju: **Rado Kočever**

Z nami na pot: **Vrhovi nad planino Razor
Poti na avstrijskem Štajerskem**

Varno v gore: **Številka 112**

3,40 €

PRVA SLOVENSKA POPOTNIŠKA REVIJA!

SVET *& ljudje*

Libanonska minska polja

V gorah Pakistana

Zahodna Bolivija

Letna naročnina
samo 27,04 €!

Ku
Po Nizozems
Idrijske klavže – zgo

Št. 3, letnik XIV, marec 2010, cena 3,99 EUR

Arne Hodalič
Fotografski priročnik

NAGRADNE IGRE • DARILO ZA NOVE NAROČNIKE

☎ (04) 53 20 203 📧 narocnine@svetinljudje.si 🌐 www.svetinljudje.si

Marjan Bradeško

To!

Prihitim v društveno pisarno poravnat članarino. Mudi se mi. Pred menoj pa kar štirje mladeniči v vrsti. Malce zavzdihnem, pogledam gospoda za pisalno mizo, pogledam prvega mladeniča v vrsti ... Brž razumejo. »A vi, gospod Bradeško, boste samo podaljšali?« »Ja, bi, če me spustijo.« Prvi v vrsti prijazno pokima in se odmakne. Hitro opravi. Oni medtem kramljajo, v rokah imajo fotografije (vpisali se bodo!), slišim, da je nekdo z eno nogo že skoraj v zakonu. Še enkrat se jim zahvalim: »Hvala fantje. Veste, jaz pa že imam ženo in se mi zato mudi. Me čaka. Živjo.«

Ko stopim na ulico, sem ves navdušen. To! Najprej so me prijazno spustili naprej. Predvsem pa – vsi so se prišli vpisat. V planinsko društvo. Mladi, verjetno polni energije in želje doživeti. Doživeti naravo, pristnost in prvinskost divjine, začutiti neskončnost zvezdnatega neba pred bivaki, doživeti občutek prihoda na vrh, čutiti bičanje ledenih snežink v viharju in se v rumenih travah predati najtoplejšemu soncu pod soncem. Doživeti občutek lastne uresničitve!

Mladi in tudi manj mladi so se danes vse preveč zatakneli v dolini, med elektronske igračke, v navidezni svet interneta. V svet, kjer se neprestano srečujemo, a nikoli zares ne srečamo. V svet, kjer veliko pišemo in govorimo, a si težko povemo tisto, kar nam zares leži v duši. V svet, kjer smo bolj družabni kot kdajkoli doslej, a nam manjka dobre družbe. Kje pa, saj vse to ni le slabo! Sploh ne. A to je le sredstvo, ki nam pomaga, da se kaj na hitro pomenimo, da pogledamo, kakšna je vremenska napoved, da se pozanimamo za razmere – in da se zmenimo za turo!

Telesna dejavnost v naravi je gotovo eden najboljših načinov, da se človek izpolni. Da sam sebi dokaže, da zmore. Da z odrekanjem – pridobi. Danes se namreč nihče ni pripravil odreči ničemur. Ker se bojimo trenutne izgube. A prav hoja v gore in druge dejavnosti v naravi kažejo, da lahko trenutno odrekanje prinese več, kot si lahko predstavljamo v najbolj drznih mislih. Kdor je že kdaj šel na pot, ve, kaj pomeni zgodnje vstajanje v mrzlo jutro. Kaj pomeni napor ob strmem vzponu, še v polmraku, ko je telo povsem trdo. Ve, kaj pomeni neudobje ledenega zimskega bivaka, vlažna spalna vreča in pomrzneni čevlji. Kaj sta strah in napetost, ko v megli iščeš naslednjega možica. Vse to so tiste trenutne izgube, žrtvovanje in odrekanje, ki že dajo slutiti nekaj velikega ... Kajti dolina je vse globlje, obzorja vse širša.

In na koncu – dosežek! Čudovit razgled, težko dosegljiv vrh, prelep cvet ali izjemna žival. Barve neba v potezah, kakršnih človeški slikar ne zna razliti. Vonji, ki prekašajo vse dišavne vodice. To so tisti tako rekoč evforični občutki ob dosežku. Ko si sam ponosen na svoje dejanje. Da si sam prišel tja in ti je bilo dano doživeti! Danes ljudje namreč vse manj poznajo te občutke, posebej v fizičnem smislu. Zato tudi malo ljudi ve, kakšna je narava. Malo ljudi živi z njo. Malo ljudi se zaveda, da je lahko tudi nevarna, zahrbtna – a le za tistega, ki je ne pozna in ne spoštuje.

Kdor pa z naravo zaživi, mu postane sopotnica, za katero ve, kakšna je in kako se bo obnašala. Ve, da se bo najprej odrekel, da bo potem pridobil. Ve, da več ko da, več mu bo dano. Samo tak človek lahko pozna čudoviti občutek samouresničitve. Ve, kaj pomeni vzklík: »To!« Tisti mladeniči bodo vedeli.

- UVODNIK
- 1 **To!**
Marjan Bradeško
- PLEZANJE POZIMI
- 4 **Zimski klasiki v severni steni Travnika**
Strmo plezanje nad dolino Tamar
Bor Šumrada
- PLEZANJE POZIMI
- 7 **Grapa med Travnikom in Šitami**
Nejc Pozvek
- VARNO V GORE
- 9 **Kako pozimi varneje v gore?**
Marjan Kregar
- LEDNO PLEZANJE
- 10 **Dnevi mraza**
Ledeno igrišče
Aljaž Anderle
- INTERVJU
- 12 **Živa mišica**
Izpoved legendarnega
povojnega plezalca
Pogovor z Radom Kočevarjem
Mojca Volkar Trobešček
- SAM Z GORO
- 16 **Zbližanje**
Mrak in svetloba večerne Raduhe
Uroš Podovšovnik
- PO SVETU ODPRTIH OČI
- 20 **Utrinki iz Nepala**
Tina Rupnik
- V BLIŽNJI OKOLICI
- 22 **Dolg vikend v Karnijskih Alpah**
V skupini Monte Cogliansa
Andrej Gosar

Znami na pot

- 26 **Terasa tolminskega visokogorja**
Vrhovi nad planino Razor
Mojca Stritar
- 32 **Poti na avstrijskem Štajerskem**
Grazer Bergland
Arnold Lešnik
- OPISI
- 33 **Tolminski Migovec in Tolminski Kuk**
Vrh nad Škrbino
Žabiški Kuk in Vogel
Rodica in Vogel
Mojca Stritar
- 37 **Schöckl**
Rote Wand
Hochlantsch
Teufelstein
Arnold Lešnik
- ZGODOVINSKA OBLETNICA
- 46 **Od prve redne Skupščine PZS mineva 60 let**
Burna preteklost planinske organizacije
Žarko Rovšček

- V ZAMEJSTVU
- 48 **Šteber slovenstva na Koroškem**
Slovensko planinsko društvo Celovec
Slavica Tovšak
- PLANINSKA HUMORESKA
- 50 **Srečanja, sreča in presenečenja v gorah**
Malo za šalo, malo zares
Kristijan Jezernik
- METEOROLOGIJA
- 52 **Vreme in razmere v gorah v meteorološki jeseni 2009**
Miha Pavšek in Gregor Vertačnik
- MLADI PLANINCI
- 54 **Mladina pokazala veliko znanja**
21. tekmovanje Mladina in gore v Trzinu
Emil Pevec
- VARSTVO NARAVE
- 56 **Žabja svatba**
Rjava žaba
Dušan Klenovšek
- PREHRANA
- 57 **Abeceda prehrane**
Nada Rotovnik Kozjek, dr. med.
- VARNO V GORE
- 58 **Številka 112**
Kaj mora obiskovalec gora vedeti o klicu v sili
Damjan Slabe
- TRENING
- 60 **Ciklizacija**
Blaž Žazvonil in Blaž Jereb
- V SLOVO
- 62 **Kamenček za srečo z vrha osemtisočaka**
Dušan Jelinčič
- 63 **Ciao, Luca!**
Andrej Magajne
- RAZMIŠLJANJA
- 64 **Bogastvo alpinizma je osebna zgodba**
Urban Golob
- ALPINISTIČNA TEHNIKA
- 66 **Varovanje in sidrišča v ledu**
Aljaž Anderle in Tadej Debevec
- 68 NOVICE IZ VERTIKALE
- 69 NOVICE IZ TUJINE
- 70 NOVE KNJIGE

planinski VESTNIK

REVUIJA ZA LJUBITELJE GORA

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

110. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Dvoržakova ulica 9, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 87, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK: Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Marjan Bradeško, Mateja Pate, Irena Musič Habjan, Emil Pevec (tehnični urednik), Andrej Stritar (namestnik odgovornega urednika), Slavica Tovšak

ZUNANJA SODELAVCA:

Tina Leskošek, Dušan Skodič

LEKTORIRANJE:

Mojca Volkar, Mojca Stritar, Marta Krejan, Katarina Marin

GRAFIČNA PRIPRAVA: Repro studio Schwarz, d. o. o.

TISK: Schwarz, d. o. o.

NAKLADA: 5450 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenarocenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno. **Naročanje:** Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Dvoržakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu **080 1893 24 ur na dan.**

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 34 EUR, 58 EUR za tujino, posamezna številka 3,40 EUR. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: Aljaž Anderle v slapu Lambada
FOTO: Urban Golob

Vsebine vseh Planinskih vestnikov

od leta 1895 do danes
na www.pvkazalo.si
od 1953 do lanskega letnika
v formatu pdf.

Zimski klasiki v severni steni Travnika

Strmo plezanje nad dolino Tamar

✍ Bor Šumrada

Gneča pod najtežjim delom Travniške grape FOTO: NEJC POZVEK

Spodnji del Travniške grape FOTO: NEJC POZVEK

Dolina Tamar je poleti eno najbolj priljubljenih območij za alpiniste, ki si želijo strmih in visokih sten ter težavnih in konstantnih smeri. Severne stene Mojstrovk, Travnika in Šit so od daleč videti kot ogromen zid, ki brani poglede na južno stran v sončno dolino Trente. Preko teh sten je speljanih ogromno, predvsem težkih, plezalnih smeri. Najvišja in najbolj izstopajoča je severna stena Travnika (2379 m), več kot 800 metrov visoka osrednja stena, ki je simetrično oblikovana. Smeri, ki vodijo preko, so povečini zahtevne; v njej se je krojila zgodovina alpinizma v Sloveniji. Sicer je najpomembnejša klasika te stene znamenita Ašenbrenerjeva smer, delo tujih alpinistov, vendar je večina ostalih smeri, ki jih ni malo, delo naših mojstrov. Ker pa v osrednjem, strmem delu stene gladke plati, previsi in strehe ter velika naklonina niso ravno pravi recept za iskanje lepih in naravnih zimskih linij, se »zimski dragulji« skrivajo drugje.

Pozimi je dolina ljuba predvsem turnim smučarjem, ki vsako leto vriskajo pri spustih z vrha Jalovčevega ozebnika ter Kotovega sedla, senčna stran pa velikokrat ponudi idealne razmere, torej pršič. Ob dobrih lednih razmerah so pogosto obiskani tudi ledni slapovi vseh težavnosti. Letošnjo

zimo pa nam je Tamar ponudil še nekaj več. Po nekaj letih so bile razmere spet ugodne za plezanje zimskih snežno-lednih smeri skoraj povsod po Sloveniji in tako je bilo tudi tu. Na isti dan sta bili sredi januarja v čudovitih razmerah splezani Grapa med Travnikom in Šitami ter Travniška grapa.

TRAVNIŠKA GRAPA

Travniška grapa oziroma Župančičeva grapa, ki jo je Uroš Župančič splezal že daljnega leta 1936, poteka po najbolj izraziti grapi v celotnem ostenju, opazni že iz Planice. To je grapa na levi strani Travnikove osrednje stene, ki jo na njeni levi strani omejuje stena Zadnje Mojstrovke. V grapo vstopimo pri slapovih v Tamarju, kjer nas ponavadi pričaka ogromna plazovina. Grapa se potem v zmerni strmini nadaljuje do pod stene Travnika, nato pa zavije naravnost navzgor. Tukaj je težavnost močno odvisna od količine snega, saj so ob manjši količini težave precej večje. Smer ves čas poteka po glavni grapi, le v zgornjem delu večina plezalcev izpleza po levi varianti grape, medtem ko direktna, najbolj naravna varianta izstopa, postreže s težavnejšim kombiniranim plezanjem

in je bila prvič splezana šele leta 2004 ter kasneje tudi redko ponovljena.

Letos je sredi januarja zavlada noričnica, saj so bili zaradi ugodnih razmer opravljeni vzponi v nekaterih smereh, ki že dolgo ali pa sploh še nikoli niso bile splezane. Tako sem tudi sam med študijskimi počitnicami, ki to v resnici niso, poskušal čim bolj izkoristiti lepo vreme. Ker sta obe grapi v Travniku na seznamu želja vsakega ljubitelja zimske plezarije in

ker mednje sodim tudi sam, redkih idealnih razmer nisem hotel zamuditi. Tako kot verjetno ostalih 30 navez ali več, ki je v tem obdobju plezalo obe smeri.

Sredi tedna smo se z Anžetom in Markom navsezgodaj odpravili v Tamar ter se še v temi spotikali po cesti proti domu. Izbrali smo si Travniško grapo, tako da nas je dostop vodil mimo slapov, ki pa smo jih v temi samo slutili. Daniti se je začelo šele pri vstopu v grapo, kjer smo

tudi pripravili plezalno opremo. Vedeli smo, da se je večina plezalcev varovala samo v najtežjem raztežaju nekje na sredini smeri, ostalo pa je zaradi dobrih razmer in prihranka časa priporočljivejše plezati nenavezan. Tako smo ob sončnem vzhodu začeli plezati spodnji del smeri po čudovitem trdem snegu, kjer se nam je z vsakim metrom bolj smejalo. Ob hitrem tempu smo prispeli pod najtežavnejši del, ki po težavnosti zelo izstopa. Gre za šestdeset metrov visok zasnežen navpičen kot, ki pa je bil takrat že kar dobro načet od predhodnikov. Pred nami sta bili že dve navezi, tako da smo morali počakati. Ko smo po dobri uri prišli na vrsto tudi mi, se je Marko zagnal v raztežaj ter ga ob simboličnem varovanju v snegu suvereno splezal ter uredil varovališče na vrhu raztežaja. Med varovanjem Marka sva z Anžetom dobivala družbo prihajajočih plezalcev, tako da se nas je na koncu pod najtežjim raztežajem nabralo okoli dvanajst, kar je pozimi zelo redek pojav v takšni smeri. V nadaljevanju grape, kjer je največ pozornosti zahteval nepredelan sneg na izpostavljenih prečnicah, smo zopet plezali nenavezani. Po 800 metrih plezanja v senci in mrazu severne stene smo bili zelo veseli sonca na grebenu Mojstrovk, po katerem poteka sestop na Vršič. ○

Travniška grapa (Župančičeva grapa), Travnik

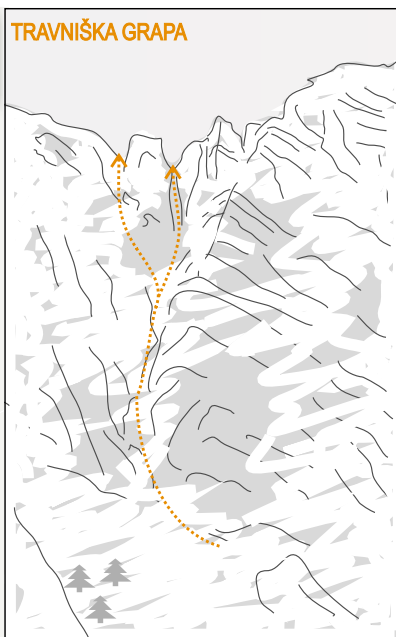
✍ Bor Šumrada

Ocena: IV+/4+, M, 90°, 50°–70°, 800 m.

Dostop: Po cesti iz Planice do doma v Tamarju. Nato po poti mimo slapov po globoki grapi, ki vodi proti Travniku. Ko pridemo do pod Travnikove stene, levo strmo navzgor, ves čas ob Travniškem razu.

Sestop: Najboljši je sestop po grebenu Mojstrovk na Vršič, kjer pa si je priporočljivo urediti prevoz nazaj v Tamar. Sestop preko Jalovške škrbine v Tamar je daljši in v zimskih razmerah dosti težavnejši in manj priporočljiv.

Vodnik: Gregor Kresal: Zimski vzponi. Sidarta, 2007.

Risala: Barbara Žižič

Večerni sestop proti Vršiču FOTO: ANDREJ ERCEG

Grapa med Travnikom in Šitami

in Nejc Pozvek

Grapa iz naslova, ki jo je Grega Kresal v Zimskih vzponih označil z največjimi presežniki, si morda zasluži naziv največja klasika med klasikami. Gre pravzaprav za sosedo prej opisane smeri, le da si je za dostop in sestop po navadi potrebno vzeti več časa. To lepo linijo med dvema mogočnima severnima stenama so prvi pozimi zmogli Mitja Košir, Janez Kunstelj in Lojze Novak leta 1970, naslednje zimske ponovitve pa so sledile šele trinajst let pozneje.

Nazadnje je bila pred letošnjim letom množično obiskana v februarju 2001 (če me moj, sicer mlad, spomin ne vara), letos pa sta jo ponavljavcem ponudila alpinistka leta Lobnikova in soplezalec Marčič.

Objave o izvrstnih razmerah so seveda tudi v to smer zvale množico navez, od nadebudnežev do legend slovenskega alpinizma, ki so prišli obujat spomine ali pa poravnat stare račune. Poznavanje situacije izpred treh dni me je prepričalo, da sem že tako kratek spanec še malce skrajšal. Z Markom sva že okoli pol šeste zjutraj krenila iz Planice, kjer pa je bil vozni park že številen. Seveda, vikend. Presenetila naju je že v ranem jutru prešerno razpoložena in dodobra napolnjena jedilnica planinskega doma, a brez pomislekov sva jo mahnila naprej po poti proti Jalovcu. Tokrat so v ledeno mrzlem jutru snežinke nesramno zbadale v oči, gosta megla pa je morda kakšnega nepoznavalca terena zavedla med zmedenimi stopinjami in mu v temni noči še malce podaljšala dostop. K sreči sva pravočasno opazila luč predho-

V spodnjem delu grape med Travnikom in Šitami

dne naveze in nato z malce višjim pulzom med prvimi prisopihala pod steno. Na strmem snežišču pod steno so se nam »vremena zjasnila«, na ozki polički pod vstopom sva se kar se da hitro pripravila na vzpon in prva odplezala vstopnih 50 metrov do majcene lope v kotu na desni.

RAZMERE SO VABILE NASMEH NA OBRAZ

Smer v spodnjem delu, prav tako kot njena sosedo, ne spominja ravno na grapo. Sprva se pleza v zasneženih plateg, ki na desni tvorijo zaprt kot s steno Šit. Morda bi prvih 200 metrov strme plezarije še najbolje opisali kot plezanje po zelo strmi

rampi, ki se vseskozi pne rahlo proti levi. V lopi nas pričakata dva klina in večina plezalcev se naveže prav tu. Iz votlinice je še najbolje tik pod previsom izplezati malce po skali v led, nato pa se začne en sam užitek. Na naslednjem varovališču nas zopet pričakata klina na desni za hrbtom. Raztežaj više je na samotni skali iz ledu mohl star svedrovec, naprej pa so bila mesta in tudi sneg zelo primerni za ureditev varovališč z lednimi vijaki in cepini. Plezanje je v spodnjih štirih raztežajih podobno plezanju v Travniški grapi, a je strmina le malce bolj konstantna in se večino časa giblje okoli 80°, mestoma doseže tudi popolno vertikalo. Teren se

nato položi, v desno pa se odpre izrazita grapa, ki jo je moč doseči na različne načine. Stopinje so se tu razšle na vse strani. V razmerah, kakršne so vladale letos, si je lahko pravzaprav vsaka naveza poiskala svojo varianto. Najine vrvi so romale v nahrbtnik in v dobri veri, da bova nekje višje prečila v dno grape, sva nadaljevala naravnost in strmo navzgor. A prehod se nama je vse bolj skrival in odmikal,

sneg je bil v vseh malce položnejših delih slabo predelan. Odločila sva se za direktno nadaljevanje in naslednjih, približno 200 metrov nenavezana preplezala zelo lepo linijo po neizrazitem stebru levo od originalne smeri. Strmina je z višino le narasčala in plezanje je bilo res impozantno, razmere pa so vseskozi vabile nasmeh na obraz – vse lepe besede so bile že zdavnaj izrabljene. V zgornji tretjini stene naklo-

nina malce popusti, smer zavije rahlo desno, nato pa v nekaj strmih skokih (do 90°) doseže vršno skalno zaporo, ki se ji ogne proti levi. V dobrih treh urah sva tako povsem navdušena nad doživetim in preplezanim izstopila blizu vrha Travnika. Po urici počitka in nastavljanja soncu v kičastem dopoldnevu sva se nato odločila še za majhno popestritev dneva, saj gora nimava moč videti ravno vsak dan. Povzpela sva se še na vrh Travnika ter preko vrhov vseh Mojstrovk prečila do najnižje ter se spustila po Župančičevi grapi proti Vršiču. Marko se je nato utrujen zapeljal po zadnji plati navzdol, sam pa sem preplezal še zelo lepo snežno-ledno linijo nekje med Župančičevo in Sestopno grapo v Mali Mojstrovki. Na Vršiču je zgodba že znana – ob vikendih res ni težko najti prijaznega prevoznika. Pozno popoldne sva se v Planici oba strinjala, da si popolnejšega dne ne da predstavljati.

Razmere, ki jih bomo najbrž še dolgo pomnili, so se s koncem meseca iztekle. Alpinistična aktivnost se je skoncentrirala na slapove. Vsi, ki so izkusili darove gora in narave v teh dneh, verjetno ne skrivajo navdušenja. Začetek letošnjega leta bo nedvomno ostal v lepem spominu. ◯

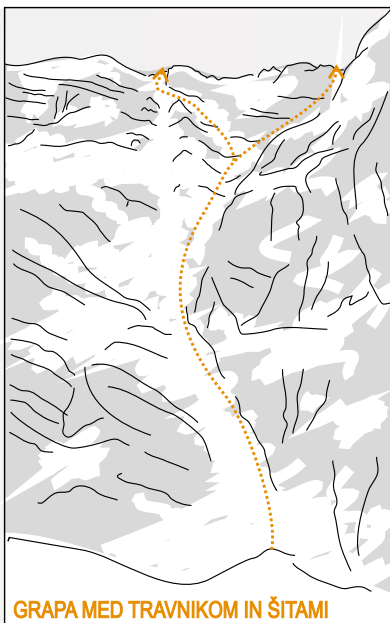
Grapa med Travnikom in Šitami, Travnik-Šite Bor Šumrada

Ocena: IV+/4, M, 85°/75°, 45°, 600 m.

Dostop: Po cesti iz Planice do doma v Tamarju. Nato po markirani poti proti Jalovcu, kjer se pod steno Šit usmerimo levo in po dolgem snežišču dostopimo do pod strme, v levo usmerjene rampe, ki je dobro vidna že iz doline.

Sestop: Najboljši je sestop po grebenu Mojstrovk na Vršič, kjer pa si je priporočljivo urediti prevoz nazaj v Tamar. Sestop preko Jalovške škrbine v Tamar je daljši in v zimskih razmerah dosti težavnejši in manj priporočljiv.

Vodnik: Gregor Kresal: Zimski vzponi. Sidarta, 2007.

Risala: Barbara Žižič

Začetek Grape med Travnikom in Šitami FOTO: ANŽE ČOKL

Kako pozimi varneje v gore?

✍ Marjan Kregar

Letošnja zima nas je v gorah obdarila z manj stabilno snežno odejo, ki se je v sredogorju in visokogorju preoblikovala nekoliko drugače kot v preteklih letih. Lanska in predlanska snežna odeja je bila dokaj lepo sprijeta in stabilna, zato tudi ni bilo tolikšne nevarnosti snežnih plazov. Letos imamo v njej več plasti napihane skorij in klož, ki jih prekrivajo nove plasti snega. Vmes so zaradi globinskega srenjenja in slabe preobrazbe snega nastala obsežna območja nestabilnega snega. Snežna odeja je marsikje slabo sprijeta s podlago. Nestabilnih nevarnih mest zaradi zgornje skorje ali snega ne opazimo, zato je povečana nevarnost, da sprožimo snežni plaz. Prav tako je zaradi nalaganja novega snega na slabo sprijeto podlago povečana nevarnost spontanega proženja snežnih plazov. Ker obiskovalci gora premalo upoštevajo opozorila in povečano nevarnost plazov, se je letos zvišalo število nesreč v snežnih plazovih. Žal se jih je preveč končalo s smrtnim izidom. Zato me je urednik Planinskega vestnika vzpodbudil k pisanju tega članka.

Slovenske gore so visoke ravno toliko, da so poleti praviloma kopne, na večino vrhov pa vodijo ne prav dobro vzdrževane, vendar označene poti. Jeklenice in klini so mejo med pohodništvom in alpinizmom postavili na zelo visoko raven. »Nisi pravi Slovenec, če nisi bil na Triglavu« je priljubljen slovenski rek. Poleti vidimo na poteh trume ljudi, ki se želijo povzpeti na naše najvišje vrhove. Veliko jih ima ustrezno opremo in izkušnje. Pogosto pa srečamo tudi pohodnike, ki hodijo neprimerno opremljeni, brez zadostnih izkušenj in potrebnega znanja. Tura jim je uspela in ker so že prvič zmogli visok in še dovolj zahteven vrh, se počutijo že pravi planinci. Ne čutijo potrebe po strokovnem usposabljanju in pogumno nadaljujejo s svojimi pohodi v gore. Jeseni zapade sneg, želja je veliko in pričnejo se z zimskimi turami.

Ta uvod sem naredil, da bi bralca spomnil, kako začne povprečen Slovenec zahajati v gore in kakšna je njegova usposobljenost. V gorah na nas, še posebej pozimi, poleg nestanovitnega vremena preži cel kup nevarnosti. Nezadostno znanje in oprema ter neprimerne odločitve nas pogosto spravijo v nevaren položaj, ki se lahko konča z nesrečo. Kadar se odločimo, da se bomo začeli ukvarjati s tenisom, odbojko, kegljanjem, smučanjem ipd., nam je takoj jasno, da tega še ne obvladamo in da

moramo najprej začeti z učenjem. Ti športi so dokaj varni, mogoče je hitro odnehati, pa še morebitna pomoč pri poškodbi je dokaj dostopna. V gore, ki so bistveno bolj zahtevne in nevarne, pa se ljudje vse prevečkrat podajajo premalo usposobljeni in opremljeni. Pri nas je velikokrat praksa takšna, da se ljudje odločijo za turo žal

samo po svojih željah. Ne upoštevajo svoje usposobljenosti in opremljenosti, vremenske napovedi, snežnih razmer in ne nazadnje opozoril o nevarnosti snežnih plazov. Po vsakem sneženju je kljub opozorilom o nevarnosti snežnih plazov takoj potegnjenih veliko novih gazi in smučin na vrhove. Velikokrat gorniki gledajo drug drugega in imajo občutek, da ravna jo prav. Ko jim nekajkrat uspe, so zmotno prepričani, da obvladajo gibanje v gorah. Nimajo potrebne opreme, marsikdo pa je ne zna uporabljati. Veliko jih svoje podvige objavlja na spletnih straneh in ostale, ki niso dovolj osveščeni, potegnejo za seboj. Žal se nekateri podvigi končajo tragično. Gorski reševalci nam pomagajo v nesreči, sami pa moramo poskrbeti, da do nesreče ne bo prišlo. Veseli me, da se vedno več ljudi zaveda zahtevnosti in nevarnosti gora in se vključujejo v planinska društva in druga združenja, se udeležujejo raznih usposabljanj za varno hojo v gore in organiziranih dni varstva pred snežnimi plazovi. Čedalje več ljudi se priključuje organiziranim vodenim turam planinskih društev, agencij ali pa za svoje vzpone najamejo visoko usposobljene poklicne gorske vodnike. ●

Nekaj osnovnih napotkov za varen obisk gora pozimi:

- V gore začnemo zahajati postopno, na začetku z ustrezno usposobljenimi prijatelji ali vodniki.
- Kupimo si primerno obutev in opremo. Poleg cepina in derez sedaj standardna zimska oprema za strmejše vzpone vsebuje tudi plazovno žolno, sondo in lopato.
- Udeležimo se ustreznih tečajev, da se naučimo pravilno uporabljati opremo. Dobra je samo tista oprema, ki jo znamo uporabljati.
- Prebiramo ustrezno literaturo in tako dopolnjujemo svoje znanje.
- Stalno skrbimo za primerno fizično kondicijo.
- Ture izbiramo primerno svoji sposobnosti, opremi in znanju.
- Naredimo nabor zelenih tur, nato pa iz vodnikov in drugih virov poiščemo podatke o njih.
- Konkretno turo izberemo glede na vremensko napoved, snežne razmere, opremljenost in sposobnosti udeležencev. V prejšnji (februarski) številki Planinskega vestnika je bil objavljen članek o oceni tveganja, ki prinaša sodoben in varnejši način priprave na snežno turo.
- Pri objavi povečane nevarnosti snežnih plazov izberemo varno položno turo v sredogorju ali pa se sprehodimo po nižinskem gričevju.
- Ture, za katere nismo zadosti usposobljeni, obvezno opravimo z izkušenim gorskim vodnikom ali vodnikom Planinske zveze Slovenije.
- Gore nas bodo počakale. Običimo jih, ko so razmere primerne in smo ustrezno pripravljene. Le takrat nam bo opravljena gorska tura v največje zadovoljstvo.

Dnevi mraza

Ledeno igrišče

✍ Aljaž Anderle

Kombinirano plezanje v slapu Centrecourt FOTO: URBAN GOLOB

CENTRECOURT¹

Najtežji ledeni slap v Avstriji mi ni dal spati že kar nekaj dni, zato ni nikakršnega razloga za miren spanec in mokre sanje tudi na noč pred vzponom. Vstanem še pred budilko, ki se je vso noč pripravljala na to, kako mi jo bo zagodla. Malo pred Mallnitzom termometer kaže tresočih -12° C. Popolnoma jasno nebo ne obeta ničesar drugega, vsaj do sončnega vzhoda ne. S Klemenom korozivno obdelujeva preveč lepo ograjo ob cesti in upava, da bo na severni strani Visokih Tur topleje, medtem pa se Urban greje v avtu. Polurno čakanje na vlak nam skrajšajo rezanje ob filmu *Ko to tamo peva* in pohančki, ki si jih vtikamo v usta.

Ker nikoli ne parkiram z ročno zavoro, je tudi na avtovlaku ne zategnem. Ta relikv starodavne tehnologije je v novih avtih najbrž zato, da se imajo klasiki česa opri-

jemati. Zaradi visoke kompresije motorja in nežnega zaviranja vlaka me grizljajoči strahci zapustijo, ko se iz predsedniškega vagona zibamo nazaj proti avtu. Noben alarm ne tuli, nihče v jezi ne skače v zrak, vsa pločevina brez posebnosti.

Dostop pod t. i. ledno areno v Anlaufu je kratek in ga ni težko najti, še zlasti, če sopotnik še pravi čas pogleda skozi okno. Številne naveze se zgrinjajo pod slapove, a nekaj nam pravi, da se ne drenjajo za Centrecourt. Bomo kar sami. Napenjamo oči in skušamo oceniti, ali je najtežji raztežaj še preplezljiv oziroma ali ima dovolj ledu. Skrivnosti sklenemo priti do dna tako, da odplezamo do njega in lastoročno preverimo: »Ja, no. Bo. Že nekako.«

Podatkov, ki jih sredi drugega raztežaja simultano procesiram, je za skrčene možgane skoraj preveč. Vsi pa zadevajo specifiko podobe mojega trenutnega bivanja – tako bednega stika s podlago pa še ne! Mogoče enkrat, takrat, ko sem na poledici letel s ceste. Levi cepin drži slabo, desni pa še malo slabše in trenu-

tno praska majhno luknjico v požled, v noge me navija, ker moram stati pri miru. Rdeča vrv je vpeta v najkrajši vijak pri mojih nogah, modra pa 20 metrov nižje. Naslednji metri tankega ledu izgledajo gostoljubno in varno kot 40 let star neservisiran tupoljev na blatni pisti v perujski džungli. Odrešilni previs z ledeno zaveso je še na obzorju. *Voljeo bih majko mila, da se ovo samo sneeva ...* Vprašanju »Zakaj?«, ki se mi na vse pretege hoče na glas izustiti, vedno znova zabijam edini možni odgovor: »Zakaj pa ne?«

Olajšanje sledi uro kasneje, ko si uredim sidrišče tam nekje zgoraj in razbolelima mečema naklonim čikpavzo.

Na vrhu smeri si s Klemenom seževa v roke in po kratkem usklajevanju sestopne strategije odkolovrativa nazaj. Urban naju čaka pri avtu s presenečenjem – s kilo tiramisuja in tremi žlicami. Ko ga zmanjka, vržemo film *Ko to tamo peva* v predvajalnik in spravimo avto spet na vagon. Tokrat celo zategnem ročno zavoro. Torka počasi zmanjkuje, nekje na drugi strani tunela je nova zgodba.

¹ Ledno smer Centrecourt (WI 7+, 300 m) sta v začetku leta 2010 splezala Albert Leichtfried in Benedikt Purchner. 19. 1. 2010 sva prvo ponovitev opravila Klemen Premrl (BD, Mountain hardware) in Aljaž Anderle (Mammut, Petzl), oba člana AO Tržič.

LEDENKA²

Poznamo dve vrsti želja – takšne, ki so se že uresničile, in takšne, ki se še bodo. Uresničevanje nekaterih zna trajati precej dolgo, še zlasti, če so poročene in imajo otroke. Pri Ledenki na primer je to pomenilo celo desetletje.

»Znam ja tebe, puško, kad si još pištolj bila. Sem vedel, da nalašč ne boš vzela GPS-a, ker misliš, da morava tu doli priti v še taki megli,« razmišlja Klemen naglas, ko zroč v zamegljene vrhove nad Logarsko dolino povem, da navigacije nimam s seboj.

Večer pred vzponom gostujeva v koči ŠAO, za kar sva odgovornim na moč hvaležna. Perc nama dela družbo in poskrbi za vse potrebne informacije o stanju v smeri, zaradi česar v budil-

ko vneseva nove delovne parametre. Odrinila bova naspana in z dnevom.

Jutro je jasno in mrzlo, vrste »Uf, kolk zvezd, kje je moja puhovka?«. Med dostopom sva hudo nevoščljiva Percu, ker lahko še v miru spi in ker je Ledenko zlezal prejšnji dan. Ugotavljava, da so tri naveze že pred nama, kar me sicer ne preseneti, me pa skrbi. Čeprav na Uradu za urejanje prometa ni bilo nikogar najavljenega v Ledenki, si v glavi že predvajam trilerje o gneči.

Pred slovito prečko samo za izbrane se naveževa. Sama sva, gneča odide v sosednje smeri. Klemenu pripade vodstvo, meni pa občutek, da tudi kot drugi popusta ne bom deležen. Malo kasneje se ves zanohtan oklepam cepinov, praskam z derezami po položnih ploščah in gledam vrv, ki v rahlem padcu izginja za krušljiv rob levo spodaj. Slutnje so bile upravičene. Vmes malce pomislim na Frančkovo predstavo izpred 19 let, a ne za dol-

go, ker zna kvarno vplivati na mojo samopodobo.

Led v nadaljevanju smeri je bil vreden tako lepega nasmeha, da ga s svojimi zobmi nisem sposoben spraviti skupaj. Že ob dvanajstih se gledava na vrhu stene, čemiva na slepečem soncu in oprezava za Turskim žlebom. Če ga ne najdeva, bo treba sestopiti v Kamniško Bistrico. Planinci na nedeljskem sprehodu nama prijazno pokažejo pot do žrela, nakar se s pomočjo padalc manevra³ spustiva na Okrešelj. Ker se v dolino načeloma sestopa šele v temi, se v koči zlekneva in še malo zaspiva.

Do konca dneva sva naredila še precej korakov, zvozila serijo ovinkov ob čudnih zvokih izpod prednjega levega kolesa in ob tem izrekla par globokih na temo preventive in varnosti v cestnem prometu. ◉

² Ledenko (M7, WI5, 2–3, 550 m) v Štajerski Rinki je leta 1991 prvi preplezal Franček Knez s soplezalci. Po edini ponovitvi Janka Oprešnika je smer 17 let čakala na prvo prosto ponovitev, ki sta jo letos prva opravila Marko Lukič in Andrej Grmovšek.

³ Ang.: Put your ass down and slide – šolski drsni sestopni manever po zadnji plati s pomočjo gravitacije.

Izpostavljena prečka v Ledenki FOTO: ALJAŽ ANDERLE

Živa mišica

Izpoved legendarnega povojnega plezalca

✍ Mojca Volkar Trobevšek 📷 Rado Kočevar

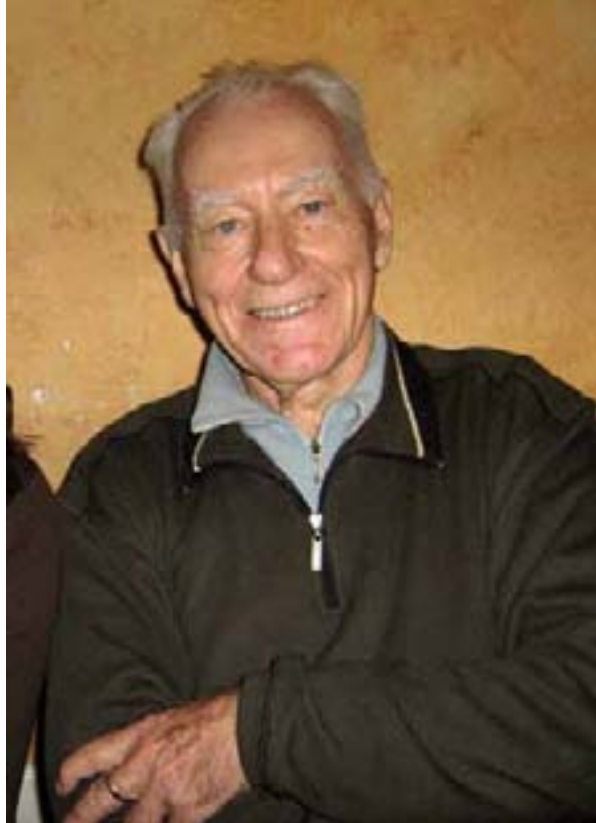
Rado Kočevar je današnjemu mlademu alpinističnemu navdušencu precej neznano ime, a le dokler ne zaide med klasične smeri v slovenskih stenah. Slej ko prej na debudno oko naleti na eno od Radovih prvenstvenih, pa najsi lista po plezalnem vodničku Kamniško-Savinjskih ali Julijskih Alp. Marsikdo ne ve, da je »živa mišica«, kot so mu pravili njegovi sodobniki, prvi ponovil slovito Ašenbrennerjevo smer v severni steni Travnika, da je opravil tretjo ponovitev Čopa le v osmih urah in da je preplezal prvo uradno šestico v slovenskih gorah. Skoraj nihče pa ne ve, da je služboval kot profesor geografije, da je bil eden prvih gorskih kolesarjev na naših tleh in da je na svojih plečih pod Skuto, sicer po delih, prinesel skoraj cel bivak.

Otroštvo ste preživel v Sremski Kamenici, med vojno pa ste z družino kot begunci prišli v Ljubljano, kjer ste le od daleč občudovali Kamniške Alpe.

Iz Sremske Kamenice smo morali oditi na hitro, to je bilo po razpadu Kraljevine Jugoslavije. Ko sem se prvič povzpел na Ljubljanski grad, sem zagledal Kamniške Alpe. Tega ne morem pozabiti. Bilo je junija, leta 1941. Oče mi je že v Sremski Kamenici kupil kolo. Z njim sem lahko šel še v okolico Ljubljane, toda pred Šentvidom je bila meja. Kamniške so ostale daleč, vabljive in nedosegljive.

Kako ste kot mlad, neugnan fant s preveč energije doživljali okupirano Ljubljano?

Ko so februarja 1942 Italijani ogradili Ljubljano, smo ostali »ujeti«. Na Rožniku sem smučal le za božič in novo leto. Italijani so smučič pobrali, da ne bi šle med partizane. Jaz sem jih razrezal in doma pokuril. Težko je bilo to razumeti. Kmalu je sledila prepoved vožnje s kolesom. Zelo rad pa sem hodil na grad, posebno v lepem vremenu. Takrat še nisem slutil, da bom med vršace, ki sem jih občudoval od daleč, nekoč tudi v resnici šel. Spomin na Italijane je ostal v slabem spominu. Toda zanimivo, jezik mi je bil všeč in sem se ga rad učil. To mi je pozneje prišlo prav. Ko se je leta 1943 okupator zamenjal, ni bilo nič boljše. Pouka je bilo žal še manj. Kopali smo strelske järke okoli Ljubljane, toda v Šiški, kjer je danes vse pozidano,

Rado Kočevar FOTO: SILVO KARO

smo s travnikov spomladi 1945 občudovali zasnježene Kamniške.

Kdaj ste šli prvič v tako zaželeno hribe?

Na gimnazijo sem hodil na Vegovo ulico. Tam sem imel sošolce, ki so jih tudi zanimali hribi; Franceta Zupana in Miha Verovška. Spominjam se, da sva šla leta 1946, konec marca, s sošolcem Zvonkom Čemažarjem na Brano. Vsaj hotela sva iti. Mahnila sva jo iz Kamniške Bistrice naravnost navzgor, toda takoj pod Rokovnjaškimi luknjami sva se seveda obrnila, ker sva videla, da ne gre. Bila je še zima, snega je bilo obilo in bilo je nevarno. Za tem sem spoznal, da se bo treba česa naučiti. Že istega poletja smo šli na tečaj na Kamniško sedlo, kjer so nas naučili osnovne tehnike.

Se spominjate svoje prve plezalne ture?

Ja, to je bil Severovzhodni raz Turske gore. Plezal sem z inženirjem Lasičem in takrat sem prvič pod seboj začutil malo »lufta«. Potem smo šli že kar hitro v Vrata in se zagledali v Steno ...

Kje ste črpali ideje za svoje vzpone? Ste imeli vzor, mentorja?

Tu bi težko našel pravi odgovor. Takšnih »mentorjev« je bilo več. Po plezalnem tečaju na Kamniškem sedlu sem prebiral domačo in tujo literaturo; Naš alpinizem, Planinski vestnik pa Bergsteiger. Brez dvoma sta mi Boris Režek in Vinko Modec, takratna inštruktorja, predstavljala veliko. Z Modecem sem celo plezal Čopov steber. Tudi Emilio Comici, Dolomiti, Tirolske gore in münchenska plezalna šola (stene Wilder Kaiser) so mi bili za zgled. Mikalo me je, in seveda tudi mnoge moje vrstnike, da bi tudi mi kaj takega preplezali.

Kasneje ste postali alpinistični inštruktor in svoje znanje predajali množici mlajših plezalcev, med njimi

tudi Stanetu Belaku – Šraufu. Z njim sta imela prav poseben odnos.

Kot inštruktor na plezalnih tečajih sem bil res velikokrat v mnogih odsekih po Sloveniji in sem spoznal veliko ljudi. Ampak Stane Belak - Šrauf je bil pa nekaj posebnega. Spominjam se ga, kako je kot najstnik prišel v Vrata na plezalni tečaj. Poslali smo ga domov in moral je prinesiti podpis staršev in dovoljenje, da se lahko udeleži tečaja. Kasneje sva postala prijatelja. Vedno mi je pisal iz Himalaje. K meni v šolo, kjer sem poučeval, pa je rad prišel predavat z diapozitivi. Velikokrat sva se srečala v gorah, na triglavskem smuku in še kje.

Danes živite na Jesenicah, a se še vedno počutite bližje Ljubljani, kjer ste prvič zašli v plezalsko družino. Kako ste se Ljubljanci razumeli z domačimi plezalci, Jeseničani? Eden vaših največjih in najbolj odmevnih dosežkov v Čopovem stebru leta 1948, ki sta ga s Cicem preplezala v rekordnem času, jih je gotovo razburil.

Z jeseniškimi alpinisti stare garde nisem našel pravega stika. Obdajal me je občutek, morda se motim, da so nas gledali malo »zviška«. Izjemi sta bila Čop in Krušič, pa seveda mladi; s Frelihom sem celo ponovil Ašenbrennerja. Janez Krušič, s katerim sem tudi plezal, je bil eden redkih, ki je znal z nami vzpostaviti pristne stike. Od »stare garde« je tu še Janez Brojan iz Mojstrane. Lepi spomini.

Joža Čop je bil že v vaših časih prava legenda. Kako se ga spominjate?

Čop je gledal na naše uspehe ponosno. Ko sem vodil alpinistični tabor v Vratih in Krnici, je bil pri meni. Bilo je prijetno in marsikatera njegova izkušnja nam je bila dobrodošla. Nisem imel občutka manjvrednosti ali kaj podobnega. Za mene ostaja velika alpinistična osebnost svojega obdobja.

Plezali ste z mnogimi znanimi imeni povojnega obdobja, med njimi s Francetom Zupanom, Mihom Verovškom, Francetom Avčinom, Marjanom Keršičem - Belačem, Darom Dolarjem, Danico Pajer, poročeno Blažina, Tonetom Jegličem itn.

Se spominjate kakšne prav posebne dogodivščine?

Oh, teh je bilo nešteto! Ampak v prav posebnem spominu imam neko turo; z Dolarjem, inženirjem Lasičem in Avčinom smo plezali Severni raz Travnika. Takrat še ni bilo čevljev z gumijastim podplatom, plezali smo v težkih trikunih s trdimi podplati. Smer ima tudi en previs, tam je IV. težavnostna stopnja, in tam si prišel čez po »ravbarskih stopničkah«, tako smo mi rekli. Soplezalcu si moral stopiti najprej na roke, potem pa na rame, in če je bilo treba, tudi na glavo. In jaz sem Avčinu s trikuni

👉 *Midva s Cicem sva do vstopa v steber plezala nenavezana; do Gorenjskega turnca sva rabila uro in pol. Šele v Stebru sva se navezala.*

stopil na glavo! Si mislite, kaj je to bilo? On je zarjul spodaj: »Zgin' dol, hudič!« (*smeh*) Tega ne morem pozabiti.

Vendar ste največje uspehe dosegli v navezi s Cirilom Debeljakom - Cicem. Kako je nastala vajina naveza? Kje sta se našla, glede na to, da je bil Celjan?

Spoznala sva se na Korošici ob zaključku poletja 1948, seznanil pa naju je Tine Orel, tedanji predsednik PD Celje. To je bilo tisto leto, ko sem ponovil Ašenbrennerja. Povabili so me kot inštruktorja na plezalni tečaj. Poleg Cica sem na Korošici spoznal še druge Celjane, med njimi tudi Ivana Arnska. Na tečaju je bilo prijetno, preplezali smo nekatere nove smeri. Teden dni kasneje sva s Cicem ponovila Čopov steber v osmih urah. Tako se je začelo.

Povejte mi, kako vama je uspelo preplezati »Čopa« v tako kratkem času? Takšne smeri so v vašem obdobju plezali vsaj z enim bivakom; prva plezalca, Čopov Joža in Pavla Jesihova sta potrebovala skoraj cel teden ...

Najprej vsa čast Jesihovi in Čopu za to dejanje. To je bil prav gotovo vrhunski dosežek tistega časa, še posebej, ker sta bila oba netrenirana. Midva s Cicem sva do vstopa v steber plezala nenavezana; do Gorenjskega turnca sva rabila uro in pol. Šele v Stebru sva se navezala. Seveda sva plezala detajlno že težja mesta, zato nama sama smer ni predstavljala velikih težav. Bila sva v formi, vreme je bilo krasno, kar teklo je ...

Rado Kočevar "sestopa" po Šiji Brane 16. junija 1957.
FOTO: MARJAN KERŠIČ - BELAC

V Vratih po neuspelem poskusu v Bavarski smeri, pozimi leta 1949. Od leve: Rado Kočever, Sandi Blažina, France Zupan in Marjan Keršič - Belač.

Kako se spominjate Cica?

Bil je odličen prijatelj in soplezalec, zelo čustven. Preživel je težko mladost. Zelo dobro sva se razumela. Samo pokimala sva si in že sva vedela, kaj storiti. Enkratni tovariš je bil ... Z njim sem preplezal največ plezalnih smeri, 22. Z Zupanom sem jih 16, z Danico Pajer 13, z Mihom Verovškom 10. Vodim evidenco, veste. Cic je bil pravi športnik, izvrsten plezalec, zato sem se zelo zanesel nanj. Veliko sva se srečevala na Korošici; on s štajerske, jaz pa z gorenjske strani. In steber Dedca je počasi dozoreval.

Dokler ga nista nekega popoldneva, menda po kosilu, premagala. Kako ste doživljali dejstvo, da gre za takrat najtežjo smer v naših stenah?

Ta znameniti steber je bil nekakšna prelomnica v mojem življenju. Bil sem prepričan, da sem prišel do tiste stopnje, ko nekako ne gre več naprej. Res je bilo težko, na meji. Nisem pa vedel, da bo ta smer takšna prelomnica tudi v naši alpinistični zgodovini.

Se je takratna alpinistična srenja odzvala pozitivno?

Po Čopovem stebru sem dobival vtis, da smo »prehitro« šli navzgor – tako so menili nekateri. Še danes hranim diplomu z zveznega alpinističnega tečaja v Vratih (1947), kjer je zapisano, da »preskakujemo« razvojne stopnje. Po 2. svetovni vojni je pač razvoj alpinizma šel naglo naprej. Za nami pa še bolj. To spoznanje je pač nekaterim šlo težje pod »kožo«. Jaz se danes veselim uspeha mladih. Razvoj mora naprej!

Takrat verjetno ni bilo zvezdnitva v današnjem pomenu besede, pa vendar ste veljali za enega najboljših povojnih plezalcev. Kako ste živeli v času največjih uspehov?

V tistem času sem imel zelo veliko predavanj po Sloveniji. V Mariboru je bila dvorana nabito polna, enako tudi v Ljubljani. Predaval sem tudi na občnih zborih PD, bil sem inštruktor na plezalnih tečajih. Mnogi so menili, da sem v službi pri PZS (nekateri tako pravijo še danes), kar pa ni bilo res. Zanimarjal sem študij. Leta so tekla ...

V gorah ste doživeli mnogo lepih, nepozabnih in zanimivih izkušenj. Ampak tista o pionirskem »gorskem kole-sarjenju« je pa prav posebna. Kako je bilo v resnici?

S Francetom Zupetom sva šla nekoč plezat v Poljske device nad Robanovim kotom. Nič posebnega, ena smer III., IV.

stopnje. Sva si mislila, da bi z avtobusom predolgo trajalo, pa sva šla raje s kolesom. S takšnim navadnim, ki je imel spredaj zavoro, da si pritisnil dol na plašč. Odšla sva preko Gornjega Grada do Robanovega kota. Potem pa nisva hotela iti po isti poti nazaj, zato sva šla proti Logarski dolini. Pod Okrešljem sva lepo kolo na nahrbtnik privezala, na Kamniškem sedlu sva si pa rekla: »Saj ga ne bova nosila, kjer se bo dalo peljat, se bova peljala dol!« In tako sva srečala neke planince. Jaz sem jim pozvonil, da so skoraj okameneli, ko so naju zagledali! Gledali so naju kot čudo božje. Vsi so se za glavo prijemale, ko sva za zadnje kolo privezala veje, da bi lažje zavirala ... Sicer bi skurila zavoro, ki je bila že tako pregreta!

Po vseh izjemnih vzponih v domačih Alpah so bili kasneje uspehi tudi v gorovju Wilder Kaiser in v Centralnih Alpah, kjer ste splezali nekaj težkih smeri za tiste čase, med njimi tudi Velikanov zob in Hudičev greben. Verjetno ste sanjali tudi o Himalaji, kamor je šel svojo srečo poskusit vaš soplezalec Cic. Kako to, da se sami niste podali v najvišje gore sveta?

Res sem v tistih časih sanjal tudi o Himalaji. Po letu 1954 pa je moja aktivnost v alpinizmu začela upadati. Resničnost in želje sta dva ločena pojma. Od alpinizma se ni dalo živeti. Kakor sem povedal, je moja dejavnost sčasoma prehajala v novo realnost. Zavedal sem se, da Himalaja zahteva več od tistega, kar sem v gorah počel do sedaj. Kaj dosti tam v novih razmerah ne bi dosegel. Po drugi strani pa mi je žal, da je nisem vsaj videl. Vesel sem, da so zanamci to dosegli in še več, povzpeli so se v sam svetovni vrh. Tega sem resnično vesel in ponosen sem na njih. Toda gore in stene so mi dale nekaj. Predvsem voljo in tako mi je ob delu uspelo končati študij 1. in 2. stopnje, pa tudi magisterij.

Nekaj let ste bili v Kranjski Gori tudi načelnik Gorske reševalne postaje, večkrat ste priskočili na pomoč gornikom v stiski. Kakšne spomine imate na delo v reševalni organizaciji?

Na Kranjsko Goro imam različne spomine. V glavnem dobre. Reševalnih akcij je bilo precej. Spominjam se mednarodne v Rateških Poncah. Ponesrečenca, ki je plezal z italijanske strani, smo skupaj z italijanskimi reševalci rešili na našo stran. Veliko je bilo poizvedovalnih akcij, včasih tudi »lažnih« alarmov. Takrat je bil v razmahu sindikalni

turizem in gostov včasih ni bilo nazaj v hotel. Mi pa smo jih iskali naokoli. Nekoč smo skupaj z jeseniškimi reševalci celo bivakirali pod Prisojnikovim oknom. Organiziral sem tudi sodelovanje s »Corpo soccorso alpino« ob Rabeljskem jezeru pod Predelom. Leta 1956 je naša postaja na mojo pobudo izvedla tečaj za okoli 30 miličnikov na Vršiču. To je bil prvi tečaj za tedanje policiste. Sodelovala je tudi GRS Jesenice.

Kaj se je zgodilo, da ste zapustili reševalske vrste?

Enkrat sem slučajno, bil sem na terenu, odklonil reševalno akcijo. Prepričan sem bil, da jo bo izvedla GRS Jesenice. Sledil je disciplinski postopek in suspenz leta 1959. Skupščina PZS v Novi Gorici je leta 1960 dala »pomilostitev«. Žal prepozno.

☞ *Smer ima tudi en previs, tam je IV. težavnostna stopnja, in tam si prišel čez po »ravbarskih stopničkah«, tako smo mi rekli. Soplezalci si moral stopiti najprej na roke, potem pa na rame, in če je bilo treba, tudi na glavo.*

Alpinizem je v šestdesetih letih močno spremenil svojo podobo; od razvoja opreme, treninga, tehnologij. Moto sodobnega alpinizma je s čim lažjim nahrbtnikom preplezati čim težje smeri v čim krajšem času. Kako gledate na te mlade ljudi in na moderni alpinizem? Ima še kaj skupnega s tistim v vaših časih?

Vedno sem bil optimist. Na razvoj sodobnega alpinizma gledam kot na velik napredek. Seveda so sedaj drugi časi in možnosti. Tudi mi smo nekoč težili k napredku, to nam je skupno. Razvoj je bil pričakovan in prav je tako. Morda se bo našla tudi kakšna konzervativna opazka, kakršne sem doživljal sam. Čestitam mladim za dosežke. To samo potrjuje znano reklo: »Če so učenci boljši, potem so bili učitelji dobri.«

Še danes živite precej aktivno, polno življenje. Pri svojih letih vozite avto, skrbite za dom, v katerem živita z ženo. Kako preživljate dneve?

Vsak dan sem v gibanju. Pozimi hodim smučat na Višarje, ker imam kot veteran tam silno ugodne pogoje. Sicer pa vsako jutro telovadim, vozim sobno kolo in se podajam ven, v naravo. Ponavadi s kolesom. Narava, gore in šport mi pomenijo veliko. Soprogo redno hodiva na sprehode, če je le malo vreme. Danes hribe opazujem od spodaj gor, ker ne morem več toliko hoditi. Imel sem namreč operacijo kolena zaradi izrabe hrustanca, vendar sem si toliko opomogel, da lahko smučam in kolesarim.

Po poklicu ste učitelj geografije in po končani alpinistični »karieri« ste se, poleg družini, posvetili predvsem poučevanju. Kako se spominjate službenih let?

Ko sem učil na trgovski šoli v Kranju, sem prosil, naj mi dodelijo učilnico za geografijo tam, kjer je pogled na Kamniške najlepši. Imel sem jo. Dijakom in dijakinjam sem ob

vsaki priložnosti spregovoril o gorah in poročal o alpinističnih dosežkih naših v Himalaji. Ob športnih dnevih sem jih peljal na Golico, pozimi pa na smučanje. V šoli so mi rekli »himalajec«.

Je bilo dijake težko navdušiti za učno snov?

Moram reči, da sem se z mladino zelo dobro razumel. Če si znal z njimi vzpostaviti pravi stik, so te radi poslušali. Mene so sprejeli predvsem zato, ker sem pri poučevanju geografi- je podal veliko slikovnega gradiva.

Lansko leto jeseni sta Društvo za gorsko kulturo in Televizija Slovenija začela snemati dokumentarni film o vaši generaciji alpinistov, v katerem naslovno vlogo »odigrate« prav vi. Kako je prišlo do tega sodelovanja in kaj vam pomeni?

Lani sta me Silvo Karo in Mojca Volkar povabila na Festival gorniškega filma. Imel sem predavanje Čopov steber leta '48 v 8 urah. Ob zadovoljnih obrazih gledalcev je bilo, kakor da bi se vrnil nazaj v gore pred pol stoletja. Takrat sta me povabila tudi k snemanju filma. Sodelovanje pri snemanju dokumentarnega filma mi pomeni mnogo več kakor le obujanje iz neke pozabe. Mladim, ki film ustvarjajo, pa želim čim več uspehov! ○

Ciril Debeljak - Cic v Lučkem Dedcu pod Črno steno

Zbližanje

Mrak in svetloba večerne Raduhe

✍ in 📷 Uroš Podovšovnik

ZAČETEK

Diham, sklonjen, naslonjen na dolg cepin. Nato napravim nekaj korakov in se spet naslonim. In diham. Diham, kot da bi hodil kje na velikih višinah, tam v Himalaji ali v Andih. Saj v resnici ne vem, kako se diha tam, a v starih filmih, ki sem si jih ogledal, so se odpravljali pomikali v breg podobno. Naredili so nekaj korakov v belino, nato so se naslonili na cepin. In dihali. Do ponovnega odziva. Do ponovnega zagona v par naslednjih korakov. Le nekaj deset metrov stopnjevanja strmine me loči od roba. Od mesta, kjer se svet spremeni, kjer težko mrakobnost severnega pobočja zamenja lahkotna svetloba; tudi danes, v tem oblačnem, nekontrastnem vremenu.

Za mano je tesnoba, ki je vzpodbujala v hitenje preko dolgega, belega tobogana. Za sabo sem pustil ugibanje, kaj bi se zgodilo z opastmi, če bi naključno, nek ravno pravi trenutek, kakih sto ali sto petdeset metrov višje na robu stene izgubile ravnotežje in se podrle. Bi se sesule in spodaj v vpadnici pometle z drobnostmi vsebine na poti? Bi se zarile v snežno pokrivalo in tam v trušču obtičale? Ali pa bi ob udarcu s tlemi v dolino pognale še večje količine snega? Za mano je iskanje namišljenega občutka varnosti med skromnimi macesni, ki so na odprtem pobočju, poleg redkih, dovolj velikih skalnatih balvanov, predstavljali edina dodatna sidra slabo predelanim belim gmotam. Mimo je prizor, ki je odprl usta na stečaj, da so se od kodrastih sap osušila do pekočine. Tak, ki je za trenutek odgnal potuhnjene strahove; trenutek, ko so se v ozkem pasu tam z desne potegnile megle, manj sive od namočenega skalovja in bolj temačne od beline, v kateri sem obstal kot vkopan in zrl v sliko, razdeljeno na dva dela; zgoraj z nedosegljivo steno in mlečnim nebom, spodaj z materializiranim, stvarnim pobočjem, mojo edino trenutno realnostjo. Za mano je gaženje, vdiranje do kolen in za mano je

odločitev, da že povsem spodaj v krnici opustim iskanje udobne gazi, ki jo je na mestih, kjer je niso zasuli plazovi, zametel vrtinčast veter. Za mano je sproščen pristop čez pokrite travnike, ki letos za čuda ne ihtijo v brazgotinah, ki so jim jih v stanju neprištevnosti in brezobzirnosti prejšnja leta zadajali divjaki na jeklenih hrumečih pošastih. Za mano je lovljenje ravnotežja po zložni, ozki gozdni poti, ki je pregažena le s posameznimi, globokimi, udirajočimi se stopinjami terjala nekaj nepričakovanega napora. In za mano je predčasni pobeg iz službe. Le zato, da bi lahko bil prav zdaj, v zgodnjem popoldnevu sredi delovnega tedna tukaj, vraščen v eno izmed teh mojih širnih pokrajin. Da bi lahko kratko odmerjen čas bival v skromnem prostorčku svetov, s katerimi neprestano živim. V realnosti ali le v glavi, ko smo daleč vsaksebi. Trezno, osmišljeno, navdušeno, prekipevajoče, odprto, evforično, obsedeno, fanatično, melanholično, žalostno, stisnjeno, panično, brezsmiselno, izgubljeno ... Vsega po malem. Enkrat tako, drugič drugače. Včasih pomešano z mnogotero vsebino v istem košu. Z visečim vprašanjem, kje je tista meja, ko se vse skupaj prevesi v norost ...

MISLI UIDEJO V PRETEKLOST

Dereze nosim v nahrbtniku. Brez njih, v smeri navzgor, še nekako zmorem utrditi varno stopinjo v podlago, ki je za razliko od pobočja spodaj mestoma tako trda, da še brca z grobim plastičnim čevljem vanjo komajda vtisne borno oporno jamico. Ponekod je pod tankim nasutjem pršiča siv led, ponekod je samo skala ali izmuzljiv drobir.

Ko danes že ne vem kolikič slonim in srkam atome kisika in ko še ne vem prav točno, koliko krat bom do roba ves ta postopek moral še ponoviti, najprej, tam zgoraj, opazujem pregrado, ki niti ni opast. Arhitektura je bolj podobna navpično postavljenemu zidu,

v plasteh sezidanemu iz zbitega snega. Kak meter in pol je visok. Pa me ne skrbi preveč, ker ga na levi zmanjka. In tam se bo, kljub še večji strmini, dalo gor. Na rob ... Nato misli zanese v steno. V kamin. V tisto rahlo poševno, zavito razpoko, ki mi je nekega poletja zatresla noge. Zatresla tako, da se je prijatelj, katerega pogled me niti ni dosegel, glasno spraševal, kaj se dogaja. Bilo je očitno, saj se je tresla celotna dolžina vrvi do njegovega varovališča. Za oba je bilo plezanje v tej smeri, na samem robu ostenja, prvi resnejši vzpon – če odštejem dva lažja, tistega iz prejšnjega tedna v sosednjih skalah in še enega, ki sem ga z nekim drugim prijateljem opravil kako leto ali dve prej v Peci. Noge so se tresle vse do vrha špranje. Prijatelj se je samo prešerno smejal. Prav tako kot marsikdaj prej v manj kočljivih ali povsem sproščenih trenutkih najinega druženja. Nič posmehljivega ni bilo v tem rezanju. Le popolna neobremenjenost, ki je že prestopila mejo deklarirane naivnosti, in pa enostavno veselje do vsega sta odsevala v tem smehu. Predvsem zato me je pritegnil in vsakič znova sem se razveselil njegove družbe. V gorah, na ulici, v pijanih prostorih zakajenih gostiln, kjerkoli. Smejati sem se mu in se veselo čudil njegovim dejanjem; kako z lahkoto in prav uživaško je po zavarovani poti na Peco nosil težak, okoren, star, iz grobega platna sešit šotor dvojček, da si ga je lahko potem pred nočjo, poln zanosa, postavil na travnati ruši pod vrhom; kako zagnano je s starim Rogovim »brzincem« na pet prestav gonil do Sv. Duha in od tam hodil k votlini v pobočju Olševe izkopavat kosti in kremplje jamskega medveda; s kakšnim žarom se je včasih lotil razpletanja svojih idealističnih samogovorov ... Družila sva se dve, tri leta, nato so se najine poti razšle. Niti se več nisva videvala. Ob najinem naključnem srečanju sem izvedel, da je pustil delo na žagi, ker ga že od samega začetka ni veselilo, in se zaposlil na občini. Kot grobar! V očeh so hipno blisknile asociacije na tiste kosti pradavnih medvedov in usta ponovno raztegnile v znana rezanja ...

Na travnati polički vrh kamina, nekje na sredi smeri, je tistega jutra, ko so noge že nehale podrtavati, cvetel najlepši šopek planik, kar sem jih videl doslej.

SPET SEM TU – IN ČEZ ROB

Rezko piskanje mobilnega telefona me strese. Majhno napravo, spet nek namišljeni faktor varnosti, ki je najraje pravzaprav sploh ne bi jemal s sabo, imam spravljeno v žepu. Pozabil sem jo utišati in zdaj me njen zvok iztirja tako, da z roko panično segam po njej. Da le prekinem ta hrup, ta vreščeci tujek, ki srhljivo prebada tihi prostor. Služba. Prijazen ženski glas mi ponuja brezplačen obisk njihovega tehničnega svetovalca, da skupaj pogledamo, če obstaja kaka potreba po takih ali drugačnih rešitvah v naši tovarni. Drugi svet. Drugi planet. Ne uspem se vklopiti v ta jezik, v te stavke. Samo vljuden se trudim biti. Da je čim prej preč. Da besede končno že enkrat utihnejo in nehajo vznemirjati. Danes sem ne spadajo. Smiselno zmore prigovarjati le tišina.

S svetlega roba pogledam nazaj v severno globačo. Videti je divja. V gorah so vsi pogledi navzdol videti divji; veliko bolj kot tisti, ki jih uzreš od spodaj navzgor.

Tu čez se bom vračal ponoči. Morda bo od dneva še ostal kak kanček mraka, a sigurno ne dosti. Ne bo več pomembno, da je na mojem trenutnem stojišču zdaj svetlo in tam preko roba modrikasto senčno. Vse okoli bo enolično. Temno, črno sivo.

Razmere na tej in oni strani gore so neprimerljive. Toplota sonca, ki se tukaj neovirano upira v ravno prav nagnjena pobočja, sneg podnevi intenzivno tali, ponoči vesoljni hlad v njeni odsotnosti

zmehčanost zamrzuje. Vsak dan. Hoja po taki podlagi je udobna in ne zahteva preveč moči.

Uhojene steze spet ne najdem. Zato sprva prečim pobočje kar počez. Ker je najbolj udobno. Nato jo nekje sredi beline, izpod katere se tu in tam, okovana v led, ukrivlja kakšna pritlikava smreka, uberem neposredno navzgor na razgiban greben. Opasti, kakšne opasti! Samo enkrat sem na tej gori že videl podobne. Pred leti, ko jo je narava obdarila s podobno količino snega. Tako rad bi se pomaknil bližje robu, da bi lahko v enem zamahu zaobjel vso to okrasje, ki se ovešeno niza vse do vrha gore in še čez, kamor pogled s tega mesta ne more seči. Pa si ne upam. Na oni strani je prepad. Globok prepad. V vsem tem silnem belem zasutju je mejo, kjer trdnost sunkoma pade v zračnost, nemogoče določiti, zato se raje držim par metrov proč.

Medtem je vreme še zmeraj sivo. Sivina odseva v vsej pokrajini. Siva je dolga veriga gora tam čez ugreznjeno, širno dolino. Siva je Olševa, siva je Peca in siva je Uršlja gora. V megleno sivino je zaviti tudi Smrekovec. Z njo je zapolnjena vsa južna prostranost. Tudi sneg na gori ni povsem bel. Tihotno je. Vse sapice so kakor mehke krpe obvisle na nevidnih kavljih ter zdaj sem in tja, poljubno, kadar se jim zahoče, rahlo zaplapolajo naokoli.

Počasi se pomikam naprej. Postojim večkrat in potem dolge trenutke nepremično gledam tja čez na pomrznjeno goro. Iz tišine poskušam ujeti kak glas. Naprositi šepet. Izvabiti namig. Da bi vedel, kje sem. Da bi vedel, v kakšnem odnosu sva. Gora in jaz. Ta tišina ni čista, me obhaja. Je radostna in ni. Je težka in ni. Nek trenutek je nekje vmes in potem je spet ni več tam. Je hladna, pomrznjena, stisnjena?

VEDNO SEM LE ODNAŠAL

Raduha. Tista, s katero sva se že velikokrat tipala, a skozi ta dotikanja nikoli povsem zbližala. Zavest je zdaj že dovolj jasna. V njeni zakladnici sem videl le cilje, nikoli poti. Vsakič ko sem prišel, sem prišel zato, da bi nekaj odnesel. Vsakič sem le odnašal! Vrh. Smer. Preslikana obličja. Nikoli se nisem zares predajal. Prihajal sem in jemal zunanosti. Brezobzirno. Brez pogovorov. Brez izmenjujočih si pogledov. Kot nekdo, ki ga ne zanimajo globočine drugega. Kot nekdo, ki pri srečanju najraje pogleda v tla. Ker je tako lažje. Ker mu je nerodno. Ali zato, ker je aroganten. Prihajanja so bila dolgo samo nuja, ki jih nikoli ni spremljala povsem odkrita želja. In gora se je uprla. Prvič takrat, ko sem se v zgodnjem zimskem jutru, pravzaprav še v temni noči, na Grohotu naslanjal na palice. S tresočim telesom. Z nezmožnimi nogami. Spotolčeno voljo. Prisiljen v zasuk. Tih. Pobit.

Drugič se je zgodilo prihodno zimo, ko je ta počasi že prehajala v pomlad. Sneg je bil mehak. Splazene gmote izpod Male Raduhe so pred dnevi dodobra razorale odprto pobočje. Tudi v gozdu na desni so se skotalili plazovi. Debelo uro sem se z roba krnice poskušal preko kupov nasutin preriniti navzgor v bolj kopen svet. Pa ni šlo ne na levi ne na desni. Najprej so me tla požirala do pasu, nato tam v gozdu vse do prsi. In spet sem odhajal. Zavrtnjen. Sklonjen ...

Je gora tokrat le razpoznala mojo željo? Željo, da bi danes rad predvsem stopil na njeno pot in hodil, hodil. Bival. Morda mi je prav zato zdaj res dano stati na tem mestu, presunjenemu od podob, napolnjenemu z občutki.

Glas me usmerja v spoštljivo, umirjeno, počasno zajemanje. Čustva se razkrivajo. Nezavedno se razgrinjajo gori v vpogled. Dogajanje skozi zastor oblačnosti ves čas spremlja bled sončev disk. Kot oko, ki motri. Kot oko, ki spremlja vsa moja gibanja. Zunanja. Notranja.

Ne pričakujem jasnih sporočil. Znotraj je pohlevnost. Prepuščenost. Vseeno je, ali bo kaj s sončnim zahodom, ali se bo gora takrat sijoče obarvala ali ne. Vseeno je, ali sploh pridem čez dolg greben tja do vrha. Vsak korak je vreden, vsak najden pogled čaren, vsaka sekunda tukaj darilo. Sam sem na gori. Popolnoma sam. V krogu tja do Bukovnika ni živega človeka. Intima.

Tam, kjer se planinske poti dotakne Stanetova zajeda, me v skromni minuti zagrne megla. Tako gosta in tako bela, da v okolici zabriše vsako, še tako majhno oprijemljivost. Občutek prizemljenosti zagotavlja le kak kvadratni meter obsegajoča zaplata temnega rušja, ki ni pokrita s snegom. Vidljivosti skorajda ni. Kaka dva ali tri metre naokoli je še mogoče ločiti teksturo snega od okoliške oblačnosti. Od tam naprej je vse enako belo. Vrh, ki je bil prej pred nosom, je zdaj naenkrat oddaljen za nedoločen čas. Za čas, ki mi ga bo odmerila megla.

Nikamor ne upam. Panika kriči: »Ujetnik sredi gore! Nazaj! Beži! Bliža se noč! Ni časa!« Razum se smeji in pomirjajoče prigovarja: »Počakaj. Ustavi se. Spočij telo. Pojej banano, pa čeprav je na pol zmrznjena. Ne bo ti škodila. Ne vidim razloga, da se megla ne bi kmalu razkadila. In potem boš spet šel. Naprej ali nazaj. Kakor boš želel ...«

Že čez slabe pol ure ponovno vzpodbujam utrujenost po zadnji strmini. Vrh označuje kriva lesena palica. Jeklenega cepina z vpisno knjigo ni videti nikjer. Ne zadržujem se dolgo. Pravzaprav se sploh ne zadržujem. Nad Peco rohni snežna ploha, ki se očitno premika semkaj. Hitro. V petih minutah je že nad Koprivno. Dol! Ker če je res namenjena sem, povratek vsaj tja do Durc ne bo prijeten. In tudi noč je res že blizu.

IN TEDAJ ...

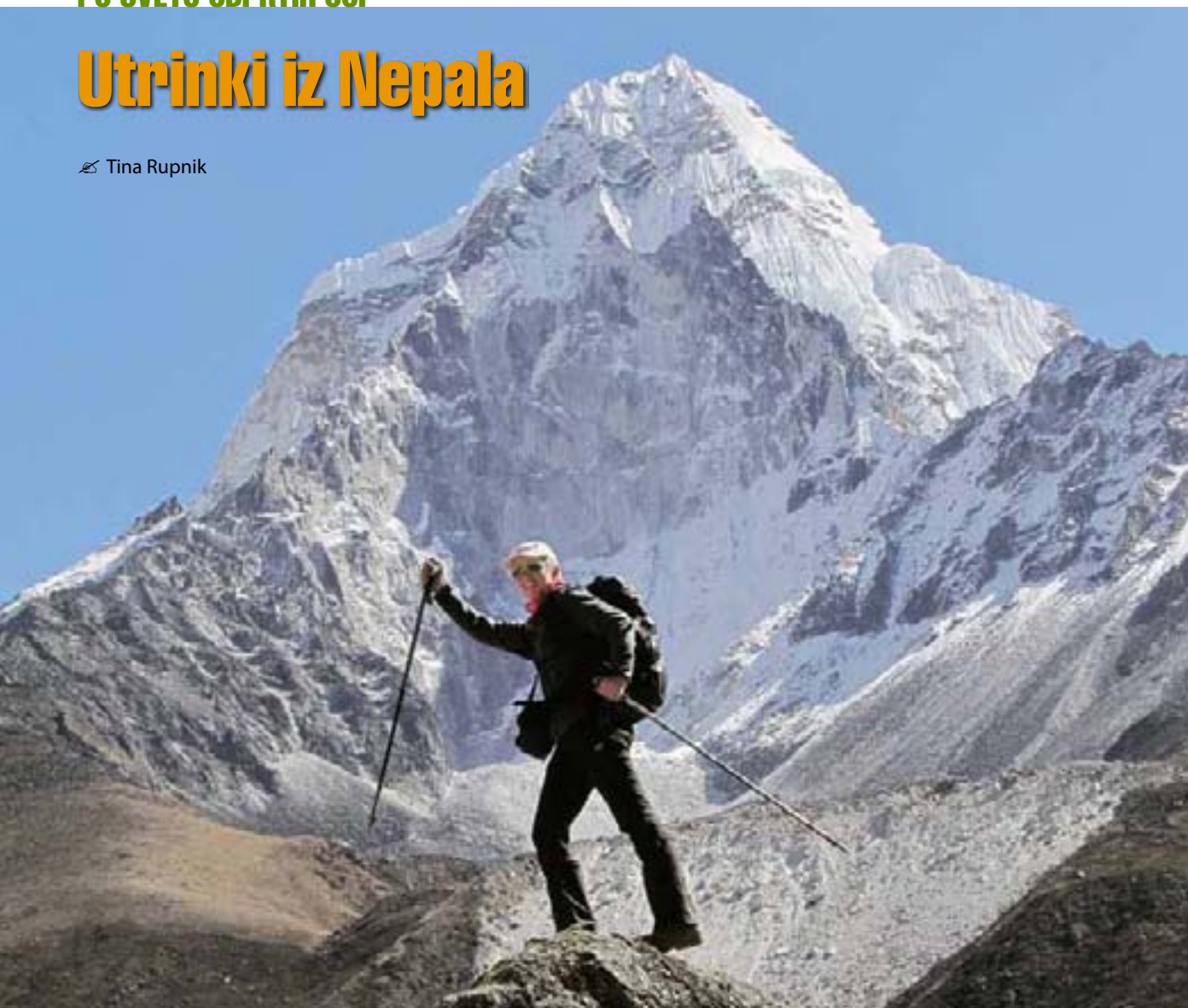
O, gora, kako me presenečaš. Zdaj ko sem se že poslovil, ko sem se že hvaležno poklonil temu nenadomestljivemu, nepogrešljivemu dnevu in se spravil v zadnji pogon, ki bi me po najkrajši poti gnal nazaj proti domu, zdaj se mi odpiraš. Odkrito odstiraš oko, da bi me pobožalo s toplim pogledom. Me potolažilo. Vabiš. Razdajaš. Kot darilo za spravo, za zблиžanje? V enem samem koščku kratkega trenutka mi je jasno, da ne morem zavrniti. Že hitim, že letim nazaj na tvoj greben. Zapihan. S pekočo sladkostjo v nogah. Radosten. Vzhičen. Naj zdaj vzamem svoj fotoaparatus, prosim. Saj ne vem, za kaj je to koristno, ampak to je moja šibkost. Dokler ne dojamem globine drugačnih smislov, moram. Dovolj. Daj, vztrajaj še malo. Sij v tej zadnji svetlobi. Da te ovekovečim. Da se te naužijem. Da se tudi moja duša pred večerom popolnoma zvetri ...

Po nekaj dolgih minutah sonce ponovno zatone za morje oblakov. Tokrat je jasno, da se je za danes dokončno poslovilo. Obklečim v snegu. Miren. Izpolnjen spokojno sprejemam namig o zaključku. Stopim poševno navzdol čez pobočje. Po samo nekaj korakih slišim svoj lastni krik. Hip za tem se najdem, kako ležim na mehkem rušju v snežni luknji kak meter ali meter in pol pod površjem in strmim v nepravilno udrtino, zarzto v modrikasto nebo. Zavedanje, da sem tukaj sam, me sunkoma izstrelil navzgor. Niti najmanj ni prijetna misel na to, da bi se snežena votlost zaradi katerega koli vzroka lahko še naknadno sesula vase. Ena stena luknje je skalnata. Po njej brez težav zlezem nazaj na prostost. Rahlo trepečem od preseenečenja. In se smejim. ◉

Utrinki iz Nepala

✍ Tina Rupnik

Z odločnim korakom sama naprej. V ozadju Ama Dablam. FOTO: STANE GALIČ

Čas telefonskih pogovorov in načrtov je minil. Mesec oktober in dan, ko je bilo treba do zadnjega milimetra napolniti nahrbtnik, sta hitro prišla.

Pred letom sem med delom v planinski koči na Krnskih jezerih spoznala Staneta, Slovenca, ki sedaj živi v Kanadi. Tega leta se je odpravil na slovensko transverzalo in jo tudi srečno prehodil. Večer je bil pravi čas, da sem v roke vzela harmoniko in v veseli družbi zaključila dan v ritmu naših narodnih pesmi. Po srečanju smo obdržali stike in Stane me je povabil s seboj v Himalajo. Od trenutka, ko sem vedela, da je to mogoče in da lahko mesec dni odsotnosti uskladim s šolo, zame ni bilo več ovir. Iz dna srca sem mu hvaležna, da mi je dal priložnost že tako zgodaj spoznati mnoge čare te skrivnostne dežele. S svojo vztrajnostjo

na poti mi je dokazal, kako daleč lahko pride človek s trdno voljo. Pri Stanetovih 76 in mojih 18 letih sva skupaj predstavljala ravno pravo povprečje. Občutki na poti, ki jih bom v nadaljevanju skušala strniti v neko celoto, bodo le del vsega, sedaj že minulega. Za nekatere stvari pač zmanjka besed, saj ti narava nemalokrat zapre usta, ko občuduješ to stvarnost.

KRAJ, KI JE NAME NAREDIL VELIK VTIS

Nepal je dežela, ki človeka večkrat le nemo postavi pred podobo mogočnih gora in še neodkrite narave, ki ti brezpogojno daje možnost, da jo spoznaš. Kraj, kjer se dan začne s prvo dnevno svetlobo in zaključí, ko zadnji žarek dnevne luči ponikne za strma pobočja.

Dan mineva v zahajajočem soncu Himalaje. Igro barv in skladno naravo pod nebom opazujem s hriba nad vasjo. Jaki v svojih ogradah opozarjajo nase, iz dimnikov pa dim, gotovo so se ljudje že zbrali okrog peči. Tišina pomiri moje misli, tu se počutim prijetno, domače, v trenutku sva ujeti le jaz in narava. Pomislim na dom in domače okolje. Kar je tam lepo, je tu krasno. Kar je tam žalostno, je tu veselo. Kar je tam majhno, je tu ogromno! Po svetu spet hodim nasmejana. Korak za korakom smo bližje našemu cilju in tudi ob koncu dneva, ko že čakam počitka, še najvišjo stopnico prestopim z največjo mero motivacije v sebi.

Naproti mi prihajajo nosači, ki na hrbtih prenašajo breme, skoraj večje, kakor so oni sami.

»Njihov topel pozdrav

»Namaste« *vzbuja občutek pripadnosti tej zemlji okrog mene.*

Tu narava vzbudi v človeku ustvarjalnost; tudi tisti, ki v sebi nima ustvarjalnega duha, postane umetnik. V meni se je spet prebudil otrok. V svet ponovno zrem z očmi, ki ne izbirajo med dobrim in slabim.

Namche Bazar. Mestece, zavito v polkrogu, spominja na obliko grške arene na 3460 metrih nadmorske višine. Priložnost, da srečaš mnoge trgovce z druge strani, iz Tibeta, ki po karavanski poti priromajo sem z natovorjenimi jaki. Dopoldne smo se povzpeli nad tole mesto. Pogled tam na vrhu seže daleč na vse strani. Tamserkum, katerega ostrino nakazuje že ime samo, Kongde, Kumbila, tam daleč Everest pa Nuptse in Lotse, vmes se mi za nekaj več časa pogled ustavi na gori, ki je še vedno tako živa v spominu, Ama Dablam. Molilni mlini ob stezi, ki jih tudi sama zavrtim, pred mano in za mano pa slišim že znano mantro, ki se ponavlja v svojem ritmu: »Om mane padme hung«.

Zvečer ob srkanju pravega čaja čakam večerje. Dan je minil ob raziskovanju najmanjših ulic in opazovanju življenja na njih. V trenutku, ko imam pred očmi Namche, se živo spominjam ritma, ki tam bije čez dan. Mnoge stopnice, ob njih stojnice, kjer se ponuja kar preveč stvari. Ponavljajoča se glasba igra iz knjigarne in že kar čutim delno pripadnost skrivnostni deželi. Grem do marketa tibetanskih trgovcev, ustavim se in le opazujem. Možje z dolgimi kitami in temno poltjo med vso to robo, od jutra do mraka. Na drugi strani kamnite poti sklonjene žene ob kupu perila, ki ga namakajo v tekoči vodi. Pomešani jaki si med množico utirajo pot. Vse tako živo okrog, vsak s svojim delom nekaj počne in nič ne miruje. Kakor bi bila del predstave na odru.

S POLNO PARO PROTI SONCU

Prihajamo višje, kjer mraz sili do kože prek toplih oblek ob zgodnjem jutru, ko sonca še ni, in v poznem večeru, ko to spet zaide. Ena spokojnih in tihih vasic je Periche. Tu si v toplem hotelu s Stanetom privoščiva večerjo, ki je drugače kakor druge dni bolj podobna našemu načinu priprave hrane. Morda se prav v tem kosu mesa na Stanetovem krožniku skriva vzrok za v teh krajih tako znane prebavne motnje. In tako sva se z njimi srečala tudi midva. Nemalo trekerjev

mora zaradi takih in podobnih težav obrniti korak nazaj v dolino in žal je moral tako storiti tudi Stane. Že na začetku, preden se lotiš svoje poti, veš, da je cilj odvisen od mnogih dejavnikov, na katere sam ne moreš vplivati. Težko se je obrniti tako blizu cilja, a vendar pozneje gledaš na vse dobro in slabo tako, da se je moralo zgoditi, da je na koncu nastala popolna celota vsega.

Do Lobuche sva torej z vsakim korakom skupaj pisala osebne rekorde. Tu pa sva prišla do razpotja in najini poti sta šli vsaka v svojo smer. Presrečna za oba, da sva do tu že prišla. A hkrati s težkim srcem sem naprej od tu odšla sama z vodičem Ang Chhujem.

Korak za korakom, z globljim vdihom, prihajam naproti vrhu pred menoj, a tako dobro vem, da to zmorem, zato se trudim, da vsak moj korak odločno zastavim. Zrak se zdi redkejši, ko gledam s pobočja na vrh, na Kala Patthar. Ko stopim na zadnje skalo, najvišjo, se pomaknem v zavetrje in počakam, da umirim svoje misli. Sunkovit veter obrača zastave več barv, s katerih odnaša molitve. Z Ang Chhujem narediva nekaj slik in se obrneva v dolino. Z mešanimi občutki se vračam navzdol. Močan mrak je že, ko doseževa zatočišče, kjer me pričaka Stane. Veselje v njegovih očeh me spomni, da je bilo delo dobro opravljeno.

»A vendar želim, da bi na vrhu skupaj delila občutke in se skupaj vrnila navzdol.

Vesela in hvaležna za to, kar mi je bilo dano, le čakam, kdaj bom lahko spet naslednjič pisala podobne občutke v še neznanem okolju. Za enako veselje bo potrebno več truda in težje dosežen cilj, to je vedno tako.

Sedaj pa proti naslednjemu vzponu, Gokyo Ri. Ta bo za Staneta! Sprva z malo težjim korakom na pot, ker vem, da grem sama v zame še neznan svet. A vendar si to zastavim kot nov izziv in priložnost, da z vztrajnostjo, ki jo premorem, zadano opravim. Ta druga stran proti Gokyu mi je s svojo naravo spet dvignila motivacijo. Ko čez kakšen dan prečkamo ledenik, se približamo Gokyu. Ko se pot le dvigne iz peščenih nasipov na plan, oči zaslepi odboj žarkov z jezera. Pod nami spet barva, ki še nima imena. Iz doline kriči prav poseben ton modrozelenega odenka. Kar stala in gledala bi, mogoče počasi zaprla oči in poslušala to, kar tu daje narava. Nad mano pa vrh. Vidim le eno: trud in uspeh!

Naslednji dan zjutraj, že zgodaj, z Ang Chhujem doseževa vrh. Tako, sedaj z mirno vestjo odhajam nazaj. S cmokom v grlu se zavestno še zadnjič ozrem za Ama Dablam in drugimi vrhovi, preden se spustim v Namche. Vem, da je s tem, ko odhajam in eno zapuščam, na poti že drugo in novo. V sebi le upam, da kmalu spet pridem!

NAZAJ V DOLINI, KJER SMO ZAČELI

V Lukli na terasi pred hotelom najprej zagledam Staneta, ki čaka na naše postave, da si ponovno sežemo v roke. Ponosna drug na drugega greva nazaj v čisto drugačen ritem življenja, ki ga živijo ljudje Katmanduja, glavnega mesta Nepala. Od tu pa še proti jugu v toplejše kraje. Šest ur vožnje z avtobusom. Slabo obloženi stoli kmalu postanejo neudobni, luknje na cesti naredijo potovanje veliko bolj razgibano in tudi ko mirujemo, se zdi, da se svet zunaj maje. Poleg norih doživetij v džungli v družbi slonov, krokodilov in novih sončnih zahodov mi bo v spominu še najbolj ostala ta majhna vasica, v kateri se življenje ljudi tako razlikuje od poznanega. Stane je užival, ko je osrečil katerega izmed otrok, ki so nas z velikim zanimanjem opazovali. Ko ti sledi ljubki otroški obraz z ogljeno temnimi očmi, ga težko pustiš praznih rok. Prešeren nasmeh se razleze na licih, ko prejme še tako preprosto stvar iz tvojih rok. Vrsta otrok za Stanetom je iz dneva v dan postajala daljša. Otroci si tvoj obraz še kako dobro zapomnijo. Po treh dneh naju je avtobus odpeljal vzdolž riževih polj do Pokhare. Lepo je bilo preživeti dan v tem turističnem mestu z lepim jezerom in pogledom na gore v ozadju.

Krog se je sklenil v Katmanduju. Mesec je ponovno prehitro minil, vendar se ta v veliko stvareh razlikuje od drugih; ta bo ostal v spominu še posebej čisto začrtan. Oba navdušena nad ljudmi, gorami, naravo, nad vsem, kar sva doživela. Ves trud je bil stokrat preplačan.

Kljub vsej popolnosti se je nazadnje še posebej lepo na koncu vrniti nazaj domov. V še večji lepoti dežele, ki sva jo pobiljše spoznala, brez dvomov o tem, kje se človek resnično počuti doma, le čakava, da spet vdihneva vonj naših gozdov in narave. Zame se je tu pot končala, ostajam doma. Za Staneta je ta pravi dom že dolgo časa, on pravi predolgo, le kraj, kjer odžaja potrebo po njem. Nato pa ponovno slovo in z znanim glasom prek telefona pozdravlja 'od daleč', on pravi 'predaleč'. Svet je lep, a dom je resnično en in edini! ◉

Dolg vikend v Karnijskih Alpah

V skupini Monte Cogliansa

✍ in 📷 Andrej Gosar

Monte Capolago ali Wolayer Seekopf nad jezerom Wolayer

Za svoje prvo seznanjanje s Karnijskimi Alpami sem si izbral gore okoli njihovega najvišjega vrha Monte Coglians ali Hohe Warte (2780 m). Po prebiranju odličnega vodnika Karnijska potepanja zakoncev Stritar je bil načrt hitro narejen, prvi dan Monte Capolago in Monte Coglians, drugi dan pa tri Crete zahodno od Passa di Monte Croce Carnico. Zemljevid založbe Tabacco sem dobil kar v Ljubljani pri Kod&Kam in bil tako pripravljen na dolgo turo. V petek popoldne sem se prek Tolmezza, Ville Santini in Forni Avoltrija v treh urah pripeljal do Colline oziroma kočice Rifugio Tolazzi tik nad njo. Vrhovi so se sicer skrivali v gostih oblakih, vendar ni kazalo na sicer napovedane popoldanske plohe.

Ko sem zagrizel v strmino proti koči Rifugio Lambertenghi, pa sem kljub poznuri občutil, da je izredno soparno. Pot se vije po širokem pobočju med Monte Capolago na levi in Monte Coglians na desni. Rifugio Lambertenghi se nahaja tik pod mejnim prelazom Passo Volaiia (1970 m). Na severni strani prelaza leži zelo lepo jezero Wolayer Ese, ob katerem stoji komaj deset minut stran od italijanske kočice še avstrijska kočica Eduard Pichl

Hütte. V okolici jezera je speljana geološka učna pot, kjer sem lahko potešil svojo poklicno radovednost. Karnijske Alpe so geološko namreč izredno zanimive, podobno kot pri nas Karavanke, Avstrijci pa se zelo trudijo geološke zanimivosti tudi popularizirati z učnimi potmi in vodniki.

V koči Rifugio Lambertenghi sem ugotovil, da je gostov zelo malo. Kasneje sem izvedel, da je avstrijska kočica nabito polna in da planince preusmerjajo k njim.

Ne vem, ali je razlog v lepši legi kočice ob jezeru ali pa so Avstrijci bolj navdušeni planinci. Kakorkoli, vzdušje v jedilnici z zakurjenim kaminom je bilo prav prijetno, večerja pa odlična. Vedno znova sem presenečen nad razkošnimi obroki v avstrijskih in italijanskih kočah. Ta večer je bila za posladek celo prava sacher torta. Ko pa sem prosil za zajtrk ob šestih zjutraj, kar za začetek ture v visokogorju res ni prezgodaj, je skoraj nastal problem. Po mencanju so začeli govoriti o čaju, ki mi ga bodo pustili v termovki. Kljub temu me je naslednje jutro pričakal sam oskrbnik in me postregel.

GORA NAD WOLAYER SEE

Moj prvi cilj je bil Monte Capolago ali Wolayer Seekopf (2554 m), torej gora, ki se s strmimi stenami dviga zahodno nad jezerom Wolayer. Nanjo vodi nezavarovana plezalna pot I.–II. stopnje težavnosti, ki pa je markirana z rdečimi pikami. Do

vstopa je od kočice le 10 minut, nato pa sledi 500 višinskih metrov lepe in ne pretežke plezarije. Markacije so v spodnjem delu do grebena obnovljene, kar je zelo dobrodošlo, saj je potek nekoliko zapleten z dolgo prečko proti desni. Ker z orientacijo nisem imel težav, sem po skrotastem pobočju hitro dosegel greben, kjer se začne najlepši del. Od tu naprej so rdeče pike sicer že zelo zbledle, zato je potrebno nekoliko več iskanja. Je pa skala odlična in izpostavljenost vedno večja. Na najtežjem mestu je napetih celo pet metrov jeklenice.

Po uri vzpona od vstopa sem stopil na razgledni vrh. Vzhodno stran skoraj popolnoma obvladuje prvak Coglians. V jutranji svetlobi pa je bil še lepši pogled proti zahodu, kjer si do obzorja sledijo skalne ostrice Karnijskih Alp in Dolomitov. Globoko pod mano je še v senci počivalo jezero Wolayer See. Na snežišču nad njim sem zagledal številne pike, ki so se vzpenjale proti prelazu Valentin Törl in verjetno naprej na Coglians. Upal sem, da v zahtevni zavarovani poti nanj, kasneje

ko bom sam tam, ne bo več gneče. Pri vpisovanju v vpisno knjigo sem presenečen ugotovil, da za letos nista polni niti dve strani, oziroma, da nas na vrhu še ni bilo dvajset, čeprav je že 1. avgust. Kmalu sem se po smeri vzpona začel spuščati nazaj. Pri sestopu so mi bile markacije še v večjo pomoč kot pri vzponu, saj je navzdol svet manj pregleden. Ob vstopu sem presenetil svizca, ki se je odzval s predirljivim žvižgom. Kljub temu se je visoko vzravnal pred svojo luknjo pustil slikati. Ko sem se nato ob devetih zjutraj mimo kočice vzpenjal proti sedlu, je na vratih stal oskrbnik in mi smeje rekel: »To je bilo pa hitro!«

NA PRVAKA KARNIJSKIH ALP

Moj naslednji cilj je bil Monte Coglians ali Hohe Warte (2780 m). Od jezera me je pot vodila sprva po položnem snežišču, nato pa strmo na travnato sleme južno od Valentin Törla. Pogled nazaj je razkrival piramido Monte Capolaga, ki se je zrcalila v jezerski gladini. Po neprijetnem

grušču sem se vzpel pod severno steno Monte Cogliansa, kjer se poti razcepita. Levo gre starejša pot Koban-Prunnery, desno pa moderna ferata, imenovana Pot šestindvajsetega (Weg der 26er), ki jo je leta 2000 nadelal 26. bataljon gorskih lovcev avstrijske vojske iz Spittala v spomin na 1. svetovno vojno. Takrat je avstrijska vojska prek severne stene namreč oskrbovala svoje položaje na vrhu. V dveh dneh pohajanja po teh grebenih sem dobil vtis, da je bilo visokogorsko bojišče tu še bolj divje kot pri nas v Posočju.

Odločil sem se za novejšo zavarovano plezalno pot. Po uvodnih plateg je nadaljevanje res veličastno, navpično navzgor po gladkih ploščah z bornimi stopi se brez večjega predaha vzpne kakih 200 metrov. Plezanje je precej atletsko, z veliko visenja na rokah. Na srečo pred menoj ni bilo nikogar, saj čakanje ne bi bilo prijetno. Sledi prečka proti desni, na začetku katere je na izpostavljenem mestu vpisna knjiga. Smer nato nadaljuje naravnost navzgor in pripelje v lažji osrednji del stene. Varovalne

Coglians ali Hohe Warte je najvišji vrh Karnijskih Alp FOTO: ANDREJ STRITAR

naprave so vseskozi odlično napeljane in izpostavljeno plezanje ob zanesljivem samovarovanju je pravi užitek.

Ker je v steno že posijalo sonce, mi je ob napornem plezanju postalo precej vroče. Po osrednjih prodiščih se stena spet postavi pokonci in kmalu doseže greben. Drzno speljane jeklenice nas po njem varno pri-

Na Poti brez meja

peljejo na vrh. Na njem je poleg običajnega križa tudi zvonec za srečo. Prav na vrhu so vidni ostanki zgradb iz 1. svetovne vojne. Bojevanje na 2780 metrih vsekakor ni bilo šala, še posebej si ne predstavljam, kako je bilo tukaj pozimi. Žal so razgled proti vzhodu že zakrivali popoldanski oblaki, ki so se trdovratno nalepili na vrhove. Tako si nisem mogel ogledati svojih jutrišnjih ciljev, prečenja treh Cret. Sestop na južno, italijansko stran ni težak, vendar zaradi grušča kar naporen. Odločil sem se za pot mimo koč Rifugio Marinelli, ki leži za glavno v stranskem grebenu, čeprav sem tako naredil kar dolg ovinek v levo in pridelal še nekaj vzpona. Grušč so kmalu zamenjala travnata pobočja. Pot naravnost navzdol v dolino ni markirana, čeprav zgleda od daleč dobro uhojena. Od koč pelje pot najprej prek planine Casera Moraret, nato pa strmo skozi gozd ob žuborečem potoku do izhodišča.

TRI CRETE

Popoldne sem se z avtom premaknil na Passo di Monte Croce Carnico ali Plöckenpass, izhodišče jutrišnje ture. Ker doma še nisem vedel, kje bom lahko prespal, saj na tem območju na karti in v vodniku nisem našel planinskih koč, sem vzel s seboj spalno vrečo in bi v sili lahko prespal na prostem. Potem pa sem prejšnji večer izvedel, da sicer zasebno gostišče na planini Valentin Alpe

na avstrijski strani prelaza deluje tudi kot planinsko zavetišče, ki ima celo pogodbo z avstrijskim planinskim društvom. In res se je izkazalo, da imajo v depandansi lepo urejena skupna ležišča in da celo priznavajo popust na našo planinsko izkaznico. Srečal sem precej pohodnikov po Karnijski visoki poti (Karnischer Höhenweg). To je zanimivo osemdnevno prečenje od Silliana na Tirolskem do Mokrin (Nassfeld), ki se sicer izogne večini vrhov, vendar na njem dodobra spoznamo Karnijske Alpe vzdolž mejnega grebena med Avstrijo in Italijo.

Vzpon na Creto di Collinetta ali Cellon (2238 m) se začne na samem prelazu Passo di Monte Croce Carnico (1350 m). Spodnji del je zanimiv, ker poteka deloma po rovu iz prve svetovne vojne. V 183 metrov dolgem rovu naredimo kar 110 metrov višinske razlike. Po celotni dolžini je napeta jeklenica, na navpičnih odsekih pa je tudi nekaj skob. Vsake 20–30 metrov je v steni okno, saj rov vseskozi poteka vzporedno z robom stene. Čelna svetilka vseeno pride zelo prav. Rov so zgradili za zaščito pred sovražnikovim obstreljevanjem, saj bi šlo sicer lažje po pobočju na prostem. Ko je rova konec, se kmalu znajdemo na položni rami (Schulter), kjer je vse polno ostankov avstrijskih položajev. Po travnatem pobočju se vzpnemo do navpične stene, kjer se začne slikovita Pot brez meja (Sentiero senza confini, Weg ohne Grenzen). Gre za drzno ferato, visoko 350 metrov, ki je ocenjena z oceno C/D. Prvi del poteka po skoraj navpičnih plateg v desni steni izrazite zajede. Pred mano sta že bila dva plezalca, ki pa sta me na vrhu zajede spustila naprej. Tu se začne najtežji del, ki je mestoma kar atletski. Višje pa se vzpenjamo po izpostavljenem grebenu. Zavarovana pot se izteče na predvrh, s katerega se spustimo v škrbino. Nanjo pripelje s severa tudi lažja zavarovana pot. Na škrbini sem pustil nahrbtnik in se povzpел na 100 metrov višji vrh. Pogled proti zahodu na Creto di Collina mi je pokazal, da bo danes vzpona še kar veliko. Na vzhodu pa sta se videli lepa piramida Polinika in planota Pal Picolla, znana kot muzej na prostem s številnimi ostanki prve svetovne vojne.

Monte Capolago ali Wolayer Seekopf, 2554 m

Višina izhodišča: 1350 m

Višinska razlika: 1200 m

Izhodišče: Rifugio Tolazzi nad krajem Forni Avoltri
WGS84: 46,591909, 12,868269

Zahtevnost: Zelo zahtevna markirana pot, mesta II. težavnostne stopnje

Časi: vzpon 4–5 ur, sestop 3–4 ure, skupaj 7–9 ur

Koči: Rifugio Lambertenghi, 1955 m, tel. 0433 72017; Eduard Pichl Hütte, 1960 m, tel. 0043 4715 7752

Vodnik: Stritar: Karnijska potepanja, Kibuba.

Zemljevid: TAB. 01 Sappada, 1 : 25.000

Monte Coglians ali Hohe Warte, 2780 m

Zavarovana pot čez severno steno

Višina izhodišča: 1350 m

Višinska razlika: 1400 m

Izhodišče: Rifugio Tolazzi nad krajem Forni Avoltri
WGS84: 46,591909, 12,868269

Zahtevnost: Zelo zahtevna zavarovana plezalna pot

Časi: do vstopa ferate 3.30 ure, ferata 2–2.30 ure, sestop 3 ure skupaj 9–11 ur

Koči: Rifugio Lambertenghi, 1955 m, tel. 0433 72017; Eduard Pichl Hütte, 1960 m, tel. 0043 4715 7752

Vodnik: Stritar: Karnijska potepanja, Kibuba.

Zemljevid: TAB. 09 Alpi Carniche, Carnia Centrale, 1 : 25.000

ZAKLJUČEK DOLGE KROŽNE TURE

Vrnil sem se na škrbino in prečil južna pobočja na travno sleme Cresta Verde, ki ne nosi zastonj svojega imena. Strmina se je kmalu postavila pokonci in palice so romale nazaj na nahrbtnik. Srednji del vzpona na Creto di Collina ali Kollinspitze

(2689 m) ponuja mestoma plezanje I.–II. težavnostne stopnje. Ves čas mojega vzpona je okoli Crete di Collineta letel helikopter, ker se je verjetno pripetila nesreča. Ker pa so se že začele zbirati opoldanske meglice, nisem videl, kaj se dogaja. Proti vrhu strmina popusti, strme trave pa zamenja greben z naloženimi skalami. Ko sem prispel na vrh, so se meglice, ki jih je prinašal južni veter, že dodobra zgostile. Pogled se je ponujal le še na sever v dolino Valentintal in vrhove nad njo. Prišlo je še nekaj planincev, z dvema smo se pozdravili najprej po italijansko in šele nato ugovorili, da se lahko pogovorimo kar po naše. Nadaljevanje proti Creta della Chianevate ali Kellerspitzen (2769 m) je ponujalo najlepši del ture. Vzdolž neverjetno ostrega grebena je vseskozi po južni strani speljana razmeroma dobro ohranjena vojaška pot. Na vsakem koraku so ostanki vojne. V skalo so izdolbene številne kaverne s strelnimi linami v navpični severni steni. Pot je ponekod prav umetno zgrajena iz zloženega kamenja. Vmes je tudi kar nekaj vzponov in spustov. Vrh Creta della Chianevate je le enajst metrov nižji od Monte Cogliansa, ki ni daleč proti zahodu. Žal so se megle že toliko zgostile, da s pogledom nanj ni bilo nič. Zato sem se kmalu začel vračati po isti poti do ostankov vojaških stavb tik pod vrhom Crete di Collina. Od tu sem sestopil po direktni poti proti jugovzhodu. Pot je lažja od smeri vzpona iz Crete Verde. Le v spodnjem delu je nekaj jeklenic, potem pa se pot izteče na travnata pobočja. Sledi še dolgo prečenje prek Casere Collineta di sotto nazaj na Passo di Monte Croce Carnico. Pot so popestrile še okusne borovnice in čreda koz na paši. Dolg dan s prečenjem treh visokih vrhov je bil tako za mano. Kljub oblačnosti in kar močnemu vetru se je prilegla osvežitev v jezercu pod prelazom.

Seekopf (Capolago) FOTO: ANDREJ STRITAR

Karnijske Alpe so me navdušile z lepimi vrhovi, nezavarovanimi, vendar dobro označenimi lahкими plezalnimi smermi v dobri skali in drznimi feratami. Največji

vtis pa naredijo številni ostanki prve svetovne vojne vzdolž celotnega mejnega grebena, ki se nahajajo v res divjem visokogorskem okolju. ◯

Creta di Collineta ali Cellon, 2238 m

Višina izhodišča: 1360 m

Višinska razlika: 900 m

Izhodišče: Plöckenpass oziroma Passo di Monte Croce Carnico, WGS84: 46,602761, 12,944502

Zahtevnost: Zelo zahtevna zavarovana plezalna pot

Časi: vzpon 3–4 ure, sestop 2–3 ure, skupaj 5–7 ur

Vodnik: Stritar: Karnijska potepanja, Kibuba.

Zemljevid: TAB. 09 Alpi Carniche, Carnia Centrale, 1 : 25.000

Creta di Collina ali Kollinspitze, 2669 m

Višina izhodišča: 1360 m

Višinska razlika: 1310 m

Izhodišče: Plöckenpass oziroma Passo di Monte Croce Carnico, WGS84: 46,602761, 12,944502

Zahtevnost: Zahtevna nezavarovana pot, mesta I.–II. težavnostne stopnje

Časi: vzpon 4–5 ur, sestop 3–4 ure, skupaj 7–9 ur

Vodnik: Stritar: Karnijska potepanja, Kibuba.

Zemljevid: TAB. 09 Alpi Carniche, Carnia Centrale, 1 : 25.000

Creta della Chianevate ali Kellerspitzen, 2769 m

Višina izhodišča: 1360 m

Višinska razlika: 1410 m

Dostop je z vrha Crete di Collina po stari, označeni in mestoma zahtevni vojaški poti. Eno uro tja in še eno uro nazaj.

Znami na pot

Terasa tolminskega visokogorja

Vrhovi nad planino Razor

✍ Mojca Stritar

Na vrhu Vogla pozimi FOTO: VLADIMIR HABJAN

Kot vse najboljše ljubezenske zgodbe ima tudi ta nepričakovan začetek. Zdelani po tretjem dnevu hoje smo se privlekli do koč na planini Razor, pričakujoč topel sprejem, naleteli pa smo na zaprta polkna in nestrpno skupinico ljudi, ki se je vedno bolj neučakano spraševala, ali bodo ta dan kočo odprli, kot je bilo napovedano za prvomajski vikend, ali se bomo morali vsi zgnesti v zatohlo zimsko sobo. Hudega nam ne bi bilo, ampak stara sem bila trinajst let in moj prvi več kot dvodnevni gorski pohod, ki je med baškimi grapami in domačijami segel od

Podbrda do Tolmina, je bil zame resna izkušnja – pa čeprav se nismo dvignili niti nad 1500 metrov! Zgodba se je srečno razpletla, ko je na planino vendarle prišel oskrbnik in nas oskrbel, kot smo se nadejali. Moja strast do planine Razor pa se je razplamtela čez nekaj let, ko smo neke jesenske nedelje v grebenski krog povezali tamkajšnje vrhove in se v zahajajočem večeru polni visokih vtisov vrnili v čarobni gozdič pri koči. Od takrat me vsako leto žene v kraje, ki so – priznajmo si – za prebivalce osrednje Slovenije nekoliko odmaknjeni, na srečo

KORITA TOLMINKE IN ZADLAŠČICE

Dva kilometra iz centra Tolmina so lahko dostopna korita Tolminke in Zadlaščice. Sotočje rek na višini 180 m je najnižja točka Triglavskega narodnega parka. Obe rečici imata kratko, a dramatično življenje, saj se morata pred izlivom v Sočo prebiti skozi ozka, globoka in sploh spektakularna korita. Obe bobneči kamnitovodni čudesi si lahko v dobri uri ogledate po urejeni krožni poti (vstopnina 3 EUR za odrasle, 1,5 EUR za otroke). Posebne pozornosti so vredni globoko zagozdena skala Medvedova glava, Hudičev most, ki se pne 60 m nad Tolminko, in Zadlaška oz. Dantejeva jama. Boter 1140 m dolge in 41 m globoke jame naj bi bil sam Dante Alighieri, ki naj bi v 14. stoletju tod bojda dobil navdih za pesnitev Pekla v svoji slavni Božanski komediji. Prvih nekaj metrov teme, v kateri menda tičijo tudi primerki endemičnega hrošča tolminskega brezokca, lahko pretipate sami, med obiskom vseh treh dvoran pa naj vas spremlja jamarski vodnik.

pa ne toliko, da jih ne bi bilo mogoče obiskati na enodnevnih, še bolj pa na večdnevnih izletih. In obiskati jih je vredno ne glede na to, kaj nameravate tam početi.

TERASA POD SONČNIMI VRHOVI

Planina Razor leži v Triglavskem narodnem parku na visoki terasi nad Tolminom oziroma dolino Zadlaščice. Sama po sebi ni posebej fotogenična, nekaj planšarskih stavb, v katerih prenočujejo krave, ki velikodušno pomagajo soustvarjati tol-

Korita Tolminke FOTO: MATEJ VRANIČ

Razgled s Kobilje glave na venec gora nad planino Razor. V ospredju Žabiški Kuk. FOTO: MIRKO BIJUKLIČ

minski sir, planinska koča in pogledi na primorska hribovja. Toda pot proti višavam nad njo ji tlakuje osrednji del Spodnjih Bohinjskih gora, ki se približno v smeri zahod-vzhod vlečejo od Vratc oziroma Bogatinskega sedla (1803 m) do masiva Ratitovca (1678 m). Z njihovim imenom je sicer križ – domačini, posebej na primorski strani, se pritožujejo, da njihove gore nikakor ne morejo biti »spodnje«, še manj pa »bohinjske« in da se jim v resnici reče Peči. Ker je večina bralcev v te kraje priučena in ker namen prispevka ni razreševanje imenoslovnih zagat, se bomo – ne da bi hoteli kogar koli prizadeti – držali zaenkrat uradnega imena Spodnje Bohinjske gore.

Krona vrhov, ki obkroža Razor, se komaj dotakne magične višine 2000 metrov, pa vendar se v njej ponujajo raznobarni dragulji. Na zahodu je prvi, ki Razor ločuje od doline Tolminke, stranski vrh Spodnjih Bohinjskih gora Tolminski Migovec (1881 m), ki na južno stran kaže spodobno, čeprav krusljiivo steno, na ostale pa razsežne kraške pode. Severno od Migovca Spodnje Bohinjske gore dosežejo svoj višinski višek na Tolminskem Kuku (2085 m) v glavnem grebenu, ki mu proti vzhodu sledijo sramežljivejša Zeleni vrh (2052 m) in Mali vrh (2015 m) ter precej ambicioznejša Podrta gora. O njenih ambicijah priča pradavna prigoda, ko se je začela napenjati, da bi zrasla nad Triglav. Ker bolj božji od boga ne more biti nihče in ker je Triglav skoraj bog, jo je Bog za kazen podrl in ostala je pri skromnih 2061 metrih, za tolažbo pa je postala vsaj izboren cilj za ljubitelje krusljiive brezpotnosti.

Naprej proti vzhodu za »domiselno« imenovano Škrbino (1910 m) greben postane tako resen, da je po njem speljana edina ferata skupine na še »domiselnejše« imenovani, a zelo postavni Vrh nad Škrbino (2054 m). Za njim markirane poti po grebe-

nu zmanjka, brezpotniki pa lahko nadaljujejo čez Mejo (1996 m), Rušnati vrh (1915 m) in Vrh Planje (1863 m) do prevala Globoko (ki je visok, ne globok 1828 m). Nekaj sekundarnih vršičev greben spet pripelje do Vogla (1922 m), botra vesoljni Sloveniji znanega smučišča. Če hočemo ostati v dosegu planine Razor, moramo tu Spodnje Bohinjske gore zapustiti, čeprav jih zlepa ne zmanjka (omenimo samo Rodico in Črno prst), in se spustiti na malo znani, a prav možati južni izrastek grebena Žabiški Kuk (1844 m).

RASTLINSTVO IN ŽIVALSTVO

Narava na primorski strani Julijcev daje slutiti, da so topli vplivi morja blizu. Tako kot je mene pred mnogimi leti, bo morda tudi vas začaral stoletni bukov gozd, sredi katerega tiči planina Razor, tako drugačen od gozdov osrednje Slovenije. Še očarljivejša doživetja vas čakajo višje, če boste le prišli zgodaj poleti, ko se razbohotijo vse barve gorskih travnikov: avrikelj, alpski zvonček, sleč, pa razne vrste jegliča, svišča, da ne omenjamo murke, lilij, planik in drugih zaščitenih rastlin, s katerimi – na to verjetno ni treba opozarjati – ravnate spoštljivo in jih zgolj opazujete ... Sloves Spodnjih Bohinjskih gora kot enega najlepših botaničnih kotičkov v Sloveniji je več kot upravičen. Toda tudi živalski svet je pester. Poleg kavk, ki vas obletavajo na vrhovih, poskočnih zajcev in srn lahko, če se plazite dovolj tiho, ugledate ruševca ali gamsa. Če pa ste še malo tišji in če imate še zvrhano mero sreče, morda srečate medveda, ki vsako leto zaide tudi v te konce. Na vašem mestu na to ne bi računala, a vse je mogoče – ne nazadnje sem edino tu imela čast v živo videti debelušastega jazbeca, kako je hlačal pred avtomobilskimi žarometi.

Plezanje v Škrbinski plošči FOTO: ZORAN GABORVIČ

PARTIZANSKA TEHNIKA C 32 KRN

Pri Hidroelektrarni Zadlaščica nad Zadlacom vas smerne table nagovarjajo k obisku partizanske tehnike Krn. Tiskarna, skrita v grapi pod previsno steno, je delovala od decembra 1943 do konca vojne, v njej pa so tiskali marsikaj, od obrazcev in letakov do literature in časopisov, ki so jih kurirji odnašali vse do Koroške. V bližini si lahko ogledate tudi slap, vzpon od ceste pa traja 1.30 ure.

LJUDJE NAD TOLMINOM

Južna pobočja Spodnjih Bohinjskih gora so varljiva: travnata, a strma se na dnu iztekajo v mračno vrezane grape – kar spomnite se Bevkovih povesti! Prebivalci so zato od nekdaj bežali iz dolin proti soncu in tako so nastale vasice visoko pod vrhovi. Za Čadrg, Tolminske Ravne ali Ljubinj je v današnji vsesplošni ultrapovezanosti težko verjeti, da že tako dolgo vztrajajo tako na samem. Asfaltirane ceste do njih zelo skrajšajo vzpon na Razor in vrhove nad njim, pa čeprav je na ozkih serpentinah včasih bolje, da ne pogledujete preveč proti robu cestišča, ki se zdi vse preblizu. Nikoli ne bom pozabila, kako hvaležna sem bila domačinu, s katerim sem se le malo po opravljenem vozniškem izpitu srečala na cestici v Čadrg. Ko je videl, da mi vzvratno manevriranje na strmi cestici ne diši, je sedel v moj avto in namesto mene suvereno zapeljal do prvega izogibalšča. Robantenje o ženski enakopravnosti sem v tem primeru seveda taktično zadržala zase.

Za vse, ki ste v šoli potapljali ladjice in uganjali druge norčije, naj spomnimo: po prvi svetovni vojni je leta 1920 Italija z rapalsko pogodbo priznala Kraljevino SHS in v zameno dobila

Greben med Vrhom nad Škrbino in Voglom FOTO: JAKA ORTAR

tretjino ozemlja na zahodu Slovenije. Rapalska meja je potekala od Mangarta prek Triglava, Spodnjih Bohinjskih gora in Blegoša proti Reki na Hrvaškem. Življenje Slovencev na južni, italijanski strani meje ni bilo prav sladko in zadeva se je po dobrih dvajsetih letih končala s SFRJ, ostali pa so rovi, bunkerji, mulatjere in stavbe, ki jih še danes lahko vidimo tudi okoli planine Razor in vasic pod njo. Da ne bi prav vse neizkoriščene propadale, je koča na planini od leta 1948 urejena v nekdanji italijanski vojašnici,

vendar je danes nedvomno precej udobnejša in prijaznejša, kot ko je služila militarističnim namenom.

Po drugi svetovni vojni je število prebivalcev nad Tolminom drastično upadlo. Živinoreja, poljedelstvo in sirarstvo niso več zadostovali, pa tudi potresa leta 1976 in 1998 sta bila vse prej kot dobrodošla. S sodobnejšimi turističnimi strategijami in slogani »nazaj k naravi« kraji danes na srečo oživljajo, hiše se obnavljajo in ljudje se vračajo, pa čeprav kot vikendaši. Čadrg je postal »ekološka vas« in širši javnosti postal znan predvsem, ko je dobrohotno sprejel komuno Don Pierina za pomoč zasvojenecem. Toda demografski optimizem ostaja zmeren – ob zadnjih volitvah sem prebivala volilne rezultate na oglasni deski v Tolminskih Ravnah in številka volilnih upravičencev na volišču se je ustavila pri enajst ...

IZLETI NAD RAZORJEM

Čeprav po ekstremnih hlepeči posamezniki Spodnje Bohinjske gore zlohotno opisujejo kot enolične, je resnica nasprotna: redko katera slovenska gorska skupina ponuja toliko različnih dejavnosti za toliko različnih razpoloženj in v toliko različnih pogojih.

Že z markiranimi potmi imate lahko veselja, kolikor hočete. Tolminski Kuk in Zeleni vrh, Vrh nad Škrbino, Vogel in Žabiški Kuk vam omogočajo vrsto kombinacij in razgledna grebenska prečenja med Gorenjsko in Primorsko. Iskalcem brezpotne samote se ponujajo Tolminski Migovec, Meja in najzahtevnejša Podrta gora. Za ležernejše razglede si privoščite Grušnico (1570 m) nad planino Na Kalu, ki je menda nekoč nudila najboljšo pašo daleč naokoli, in Kobiljo glavo (1475 m) na vzhodni strani nad planinama Lom in Stador. Če je vreme manj zanesljivo ali pa vam višave preprosto ne dišijo, lahko raziskujete doline pod Razorjem ali si privoščite najžlahtnejši baško-tolminski sprehod, maratonsko mulatjero, ki

Planina Na Kalu, nad njo Tolminski Migovec FOTO: JAKA ORTAR

Do planine Kuk je speljana gozdna cesta. FOTO: SEBASTJAN REVEN

SLAP BERI

Malo znan slap s čarobnim tolmunom in nenavadnim imenom Veliki Beri dosežete v 30 min od mostu čez potok Godiča v Poljubinju, še nekoliko višje pa leži 15-metrski Mali Beri. Potka do slapov je nezahtevna in dobro shojena, a včasih ponekod podrta. Samotno doživetje, posebej dobrodošlo v vročih dneh!

so jo Italijani med obema vojnama zgradili za oskrbovanje državne meje na grebenu. Od Podbrda prek planine Razor proti Krnu se ves čas vije vodoravno pod vrhovi in kljub nezahtevni hoji ponuja silno fotogenične prizore s slikovitimi grapami, razglednimi planinami in čisto pravim predorom.

Pozimi in v zgodnji pomladi Razor zavzamejo turni smučarji, ki se spuščajo s Tolminskega Migovca in Kuka, z Vrha nad Škrbino, z Meje, Vogla in Žabiškega Kuka ... Toda ozrimo se še po dejavnostih, ki niso omejene na najvišje vrhove. Kolesarji, naklonjeni naporom, bodo uživali na asfaltiranih cesticah v Čadrg oziroma Tolminske Ravne ali na makadamu do planine Razor, pa tudi turni kolesarji bodo našli izzive zase. Za plezalce je posebej mamljiva Škrbinska plošča. Skoraj monolitni podstavek Vrha nad Škrbino ponuja plezanje v za slovenske razmere netipično kompaktnih, prijetno položnih ploščah s paklenišskimi zajedami. Stena, visoka približno 150 metrov, je tako enovita, da pravo smer, ki so speljane gosto kot v plezališču, v prvem poskusu vbodejo samo največji mojstri. Tudi če zgrešite nameravano smer, pa naj vas ne skrbi preveč, saj težavnost skoraj nikjer ne presega četrte stopnje. Zaradi

Smerokaz pri planini Razor FOTO: ZORAN GABORVIČ

na jug obrnjene lege je predvsem spomladi in jeseni Škrbinska plošča prvovrsten cilj za uživače. Ker je dostop (s prevozom iz osrednje Slovenije vred) razmeroma zapleten, pa gneče v smereh kljub vsemu ne pričakujte.

Najmogočnejša posebnost Razorja pa je nevidna očem navadnih smrtnikov in dostopna samo ljubiteljem mraza, blata, vlage in teme – jamarjem. Podi za Migovcem so prežrti kot švicarski sir. V dolgih letih raziskovanja, ki zaradi komplicirane logistike poteka v večdnevni odpravah z bivakiranjem globoko pod zemljo, je tolminskim podzemljeljubcem uspelo prevohati mnoga brezna in jih povezati v labirintast jamski sistem Migovec/Mig. Najvišji vhod vanj je v Kavkni jami na višini 1861 metrov, celotni sistem pa je dolg 11,5 kilometrov in globok 979 metrov. Migovec/Mig je trenutno peta najdaljša in sedma najgloblja jama v Sloveniji in ni vrag, da ne bodo v naslednjih letih nekje napraskali še tistih nekaj metrov do magične tisočice. Toda ne nadejajte se turističnega ogleda; še najbližje jamam boste prišli, ko boste pohajali nad vhodi v podzemlje in srečevali utrujene jamarje, ki na soncu pod Migovcem sušijo umazane kombinezone.

S smučmi v spomladanskem sreču, v poletni vročini med buhtelim cvetjem, v poslavljajočih se barvah jeseni ali pod težkimi oblaki, ki napovedujejo prvi sneg... Nad planino Razor vam dolgčas zagotovo ne bo! Ampak ali veste, kaj je od vsega morda še najboljše? Ko si prijetno potešeni po izletu, kjer koli ste že bili in kar koli ste že počeli, privoščite improvizirani piknik na bregu Soče – v kratkih rokavih in s pogledi na vrhove, kjer ste izživelili dan. ◻

Planina Razor – informacije

Dostop: Do planine Razor vodi makadamska cesta, zaprta za promet. Najbližji je dostop s planine Kuk, ki jo dosežemo po ozkem makadamu iz Poljubinja pri Tolminu prek Ljubinja in planine Lom (18 km). Od tam nas čaka dobra ura udobnega pešačenja po cesti. Nekoliko več višine, a manj razdalje je do Razorja treba premagati iz Tolminskih Raven, kamor pripelje asfalt iz Žabč pri Tolminu skozi Zadlaz (12 km). Ta varianta vzame 1.30 ure. Če name ravate do Razorja peš iz Tolmina, vas čez planino Kuk ali Tolminske Ravne čaka 4–5 ur hoje. Cesti skrajša nekaj markiranih bližnjic.

Planinske kočice in bivaki: Koča na planini Razor, 1315 m, telefon: 061 632 720, je odprta od junija do septembra. V njej lahko prenočuje okoli 90 ljudi, v zimski sobi ob koči

je prostora za 10 ljudi. Voda v koči je kapnica. Ob mulatjeri na južni strani pod prevalom Globoko stoji bivak, ki pa dosti več od klopce in suhega prostora v primeru dežja ne ponuja.

Literatura:

Tine Mihelič, *Julijske Alpe*, Ljubljana, PZS, 2009.
Stojan Kenda, *Pohodniške poti na Tolminskem: Nad levim bregom Soče*, Tolmin, samozaložba, 2002.
Vladimir Habjan, *Manj znane poti slovenskih gora*, Sidarta, 2004.
Andrej Stritar, *Gore nad Sočo*, Ljubljana, Sidarta, 2006.

Zemljevidi:

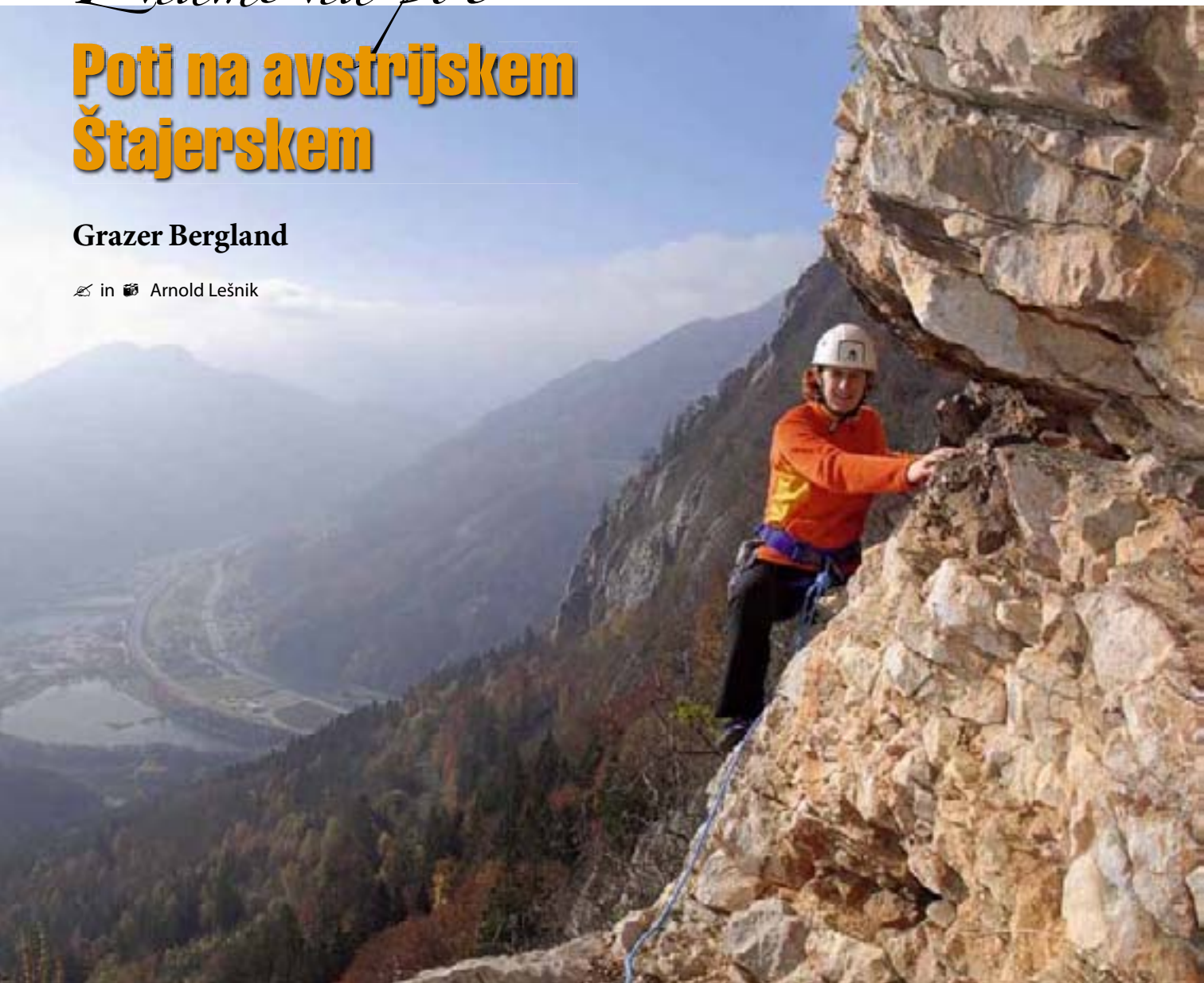
Bohinjsko jezero, 1 : 25.000
Julijske Alpe, vzhodni del, 1 : 50.000
Triglavski narodni park, 1 : 50.000
Turistični zemljevid Kobarid in Tolmin, 1 : 50.000.

Z nami na pot

Poti na avstrijskem Štajerskem

Grazer Bergland

✍ in 📷 Arnold Lešnik

Tako Rote Wand kot bližnji Röthelstein ponujata odličen trening za resne alpinistične podvige. V ozadju Mura pri Röthelsteinu.

Graško pogorje (Grazer Bergland) je med pohodniki, plezalci, kolesarji, tekači in številnimi drugimi ljubitelji narave sinonim za hišne hribe v okolici avstrijskega Gradca. Geografsko se razteza od omenjene avstrijske štajerske prestolnice na jugu, vse do Semmeringa na severu. Če smo natančnejši, lahko to mejno hribovje uvrstimo vzhodno od Mure, ki sega na severozahodu do Brucka ob Muri ter Weiza na vzhodu. Na severovzhodu se zlijeje s Fischbacher Alpen, ki jih lahko brez slabe vesti vključimo v naša odkrivanja. Njihova skromna višina jih naredi primerne za pohajkovanje v vseh letnih časih. Najbolj obiskani so vendarle od zgodnje pomladi do pozne jeseni. Najvišji vrh je Hochlantsch (1720 m), ki je poleg sosednjega Rote Wanda (1505 m) in povsem urbanega Schöckla (1442 m) najbolj markanten vrh graškega pogorja. Omenjeni trije ponujajo najširše razglede po okolici, kajti preostalo hribovje je dodobra prekrito z gozdovi.

Obisk graškega hribovja lahko brez večjih težav združimo z obiski kvalitetnih muzejev kot npr. Deželne muzeja Joan-

neuma z deželno orožarno, Mestnega muzeja, Graške opere ali letalske zbirke na graškem letališču.

PRISLUHNIMO NARAVI

Če v naravi ne iščemo presežkov za vsako ceno, temveč znamo prisluhniti drobnim stvarim, potem se bomo prav tu srečali s tisočermi užitki, na katere smo morda zaradi nenehnega tekanja po visokogorju že pozabili. Poleg obiskov vrhov, se lahko pomudimo tudi v kateri od številnih podzemnih jam ali se sprehodimo skozi kakšno divjo sotesko. Najbolj zanimiva sta zagotovo vintgar Bärenschützklamm in podzemna jama Drachenhöhle pri Mixnitzu. Skozi vintgar Bärenschützklamm so napeljane skrbno vzdrževane lesene stopnice. Pozimi soteska ni prehodna, je pa ob primernih temperaturah možno v okolici ledno plezanje. Dobrih 100 let se je že mogoče sprehoditi skozi 1,4 km dolgo delo narave in opazovati divjo igro vodne sile povsem od blizu. 109 mostov in 51 lestev je bilo potrebnih, da

Tolminski Migovec, ki na jugu zaključuje kraško planoto pod Tolminskim Kukom, je bonbonček tolminskih gora. Na eno stran prepada z odsekano steno, po zahodnih pobočjih pa nanj z ljubke planine Na Kalu vodi neoznačena, udobna in kratkočasna mulatjera. Po nezahtevnem kraškem

brezpotju nadaljujete čez kraške pode na Tolminski Kuk, ki vam poleg najvišje točke Spodnjih Bohinjskih gora ponudi tudi poglede na bohinjko stran. Krog sklenete z markiranim sestopom pod čudaško nagnjeno steno Škrbinske plošče in čez planino Razor. Idealna tura za samotne sončne sanjače!

Zahtevnost: Nezahtevna neoznačena pot. Obvezna sta smisel za orientacijo in sledenje močicem ter stabilno vreme: kras okoli Migovca je nevaren v megli ali slabi vidljivosti, vršni greben Kuka pa v nevihtah.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Višina: 1881 m, 2085 m

Višina izhodišča: 940 m

Višinska razlika: 2050 m

WGS84: Migovec: 46,246417, 13,761755; Kuk: 46,260744, 13,756938

Izhodišče: Tolminske Ravne, 12 km po ozki, zaviti asfaltirani cesti iz Tolmina (odcep v Žabčah) skozi Zadlaz.

WGS84: 46,22872, 13,76913

Koča: Koča na planini Razor, 1315 m, telefon 051 632 720

Časi: Tolminske Ravne–planina Na Kalu 1–1.30 ure

Planina Na Kalu–Tolminski Migovec 1–1.30 ure

Tolminski Migovec–Tolminski Kuk 1 ura

Tolminski Kuk–planina Razor 1.30–2 uri

Planina Razor–Tolminske Ravne 1 ura

Skupaj 6–7 ur

Sezona: Kopna sezona od junija do oktobra; posebej priporočljiva je pozna jesen. Južna pobočja Migovca zgodaj okopnijo, na zahodni strani in na podih pa se sneg zadržuje precej dlje.

Vodnika: Habjan, Manj znane poti slovenskih gora, Sidarta; Kenda, Pohodniške poti na Tolminskem, samozaložba

Zemljevida: Julijske Alpe, vzhodni del, 1 : 50.000; Bohinjko jezero, 1 : 25.000

Pogled s Tolminskih Raven na Tolminski Migovec in Škrbinsko ploščo FOTO: VLADIMIR HABJAN

Vrh nad Škrbino, 2054 m, po zavarovani poti čez Škrbino

Postavni Vrh nad Škrbino, najvzhodnejši dvatisočak Spodnjih Bohinjskih gora, je tako tolminski kot bohinjki hrib, toda več karizme premore na tolminski strani, na kateri varuje kompaktno, nagnjeno steno Škrbinske plošče. Ker se po njej ne morete sprehoditi tako zlahka, kot se zdi, jo

pustite plezalcem in si jo samo oglejte z markirane poti na Škrbino (1910 m). Tu naj vas ne ustavijo severni razgledi na prostranstva Komne in Triglavsko skupino, saj vas čaka še kratka, a sladka feratica – edina v tem delu Alp – do vrha. Sestop vodi po manj zahtevni poti po južnih pobočjih gore.

Zahtevnost: Kratak odsek zelo zahtevne zavarovane poti (ferate) nad Škrbino, sicer nezahtevna označena pot. Vršni greben je nevaren v nevihti.

Oprema: Pohodniška oprema, za ferato samovarovalni komplet in čelada.

Višina: 2054 m

Višina izhodišča: 1150 m

Višinska razlika: 900 m

WGS84: 46,254515, 13,779897

Izhodišče: Parkirišče pri planini Kuk, 18 km po ozki cesti iz Tolmina (Poljubinja) prek Ljubinja in planine Lom.

WGS84: 46,213762, 13,785395

Koča: Koča na planini Razor, 1315 m, telefon 051 632 720

Časi: Planina Kuk–planina Razor 1 ura
 Planina Razor–Škrbino 2 uri
 Škrbino–Vrh nad Škrbino 30–45 min

Vrh nad Škrbino–planina Razor 1–1.30 ure

Planina Razor–planina Kuk 1 ura
 Skupaj 5.30–6.30 ure

Sezona: Kopna sezona od maja do oktobra.

Vodniki: Kenda, Pohodniške poti na Tolminskem, samozaložba; Mihelič, Julijske Alpe, PZS; Stritar, Gore nad Sočo, Sidarta

Zemljevidi: Julijske Alpe, vzhodni del, 1 : 50.000; Triglavski narodni park, 1 : 50.000; Bohinjko jezero, 1 : 25.000

Na zavarovani plezalni poti na Vrh nad Škrbino je treba uporabljati samovarovanje in čelado.

FOTO: OTON NAGLOST

Opis: S parkirišča v Tolminskih Ravnah sledimo markacijam proti planini Razor čez travnik in skozi lesu levo na kolovoz v gozdu. Takoj ko prečkamo prvo grapo, zavijemo levo gor po neoznačenem kolovozu oz. mulatjeri, ki se serpentinasto vzpenja skozi gozd. Na prečni mulatjeri zavijemo levo, kmalu pa se priključimo desno na markirano pot iz Čadrga. Po njej v nekaj serpentinah dosežemo planino Na Kalu (1490 m, priporočamo vsaj ogled – če že ne obiska – slikovitega stranišča). S planine se vzpenjamo čez trave proti gmoti Migovca po nemarkirani, a dobro ohranjeni mulatjeri. Višje pot preči precej v levo in se v prijaznih ovinkih vzpne prek strmih skal in ruševja na pode med Migovcem in Kukom. Tu sledimo stezici desno skoraj po ravnem po zahodnem robu planote do najvišje točke Migovca. Z Migovca se vrnemo do mesta, kjer smo pridihali na rob podov, in sledimo možičem bolj ali manj naravnost in brez steze čez pregleden, razmeroma raven, a dinamičen kraški teren proti Kuku. Zadnji del vzpona vodi čez nezahtevno strmejšo skrotje in trave.

Sestop: Z vrha Kuka sestopamo za markacijami proti vzhodu čez manj izraziti

Zeleni vrh (2052 m) in pod razbito Podrto goro (2061 m) do Škrbine (1910 m), od koder se po spodnji poti pod Škrbinsko ploščo spustimo čez pretežno poraščen kraški svet do planine Razor. Od tod izberemo eno od variant do Tolminskih Raven; desna je krajša, a vključuje tudi nezahtevno zavarovano mesto, leva pa naredi daljši ovinek skozi gozd. Nižje se varianti združita in mimo planine Plazje

smo kmalu pri razcepu, kjer smo zavili na planino Na Kalu. Po poti vzpona se vrnemo do izhodišča.

Varianta sestopa: S Škrbine na vzhodni strani Zelenega vrha lahko sestopimo naravnost v Tolminske Ravne: čez kotanjast kras se spuščamo vzhodno od Migovca, dokler ne ujamemo potke, po kateri dosežemo prečno pot med planinama Razor in Na Kalu. Prečkamo jo in nadaljujemo po

neoznačeni stezi do 100 m nižje prečne poti. Tu zavijemo levo proti Razorju. Nekaj ovinkov nižje se desno odcepi zoprna markirana pot proti Tolminu, ki na zemljevidih ni označena in po kateri se skozi strmo grapo v drsečem gozdu previdno spustimo v Ravne. Hiter in osamljen, a – vsaj spodaj – neprijeten sestop, primeren samo za izkušene!

planinskiVESTNIK · MAREC 2010

Vrh nad Škrbino, 2054 m, po zavarovani poti čez Škrbino

SLO

Mojca Stritar

Opis: S parkirišča pred zapornico pri planini Kuk gremo po markirani, za promet zaprti cesti levo do planine Razor. Pri koči zavijemo na desno pot in kmalu na razcepu levo proti Tolminskemu Kuku (desno Vogel in Globoko). Čez strmejšo poraščeno pobočje pridemo na rušnato uravnavo. Na Rupah (ok. 1500 m) gremo na križišču po levi, spodnji poti (desno lažja pot na Vrh nad Škrbino), ki vodi položno pod Škrbinsko ploščo, nato pa prek melišč do Škrbine (1910 m) v glavnem grebenu. Tu zavijemo desno in v kratkem zavarovanem plezanju dosežemo Vrh nad Škrbino.

Sestop: Z vrha se malo spustimo proti Škrbini in kmalu zavijemo levo po lažji markirani poti čez skrotasta južna pobočja proti Razorju. Na Rupah dosežemo pot vzpona in se po njej vrnemo na izhodišče.

Žabiški Kuk je stranski izrastek grebena Spodnjih Bohinjskih gora, ki zjutraj odžira sonce planini Razor. Zahodna pobočja gore so rušnat pekel, vzhodna z nekaj grapami včasih zamikajo (zimске) plezalce, za pohodnike pa je najzanimivejše rezilo vršnega grebena, ki poteka od planine Kuk proti severu do vrha Vogla.

Zaradi relativne anonimnosti je Žabiški Kuk prijeten, malo obiskan vrh, ki si ga privoščite kot stranski skokec med vzponom na Vogel. Turo zaokrožite pod glavnim grebenom Spodnjih Bohinjskih gora do prevala Globoko, s katerega se po udobni mulatjeri spustite nazaj na planino Razor.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Greben je nevaren v nevihti. Neoznačena varianta na Kuk je orientacijsko zahtevna.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Višina: 1844 m, 1922 m

Višina izhodišča: 1150 m

Višinska razlika: 800 m

WGS84: Kuk: 46,231842, 13,80619;

Vogel: 46,238327, 13,812473

Območje: Spodnje Bohinjske gore (Peči)

Izhodišče: Parkirišče pri planini Kuk, 18 km po ozki cesti iz Tolmina (Poljubinja) prek Ljubinja in planine Lom.

WGS84: 46,213762, 13,785395

Koči: Koča na planini Razor, 1315 m, telefon 051 632 720; zasilni bivak pod prevalom Globoko

Časi: Planina Kuk–planina Razor 1 ura
Planina Razor–Žabiški Kuk 1.30–1.45 ure

Žabiški Kuk–Vogel 30 min–45 min

Vogel–Globoko 30–45 min

Globoko–planina Razor 45 min–1 ura

Planina Razor–planina Kuk 1 ura

Skupaj 5.30–6.30 ure

Sezona: Kopna sezona od junija do oktobra.

Vodniki: Kenda, Pohodniške poti na Tolminskem, samozaložba; Habjan, Manj znane poti slovenskih gora, Sidarta; Stritar, Gore nad Sočo, Sidarta

Zemljevid: Bohinjsko jezero, 1 : 25.000

Žabiški Kuk

FOTO: MOJCA STRITAR

Rodica, 993 m, in Vogel, 1922 m, iz Ruta

Grebenko prečenje Spodnjih Bohinjskih gora, eno najdoživetij slovenskih hribov, je kot celota logistično zahteven večdnevni podvig, na srečo pa omogoča zaužitje tudi v manjših, a nič manj okusnih porcijah. Rodico in Vogel, prijazna skoraj dvatisočaka v osrednjem delu grebena, obiščite iz Ruta, slikovite vasi ce nad Baško grapo, ki so jo v srednjem veku kolonizirali Tiroinci. Greben med vrhovoma je očarljivo zelen in prijetno

razgleden, z njega pa se spustite na planino Razor. Zaradi dolžine ture je tu priporočljivo prenočevanje, drugi dan pa se v Rut vrnite po nenaporni mulatjeri iz obdobja med obema vojnama, ki je speljana bolj ali manj vodoravno po južnih pobočjih celotnih Spodnjih Bohinjskih gora. Med prečenjem divjih grap in strmih travnatih pobočij nudi enega najbolj gorskih sprehodov pri nas – in to celo skozi predor.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Pri vzponu na Vogel je treba nekajkrat prijeti skalo. Nekaj mest na spodnji mulatjeri je za boljši občutek zavarovanih, v zgodnji sezoni pa so v grapah možna snežišča. Na glavni greben pojdite samo v stabilnem vremenu – nevarnost strele in pogosta megla, kadar se vreme kvari.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Višina: 1966 m, 1922 m

Višina izhodišča: 1150 m (Grantarski gozd)

Višinska razlika: 1. dan 1000 m vzpona, 750 m spusta, 2. dan 150 m vzpona, 400 m spusta

WGS84: Rodica: 46,227701,

13,865203; Vogel: 46,238327,

13,812473

Izhodišče: Grantarski gozd. Iz Koritnice v Baški grapi v Rut, tu naravnost po široki makadamski cesti za oznakami »Rodica« do konca vozne ceste oz. primerne parkirišča.

WGS84: Rodica: 46,227701,

13,865203;

Vogel: 46,238327, 13,812473.

Koči: Koča na planini Razor, 1315 m, telefon 051 632 720; zasilni bivak pod prevalom Globoko

Časi: 1. dan

Izhodišče–Rodica 2 uri

Rodica–Šija 1.30 ure

Šija–Vogel 1.30 ure

Vogel–Globoko 30–45 min

Globoko–planina Razor 45 min–1 ura

Skupaj 7–7.30 ure

2. dan

Planina Razor–Močila 30–45 min

Močila–planina V prodih 1 ura

Planina V prodih–izhodišče 2–2.30 ure

Skupaj 4–5 ur

Sezona: Kopna sezona od maja do novembra.

Vodnik: Tine Mihelič, Julijske Alpe

Zemljevidi: Julijske Alpe, vzhodni del,

1 : 50.000; Triglavski narodni park,

1 : 50.000; Bohinjsko jezero, 1 : 25.000

Žabiški Kuk (levo), Vogel in Šija

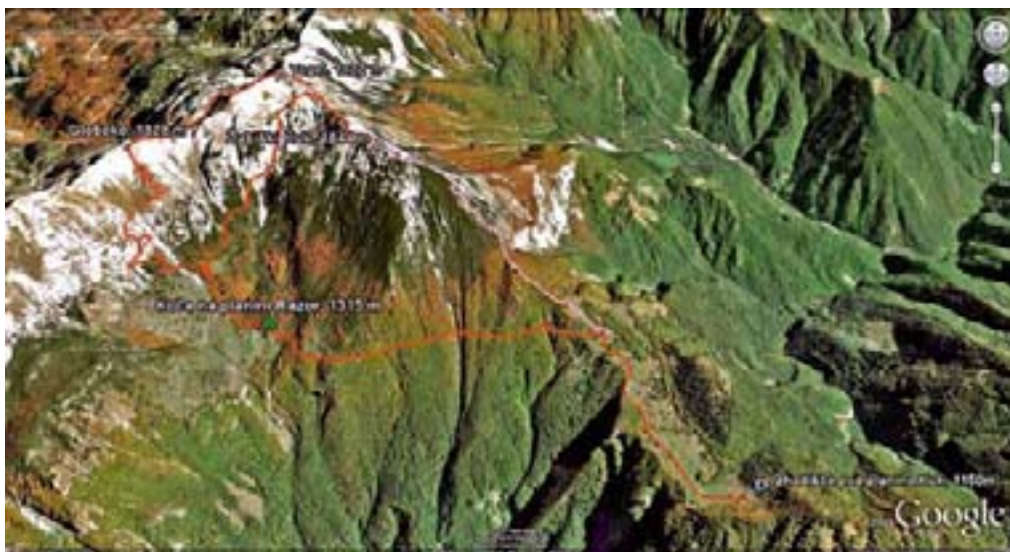
FOTO: ANDREJ RANFL

Opis: S parkirišča pred zapornico pri planini Kuk gremo po markirani, za promet zaprti cesti levo do planine Razor. Pri koči zavijemo na desno markirano pot, kmalu na razcepu spet desno (levo Tolminski Kuk) in na naslednjem razcepu še enkrat desno (levo Globoko). Po dobri stezi se vzpenjamo čez kotanjast svet po levi strani Krnice do neizrazitega sedla v grebenu med Voglom in Žabiškim Kukom. Tu zavijemo desno za bledimi markacijami vzdolž grebena do najvišje točke Kuka. Vrnemo se do sedla in se po markirani poti vzpnemo na vrh Vogla.

Sestop: Z Vogla sledimo markacijam po grebenu proti zahodu in kmalu čez nekaj skal na severno stran. Na stiku s potjo Vogel–Komna zavijemo levo in po severnih pobočjih prečimo pod grebenom proti zahodu. Kmalu nas na naslednjem razcepu čaka kratek vzpon čez strmo skrotje na preval Globoko (1828 m). Z njega se po mulatjeri mimo zasilnega bivaka spustimo na južno stran do planine Razor, od koder se po že znani dolgovezni cesti vrnemo na izhodišče.

Neoznačena varianta za izkušene:

Krajša, samotnejša, a orientacijsko zahtevna varianta vodi po neoznačeni stezi na vzhodni strani jugozahodnega grebena Žabiškega Kuka. S planine Kuk gremo proti planini Razor in na travnatih Močilih, kjer se cesta usmeri levo

proti severozahodu, zavijemo desno na markirano pot proti Ruti. Kmalu pri mlaki zavijemo gor čez trave in poiščemo na trenutke težje sledljivo stezo, ki se drži desne strani gozdnatega grebena. Po njej se pod Gradičem (1480 m) približamo rušnatemu grebenu Kuka.

Na zadnjem gozdnatem sedlu pred vršnim delom gre potka desno okrog roba na strmejša, travnato-rušnata pobočja. Od zdaj naprej je ni težko najti, izsekanim prehodom skozi ruševje sledimo po desni strani grebena do vrha Žabiškega Kuka.

planinskiVESTNIK · MAREC 2010

Rodica, 993 m, in Vogel, 1922 m, iz Ruta

Opis: 1. dan

Iz Grantarskega gozda sledimo oznakam proti Rodici po cesti, ki se kmalu spremeni v mulatjero, do gozdnate grape, v kateri je odcep označene poti na Rodico (z leve pride pot iz Granta). Zavijemo desno in se po udobni mulatjeri skozi gozd in rušje mimo vršiča Peči (1727 m) vzpnemo na neizrazito južno sleme Rodice, po njem pa na glavni greben Spodnjih Bohinjskih gora pod vrhom Rodice.

Z Rodice gremo za oznakami Slovenske planinske poti po grebenu proti zahodu na zeleno sedlo Čez Suho (1773 m) in nad smučišče Vogel. Z Visokega Orlovega roba (1800 m) nad najvišjo sedežnico se lahko v 15 min vzpnemo na Šijo (1880 m), sicer pa nadaljujemo prek severnih pobočij na Vratca (1725 m) in neimenovano škrbino (1668 m). Tu za nekaj časa zavijemo na skalnato severno stran Vogla in se zložno vzpenjamo do oznake na skali, kjer zavijemo levo gor čez skrotje in skale na vrh Vogla.

Z Vogla se spustimo nazaj na pot Vogel–Komna in po severnih pobočjih

nadaljujemo vodoravno zahodno pod grebenom. Kmalu nas na naslednjem razcepu čaka kratek vzpon čez skrotje na preval Globoko (1828 m). Z njega se po mulatjeri mimo zasilnega bivaka spustimo na južno stran do planine Razor.

2. dan

Od planine Razor gremo 2 km po za promet zaprti cesti do travnatih Močil. Tu zavijemo levo s ceste in nadaljujemo po položni mulatjeri (oznake geološke poti), ki se spušča pod vzhodnimi pobočji Žabiškega Kuka do lovske kočice na planini V prodih (1070 m). Sledi

kratek vzpon na Konjsko brdo, nato pa najboljši del poti pod južnimi pobočji Rodice z vsekanimi mesti, predorčkom in nekaj bolj ali manj poškodovanimi, a ne nujno potrebnimi varovali. Pod gozdnato Ploho (1270 m) se prevesimo na rutarsko stran in hitro dosežemo odcep poti na Rodico ter izhodišče.

Nedaleč od avstrijskega Gradca se v pogorju Grazer Bergland dviga Schöckl (1445 m), ki ponuja pohodnikom široko razvejano mrežo gozdnih poti. Poleg pohodnikov ga cenijo še smučarji, zmajarji, jadralni padalci in gorski kolesarji. Čeprav so vse steze dobro markirane, lahko bolj hrabri tu in tam mirne duše zavijejo tudi po svoje, brez bojazni, da bi kam zašli. Za lenuhe je

na voljo žičnica, ki premaga slabih 700 višinskih metrov v sedmih minutah. Z vrha, ki je neporaščen, se odpira pogled proti Hochschwabu, avstrijski Golici in našemu Triglavu. Zanimiv je tudi pogled proti madžarskim ravninam in na markantni Gradec. Bližina Gradca seveda naredi svoje in če iščete samoto, potem jo boste tukaj iskali zaman.

Zahtevnost: Do vrha vodijo številne nezahtevne poti, sprva po gozdni cesti. Vendar pozor! Tik pod vrhom je precej strmi krajši odsek, ki se ga naj nejavjeni tovrstnih poti raje ognejo. Podobno je storiti tudi ob neugodnih zimskih razmerah.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 1445 m

Višina izhodišča: 718 m

Višinska razlika: 660 m

WGS84: 47,201111, 15,475556

Izhodišče: St. Radegund, spodnja postaja gondolske žičnice (787 m). Po avtocesti preko Šentilja in mimo Gradca. Avtocesto zapustimo takoj za predorom, izhod Andritz. Nato

skozi Niederschöckl oziroma Rinnegg. WGS84: 47,185764, 15,485892.

Koče: Stubenberghaus tik pod vrhom ponuja prenočišča s popusti za člane PD. Telefon +43(0)3132-21705 in +43(0)664-4179244, info@stubenberghaus.at.

Časi: spodnja postaja žičnice–Rupertsteig–vrh 2 uri
Sestop čez Weiße Wand in Schöcklbartl 1.30 ure

Skupaj 3.30 ure

Sezona: Celoletno.

Vodnik: Günther in Luise Auferbauer, Grazer Hausberge, Berverlag Rother, 2003, München.

Zemljevid: Grazer Bergland, Wandern – Rad, 1 : 50.000, št. 221, Kompass.

Prijazni Schöckl ponuja številne nezahtevne ture.
FOTO: ARNOLD LEŠNIK

Rote Wand, 1505 m, iz Kalksteina skozi dolino Alfental

Rote Wand (v prevodu »rdeča stena«) leži v osrčju graškega pogorja. Velja za goro, kjer je mogoče najlažje srečati kozoroge. Poleg tega so prepadne stene vzeli za svojo tudi plezalci. Zanimivo rdeče obarvano skalnato tvorbo najlažje spoznamo s prečanjem, v kombinaciji s potmi v dolini pa je mogoče izvesti zanimivo krožno turo. Pred leti je v osrednjem delu južne stene potekala relativno slabo nadelana plezalna pot Frohnleitner Band. Zaradi številnih

nesreč in sporov z lastnikom ta pot ni več v uporabi. Najvišja točka ponuja številne razglede po graškem hribovju, kar je v tej – z razgledi skopi – deželi prej izjema kot pravilo. Pravi biseri so skriti drugje – v živalstvu in rastlinstvu in jih opazimo le, če se dovolj predamo lahkotnim potem. S parkirišča se je možno peljati po gozdni cesti, vendar je potrebno plačati mitnino. Iz vasi Tyrnau se je mogoče do planine Tyrnauer Alm pripeljati z gorskimi kolesom.

Zahtevnost: Do vrha vodi nezahtevna pot, sprva po gozdni cesti, nato po markirani poti.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 1505 m

Višina izhodišča: 880 m

Višinska razlika: 630 m

WGS84: 47,333355, 15,40693.

Izhodišče: Parkirišče Rote Wand, ki ga dosežemo iz kraja Tyrnau (616 m). Po avtocesti preko Šentilja in mimo Gradca. V Frohnleitenu zavijemo z avtoceste v krajšo vijugasto dolino ter po ozki gozdni cesti do parkirišča. WGS84: 47,320689, 15,409271.

Koče: Počitek ponuja planina Tyrnauer Alm, odprta od začetka maja do konca oktobra. Prenočišča so v številnih gostiščih v okoliških vaseh.

Časi: parkirišče Rote Wand–vrh 2 uri.
Sestop čez planino Tyrnau 2 uri, čez Bucheben 1.30 ure
Skupaj 4 ure

Sezona: Kopna sezona, od marca do novembra.

Vodnik: Günther in Luise Auferbauer, Grazer Hausberge, Berverlag Rother, 2003, München.

Zemljevid: Grazer Bergland, Wandern – Rad, 1 : 50.000, št. 221, Kompass.

Pogled na celotno jugovzhodno steno Rote Wand FOTO: ARNOLD LEŠNIK

Opis: Gora je prekrita s številnimi markiranimi gozdnimi potmi, ki jih lahko poljubno kombiniramo. Začnemo pri spodnji postaji žičnice v St. Radegundu (787 m), kjer je velik kažipot. Najprej sledimo poti št. 753 skozi gozd do Schöcklbartla (1031 m). Pri parkirišču zavijemo levo s ceste na gozdno pot in nadaljujemo proti zahodu. Kmalu naletimo na cesto ali vzporedno pot št. 757 (Römerweg), ki nas usmeri proti jugozahodu. Ponovno zapustimo cesto ali pot in se skozi gozd podamo navzgor, kjer nas ozka potka pripelje do skalne stopnje (1200 m), kjer je napis Rupertsteig. Previdno preko in v ključih navzgor do ograde (1350 m). Ponovno po gozdni cesti levo navzdol do Halterhütte (1360 m) ter desno navzgor do zgornje postaje žičnice. Nato mimo 97 m visokega TV oddajnika do zahodnega vrha, kjer stoji leseni križ kot spomin na pohod nadvojvode Janeza v letu 1811 od Dunaja do Gradca.

Sestop: Po najkrajši in najbolj strmi poti poteka neposredno pod gondolsko vlečnico ali preko vzhodnega grebena - Schöcklkopf (1423 m), kjer lahko

ob ugodnem vetru opazujemo jadrane padalce in zmajarje. Prvi sestop je orientacijsko nezahteven, pri drugem se moramo nekoliko bolj potruditi. Z grebena sestopamo sprva proti levi, preko skalnega roba Weiße Wand, ki postaja vse strmejši (previdno!), čez skalno stopnjo. Rahlo levo navzdol, ponovno na cesto, kjer po krajšem odseku skozi gozd pri Schöcklbartlu priključimo spet na pot št. 753.

planinskiVESTNIK · MAREC 2010

Rote Wand, 1505 m, iz Kalksteina skozi dolino Alfental

Opis: Od parkirišča se odpravimo proti severozahodu po gozdni cesti zmerne naklonine. Označena pot št. 748 že kmalu zavije ostro desno in po njej prečimo proti vzhodu ob vznožju celotnega Rote Wanda (nevarnost padajočega kamenja zaradi plezalcev ali kozorogov!). Na robu gozda nas pričaka nekoliko močvirnat teren, od koder se pričnemo strmo vzpenjati vse do ozkega hrbta na višini 1200 m. Nadaljujemo čez strme trate. Držimo se nekoliko desno in ponovno zavijemo

mo v gozd. Kmalu dosežemo planino Tyrnauer Alm (1327 m). Preko sedla prispemo na zgornji, zelo razgledni plato in preko dolgega gorskega hrbta v smeri proti jugozahodu dosežemo markantni križ na vrhu.

Sestop: Lahko se vrnemo po isti poti ali izvedemo krožno turo. V drugem primeru sestopamo proti jugozahodu po poti št. 747. Sprva čez dolg hrbet in živahno razčlenjen skalnat teren, nato v gozd ter na sedlo Bucheben (1081 m). Po gozdni cesti nazaj do parkirišča.

©2010 Google - Podatki na zemljevidu ©2010 Tele Atlas

Najvišji vrh pogorja Grazer Bergland ponuja več obrazov. Njegova severna stena skriva pravo zavarovano plezalno pot srednje težavnosti (označena kot TVN Klettersteig ali Naturfreundensteig), ali nekoliko daljšo – prav tako severno – a manj zahtevno pot mimo romarske cerkvice Schlüsselbrunn (1398 m) z zanimivo arhitekturo ter zdravilnim izvirom. Če iščemo družinsko rekreacijo, potem je

bolje izbrati simpatično južno varianto s planine Teichalm, ki je zanimiva tudi pozimi. Kdor želi spoznati celo goro, lahko kombinira obe poti in se ponovno vrne na izhodišče. Izlet lahko podaljšamo še z ogledom soteske Bärenschützklamm. S tega najbolj razglednega vrha graškega pogorja s pogledom brez težav premerimo Hochschwab na severu ali sežemo do madžarskih ravnin.

Zahtevnost: Vrh dosežemo po zložni poti, zato je tura primerna za družine z otroki.

Oprema: Običajna pohodniška oprema, dereze so pozimi dobrodošle.

Nadmorska višina: 1720 m

Višina izhodišča: 1172 m

Višinska razlika: 600 m

WGS84: 47,362472, 15,425008

Izhodišče: St. Jakob (607 m) in planina Teichalm (1172 m). Po avtocesti preko Šentilja in mimo Gradca v smeri Brucka ob Muri. Za Mixnitzem zavijemo desno v idilično dolino ter skozi vasico Breitenau / St. Jakob.

WGS84: 47,351648, 15,461324.

Koče: Gostišči Zum Guten Hirten in Steirischer Jokl (od maja do oktobra). Na planini Teichalm Hotel Pierer in Teichwirt, Gaston-Lippit-Hütte, možnost prenočišč.

Časi: Teichalm–Schüsselbrunn–Hochlantsch 2.30 ure

Sestop 1 uro

Skupaj 3.30 ure

Sezona: Celo leto.

Vodnik: Günther in Luise Auferbauer, Grazer Hausberge, Bergverlag Rother, 2003, München.

Zemljevid: Grazer Bergland, Wandern – Rad, 1 : 50.000, št. 221, Kompass.

Najvišji vrh graškega pogorja – Hochlantsch FOTO: ARNOLD LEŠNIK

Teufelstein, 1498 m, s sedla Schanzsattel

Nad majhno vasico Stanz in Mürztalu (669 m) v Fisbacher Alpen se vzpenja 1498 m visoka gora Teufelstein, ki je dobila ime po nenavadni kamniti tvorbi tik pod vrhom. Arheologi predvidevajo, da je legendarni hudičev kamen nekoč služil Keltom pri kulturnih obredih, oziroma ga navezujejo na množico podobnih skalnih tvorb, ki so razsejane po celotnem vzhodu avstrijske Štajerske. Vendar še vedno ni popolnoma jasno ali gre le za delo narave ali resnično človeških rok. Tako je nastalo nič koliko hipotez, špekulacij a tudi resnih znanstvenih razprav. Imamo torej pred seboj mističen kamen, s pomočjo katerega so nekoč naši predniki napovedovali nebesne pojave ali pa verjamemo v krščansko razlago, da si je hudič želel

zgraditi stolp, po katerem bi se povzpeli nazaj v nebesa? Domišljija ima tukaj prosto pot in narava nikakor ne skopari z razgledi. Kljub temu, da sam vrh ni izraziti razglednik, lahko že na začetku poti občudujemo Hochschwab in Veitschalpe, nekoliko kasneje pa se odpre razgled tudi proti jugu vse do Hochlantscha. Vrh je najhitreje mogoče zavzeti po poti, ki poteka tik ob trasi smučarske vlečnice, vendar se je veliko bolje odpraviti naokoli. Krožna tura, ki jo je brez večjega napora moč prehoditi v dveh urah in pol, poteka večino časa po položnih gozdnih poteh, in ponuja obilico časa za opazovanje gozdnih lepot in pozimi raziskovanje snežnih sledi bolj ali manj sramežljivih gozdnih prebivalcev.

Zahtevnost: Do vrha vodijo številne sprehajalne in pohodniške poti. Potekajo po markiranih gozdnih cestah. Primerno za družine z majhnimi otroki.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 1498 m

Višina izhodišča: 1171 m

Višinska razlika: 330 m

WGS84: 47,465584, 15,619475.

Izhodišče: Vasica Stanz im Mürztal (669 m) in sedlo Schanzsattel (1171 m). Preko Šentilja skozi predor pod Gradcem do Brucka ob Muri in dalje mimo Kapfenberga. Tik pred Kindbergom zapustimo avtocesto na

dobro označenem odcepu za Stanz. WGS84: 47,458216, 15,593123.

Koče: Zavetišče v gostišču Auf der Schanz, odprto celo leto, prenočišča v okoliških penzionih.

Časi: Schanzsattel–Teufelstein 1.30 ure

Sestop čez Alptor 1 uro

Skupaj 2.30 ure

Sezona: Celo leto.

Vodnik: Günther in Luise Auferbauer, Grazer Hausberge, Berverlag Rother, 2003, München.

Zemljevid: Grazer Bergland, Wandern – Rad, 1 : 50.000, št. 221, Kompass.

Vzpon na znameniti Teufelstein FOTO: ARNOLD LEŠNIK

Opis: Od gostišča Teichwirt sledimo lahkozni gozdni poti št. 745 proti zahodu. Po desni strani potoka Mixnitzbach se najprej spustimo rahlo navzdol, nato sledi zmeren vzpon do gostišča Zum Guten Hirten (1209 m). Na križišču, kjer sekamo pot, ki vodi v smeri vintgarja Bärenschützklamm, se obrnemo navzgor proti izviru Schüs-

serlbrunn. Kmalu dosežemo prijetno planino Schweigeralm in nadaljujemo naravnost navzgor vse do gostišča Steirischer Jokl (1389). Spustimo se nekaj metrov nižje in si ogledamo zanimivo romarsko cerkvico. Lesena zgradba, ki je na tem mestu nastala najverjetneje zaradi drobnega izvira vode, ki naj bi bila po ljudskem izročilu zdravilna,

tesno prislunjena ob strmo steno kljubuje zobu časa. Vrnemo se k gostišču in nadaljujemo po vedno bolj strmi poti št. 740, proti vzhodu navzgor. Potem, ko se gozd razredči, med nizkimi borovci kmalu dosežemo vrh.

Sestop: Najhitrejši sestop poteka sprva proti vzhodu. Tu ujamemo dobro uhojeno pot št. 740, ki nas vodi preko

gorskih trat. Ta sestop zmerne naklone poteka večinoma skozi redke gozde, naše izhodišče planina Teichalm pa je dobro vidna, tako da z orientacijo nimamo večjih težav. Opisani sestop je zaradi nezahtevnega terena primeren tudi kot zimski dostop.

planinskiVESTNIK · MAREC 2010

Teufelstein, 1498 m, s sedla Schanzsattel

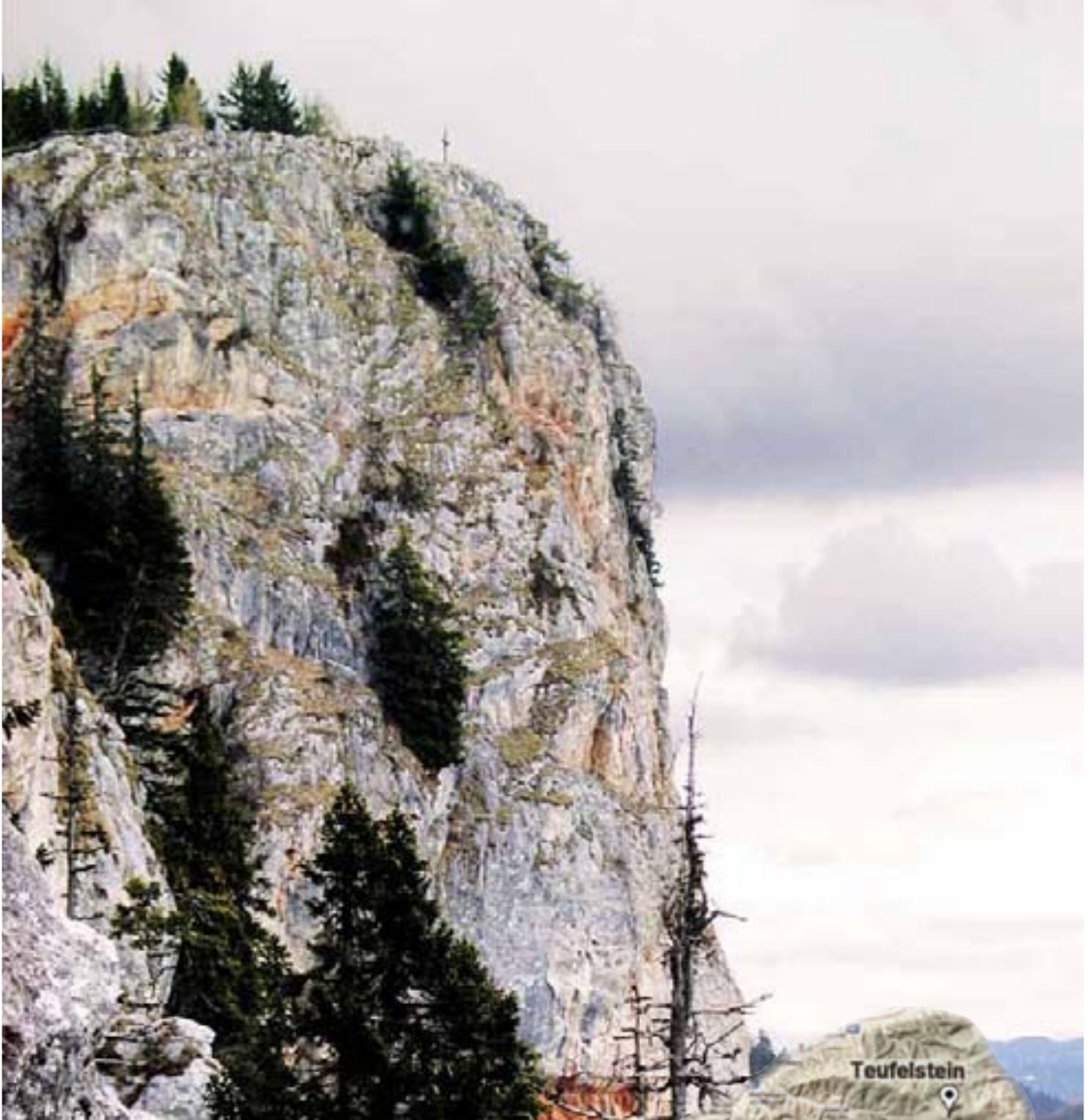
Opis: S sedla Schanzsattel se podamo sprva v smeri vlečnice navzgor, kjer se po ozki stezi povzpne na gozdnat hrbet Häschlwald. Na markantnem križišču (1450 m) zavijemo proti vzhodu sprva skozi gozd, nato prečimo obsežni pašnik. Dobro markirana stezica z oznako 706A / 702 nas potem, ko večkrat preseka široko gozdno cesto, popelje na obširen plato, kjer nas petnajst minut pred vrhom pozdravijo prve manjše kamnite tvorbe. Kmalu zatem zagledamo dejanski kamniti blok – Teufelstein (hudičev kamen). Nanj se lahko povzpne, vendar ni varoval. Dejanski vrh je nekoliko vstran in popolnoma prezrt, čeprav je označen s križem in opremljen z ličnim žigom.

Sestop: Vračamo se po potki blagega naklona, ki se spušča proti jugu, skozi gozd do Alptora (1386 m) ter do velikega križišča po poti št. 706 B ali 740, proti zahodu do sedla. Orientacijsko nezahtevno.

©2010 Google - Podatki na zemljevidu ©2010 Tele Atlas

planinskiVESTNIK · MAREC 2010

Rote Wand

so premostili razdaljo med Hochlantschom in Rote Wandom. Pot pričnemo v Mixnitzu, kjer za kakšnih 350 višinskih metrov potrebujemo eno uro; iz Mixnitza do vstopa v sotesko potrebujemo prav tako eno uro. Ogledi so možni med 1. majem in 31. oktobrom.

Jama Drachenhöhle je zaščiten, vendar dostopna v lastni režiji. Predstavlja največje avstrijsko najdišče ostankov starejše kamene dobe, najdbe pa segajo vse do halštatske dobe. Ogljed izkopenin je možen na dvorcu Eggenberg pri Gradcu.

Grazer Bergland poznajo in cenijo tudi alpinisti, kajti od Kugelsteina pri Peggau, Röthelsteina (1263 m), Hochlantscha, vse do Rote Wanda se razteza pravi plezalski paradiz. Plezalne smeri vseh težavnosti, različnih dolžin, odlično varovane in zaradi tega seveda tudi nenehno obiskane, ponujajo številnim ljubiteljem plezanja preizkus lastnih meja ali zgolj možnost treninga. Marsikatera južna stena je zaradi relativno skromne nadmorske višine dostopna prvim neučakanim plezalcem že

sredi zime, pomlad in jesen pa sta tako ali tako idealen čas za plezanje. Seveda se je potrebno pri tem držati nekaterih etičnih načel. Tako je na primer gibanje v mraku ali temi v območju Rote Wanda prepovedano. Prav tako moramo pravi čas zapustiti parkirišče. Prenočevanje v naravi ni dovoljeno. Neupoštevanje nekaterih pravil lahko pripelje do neljubih presenečenj, katerih posledice lahko čutijo naključni obiskovalci. Tako je pred dobrimi desetimi leti nekdo na parkirišču prerezal vsem avtomobilom s slovensko registracijo po eno gumo. Čeprav je kar nekaj voznikov kršilo časovno omejeno odredbo lastnika privatnega parkirišča, so avstrijski avtomobili ostali nedotaknjeni. Vendar so takšni dogodki v Avstriji prej izjema kot pravilo. Dogovor z lastniki zemljišč, okoljevarstveniki in plezalci je v zadnjih letih obrodil sadove in spori so postali preteklost. Rote Wand je znan kot kraj, kjer se bomo najlažje srečali s kozorogi, saj so jih že pred časom na novo naselili. V nekaterih smereh je prepovedano plezanje zaradi gnezdenja zaščitene ptice (sokol selec, sova uharica), na kar opozarjajo table na parkirišču ali ob vstopu v smer.

Zapriseženi kolesarji se prav tako ne bodo dolgočasili. Na voljo imajo sproščeno vožnjo po odseku poti ob Muri Murradweg R2, ki je del 339 km dolge poti Tour de Mur, ki poteka od Lungaua do avstrijske Radgone (Bad Radkersburg), nekoliko zahtevnejši Raabtal-Radweg R 11 od Fehringa preko Weiza do izvira Raabquelle (93 km). Gorski kolesarji bodo našli izzive od Pernegga do planine Teichalm. Drachentour ponuja 43,2 km in 1700 višinskih metrov vzpona, komu pa to ne bo dovolj se bo podal kar na legendarni Alpentour, ki s 1138 km in 31.305 višinskimi metri ne prizanaša nikomur. Štart in cilj je na graškem glavnem trgu.

V steni Rote Wand

Samota nas prisili, da se potopimo vase.

DEŽELNA PRESTOLNICA

Ogled graškega hribovja seveda ne bi bil popoln, če si ne bi ogledali še glavnega mesta iz ptičje perspektive. Za to je seveda daleč najbolj primeren Schlossberg (Grajski vrh). Ta zanimiva graška ikona se vzpenja na severni strani starega dela mesta. Številne sprehajalne poti ponujajo zanimiv pristop, ki ga zaključimo na vrhu pri zvoniku, v katerem se vsak dan (ob 7., 12. in 19. uri) oglašča znameniti zvon Liesl. Če smo leni ali utrujeni, se lahko na vrh odpravimo z zobato železnico ali kar z dvigalom.

Pred davnimi, davnimi časi smo se v deželno avstrijsko štajersko metropolo podajali predvsem po nakupih, velikokrat zaradi ekonomske nuje. Danes na srečo odkrivamo kulturne in umetniške lepote. Drugo največje avstrijsko mesto diši po zgodovini – tudi skupni. Prva omemba Gradca sega v leto 1128. Ime naj bi mu dali že prej Slovani, ki so se zatekali na utrdbo na Schlossbergu, imenovano Gradec ali mali grad. Kasneje je mesto s trdnjavo na hribu postalo branik proti vzhodu in po zaslugi mejnega grofa Otokarja III., glavno mesto dežele Štajerske. V letih, ki so sledila, je Gradec postal celo prestolnica svetega rimskega cesarstva, ki mu je vladal Habsburžan cesar Friderik III. Po Traungaucih in Babenberžanih je uspelo dežele med Donavo in Jadranom združiti pod okrilje ene dinastije prav Habsburžanom. Najbolj je Gradec blestel pod nadvojvodom Karlom II., ki je po drugi habsburški dedni delitvi prejel Notranjo Avstrijo in Gradec leta 1564 izbral za prestolnico. Obdobje Karlove vladavine in njegovega naslednika, sina Fer-

Avrikelj je eden izmed številnih simbolov graškega pogorja.

dinanda, kasnejšega cesarja, je še kako zaznamovalo naše kraje. V tem času so se križala verska nasprotja, vojne s Turki, a tudi gospodarski razcvet in renesančno – baročni blišč. Obdobje Notranje Avstrije od druge polovice 16. st. do srede 18. st. s popolnoma funkcionalno državno tvorbo je ustvarilo enoten, vse do današnjih dni prepoznaven kulturni prostor.

NA MESTNEM PRAGU

Če iz Gradca usmerimo pogled kakšnih deset kilometrov proti severu, naletimo na graško »hišno goro« Schöckl, ki se jo spleča obiskati v vseh letnih časih. Pot skozi predor pod Gradcem je daleč najhitrejša varianta do zelenega cilja, ki ponuja tri zanimiva izhodišča. Prvi predstavlja najdaljši pristop na vrh po jugozahodnem grebenu. Pot je od vseh najbolj osamljena in tudi ni ves čas markirana, zato je namenjena predvsem sladokuscem in nekoliko bolj izkušenim. Izhodišče je Fuß der Leber in Strattegg (481 m), ki je iz deželnega glavnega mesta oddaljeno skromnih 10 km.

Drugo izhodišče leži na jugovzhodni strani - St. Radegund (780 m). To je znano klimatsko zdravilišče še iz časov avstro-ogrske monarhije, ter priljubljen turističen kraj, z eno najbolj znanih avstrijskih kalvarij, ki jo odlikujejo preštevilne kapelice in kiparske stvaritve. Simpatično podobo dopolnjuje še 40 km redno vzdrževanih pešpoti v neposredni okolici. Tura ponuja kratek in dovolj zanimiv pristop na vrh - iz doline od spodnje postaje gondolske žičnice vsega uro in pol.

Vzpon po zavarovani poti Hochlantsch

Stubenberg Haus leži tik pod vrhom Schöckla

Izhodišče za zadnji pristop je nekoliko severnejše in za potnike iz Slovenije tudi najbolj oddaljeno. Slabih 30 km po cesti iz Gradca leži Semriach (709 m), od koder je možno na vrh v dobri uri, potem ko smo premagali 400 višinskih metrov.

Na vrhu naletimo na markantno znamenje, ki je bilo postavljeno v spomin na pohod nadvojvode Janeza 1811. leta, ko se je peš odpravil z Dunaja v Gradec, kjer je položil temelje za ustanovitev deželnega muzeja - Joanneuma.

Gora je primerna za obisk v vseh letnih časih, je dokaj pohlevna, čeprav nas neposredna bližina mesta nikakor ne sme zavesti. Še posebej pozimi je to povsem resna tura in zahteva primerno opremljenega pohodnika. Ob obilici snega zna izvabiti nasmeh na usta tudi turnim smučarjem. Najdaljši spust z najvišjega vrha poteka po jugozahodni strani in se konča po 7,5 km pri Fuß der Leber. Kdor smuča raje na urejenem smučišču, ima na voljo tudi to. Utrujeni ali lačni si lahko na vrhu odpočijejo v kar treh zavetiščih, ter še eno, dvesto metrov nižje. Poleg malice so pri dveh na voljo tudi prenočišča (Alpengasthof in spomeniško zaščitena planinska kočica Stubenberghaus iz leta 1890).

NAJVIŠJI IN NAJBOLJ ODDALJEN

Komaj dobrih sto kilometrov od nekdanjega mejnega prehoda Šentilj se skriva najvišji vrh pogorja Grazer Bergland - Hochlantsch (1720 m). Najhitreje pridemo do cilja, če se napotimo po avtocesti mimo Gradca v smeri proti Brucku na Muri. Tako za Mixnitzem, ko zapustimo avtocesto, se na desno odcepi cesta v ozko idilično dolino. Cesti sledimo do prijetne športne in turistične vasi, središče katere obvladuje lična gotska cerkvičica. To je Breitenau am Hochlantsch - St. Jakob (607 m). Na vrh vodi več zanimivih poti, celo prava plezalna pot, zavarovana z jeklenicami. Kdor je zasvojen z plezalnimi potmi, bo vsekakor izkoristil še eno, krajšo, v neposredni bližini. Pravzaprav je posebnost, ker je krožna pot, a primerna kar za vse letne čase, le takrat, ko je stena mokra, se ji je bolje ogniti. Celotna dolžina plezalne poti znaša 250 m in ko prehodite polovico, do najvišje točke, lahko iz stene izstopite in sestopite skozi gozd ali pa nadaljujete po jeklenicah še navzdol. Tako je moč obhoditi celotno steno majhnega plezališča. To zanimivost dosežemo, če nadaljujemo po cesti skozi St. Jakob vse do odcepa za planino Teichalm. Nato nadaljujemo še kakšnih 500 m ter zavijemo levo v Klammgraben, kjer se nahaja tudi plezalni vrtec. Zaradi nevarnosti padajočega kamenja ne parkirajte tik pod steno. Višinsko razliko vsega 80 m je moč premagati v slabi uri. Pot je odlična vaja in trening za resnejše ture, ter je tako primerna tudi za začetnike v tej dejavnosti.

Najenostavnejši dostop na Hochlantsch ponuja južni pristop iz planine Teichalm, ki je orientacijsko najmanj zahteven.

Če se skozi mejni prehod Šentilj podamo do dobrih 130 km oddaljenega Stanza v Mürztalu (669 m), lahko obiščemo Fischbacher Alpen, zadnjo stražo graškega pogorja na vzhodu. Nad majhno vasico se vzpenja 1498 m visoka gora Teufelstein, ki je dobila ime po nenavadni kamniti tvorbi tik pod vrhom. Do izhodišča imamo na voljo dve možnosti. Iz Gradca lahko sledimo cesti proti Weizu in nato skozi Birkfeld do Fischbacha

Sestop s Hochlantscha proti planini Teichalm

Röthelstein in Mura

(1000 m) ter naprej v Stanz ali – kar je hitreje – skozi predor pod Gradcem in preko Brucka na Muri in dalje mimo Kapfenberga. Tik pred Kindbergom zapustimo avtocesto na dobro označenem odcepu za Stanz. Zapeljemo se skozi vasico, kjer sledimo strmi asfaltirani cesti proti sedlu Schanzsattel (1171 m), kjer se začne naša pešpot. Cesta je redno vzdrževana, saj je na vrhu sedla gostišče in majhno smučišče z vlečnico, a ob obilici snežnih padavin je zaradi strmine vendarle priporočljiva popolna zimska oprema.

ISKANJE PRETEKLOSTI

Prijazna tura se začne pri velikem znamenju, ki opozarja na kar dva zanimiva zgodovinska dogodka. Prvi je povezan z imenom sedla Schanzsattel, ki nakazuje na obrambne okope ali šance. Pred več kot 300 leti, ko so Turki vpadali na vzhodno Štajersko, so pridrveli tudi do Mürtzala. Prav na sedlu jih je pričakala deželna obrambna vojska, ter jih premagala in pognala v beg. Tukaj pa

je med drugo svetovno vojno potekala prav tako pomembna obrambna linija med nemško in sovjetsko vojsko.

Na kamnito tvorbo na vrhu se lahko povzpemo. Svoj čas so bila na njem nameščena jeklena varovala, ki pa so že dolgo tega bila odstranjena. Velike luknje v skali pričajo o jeznem lastniku zemljišča, ki je zaradi velike množice pohodnikov in turistov, češ, da mu plašijo živino na paši, želel ta enkratni naravni spomenik celo razstreliti.

Sladokusci, ki želijo bolje spoznati to hribovito pokrajino, se lahko podajo na raziskovalno popotovanje po okolici. Smo namreč v deželi Petra Roseggerja, priljubljenega avstrijskega štajerskega pisca kmečkih povesti iz konca 19. stoletja. V svojih številnih delih, po katerih z veseljem segajo avstrijski bralci, idealizirano prikazuje kmečko družbo in vaško življenje ter ljubezen človeka do zemlje in narave nasploh. Že po nekaj korakih zlahka doumemo od kod je umetnik črpal navdih za številne domačijske povesti. A če se bomo želeli podrobneje seznaniti z delom tega pisatelja, bomo naleteli na težave. Poseči bomo morali namreč po izvorniku, saj prevodov v slovenščino praktično ni.

Kdor želi, se lahko na Teufelstein odpravi tudi iz Alpla blizu Krieglacha (970 m), ki je rojstni kraj tega velikana kmečke epike. Čez prostrane, prijazne gorske pašnike in skozi skrivnostne mogočne gozdove – smo sredi enega največjih strnjenih gozdnatih območij srednje Evrope – nas vodi razmeroma dobro označena krožna tura najprej do Lentkreuzu (1000 m), po poti 740 skozi Ziesler Wald, nato pa z vrha čez Heuberg do planine Stangalm (1470 m), ter po stezi 729 nazaj v Krieglach. Slediti markacijam resnično ni težko, zato pa morate paziti, da se v prevelikem umetniškem zanosu ne boste odpravili po eni preštevilnih gozdnih cest. Ta tura je primerna za tiste z nekoliko več kondicije, kajti slabih šest ur hoje nikakor ni od muh. Če boste potem še pri volji in predvsem pri močeh, se lahko v Alplu prav na vsakem koraku in v vseh podrobnostih seznanite z Roseggerjevimi življenjem in delom. ○

Grazer Bergland

Dostopi iz Slovenije so enostavni in hitri. Potekajo preko mejnega prehoda Šentilj ter naprej po avtocesti do Gradca ali Brucka ob Muri.

Planinskih koč ni veliko, vendar so zavetišča dokaj pogosta, a le redka ponujajo prenočišča. Zaradi relativno kratkih tur prenočišča niso nujno potrebna. Najdemo jih v preštevilnih penzionih ali drugih večjih gostiščih v naseljih okrog izhodišč naših tur.

Literatura:

Günther in Luise Auferbauer, Grazer Hausberge, Berverlag Rother, München 2003;
Günther in Luise Auferbauer, Schitouren Paradies Steiermark, Styria, Graz 2001;
Edith Münzer, Gradec, Styria, Graz 1984;
Grabner, Gruber, Wentner, Hubmann, Topoführer Grazer Bergland, Bergsport Pichlmair, Wells 1991.

Zemljevid: Grazer Bergland, Wandern – Rad, 1 : 50.000, št. 221, Kompass.

Od prve redne skupščine PZS mineva 60 let

Burna preteklost planinske organizacije

✍ Žarko Rovšček

Na svoji poti od ustanovitve daljnega leta 1893 je današnja Planinska zveza Slovenije prehodila burno in vijugavo pot, v katero sta se zarezala dva velika svetovna vojna konflikta. Čeprav sta jo začasno zamajala, prispevala k osipu članstva in jo tudi materialno močno prizadela, ju je krovna naveza slovenskih planincev preživela. Nobeden od teh dveh usodnih dogodkov namreč ni prekinil izvirne planinske ideje ali popolnoma ugasnil žar prizadevanj za obstoj planinske organizacije. Skoraj nobenega zgodovinskega dogajanja ne moremo obravnavati izključno zase, tako tudi ne prve skupščine PZS, ki je logična posledica predhodnega niza dogodkov: razvoja podružnic Slovenskega planinskega društva, pojava njegovih sopotnikov, spopada različnih razvojnih usmeritev, iskanja ustreznih organizacijskih oblik itd.

PEČAT DRUGE SVETOVNE VOJNE

Druga svetovna vojna je pustila svoj pečat tudi na straneh Planinskega vestnika, ki kljub zapovedanemu kulturnemu molku ni popolnoma umolknil. V času, ko ni zabeležil nobene vesti o organizaciji, saj se je tovrstno delo prelilo v aktivnosti skupin ali posameznikov, je opravljal svojo osnovno funkcijo in pomenil edino vezno nit Slovenskega planinskega društva s članstvom. Prispevki v Vestniku iz vojnega obdobja so v veliki meri prežeti z žalostnim obujanjem ukradene preteklosti, nekrologi nekaterih vidnih članov, zapisi o življenjskih jubilejih tistih, ki so imeli srečo preživeti, in končno, že v Planinskem zborniku (1945) in Gorah in ljudeh (letnika 1946, 1947) tudi z »obračunom« številnih človeških izgub med slovenskimi gorniki. Na pogorišču druge svetovne vojne so se pričakovanja preživelih usmerila tudi v planinsko organizacijo, takratno Planinsko društvo Slovenije (PDS) in kasnejšo

Planinsko zvezo (PZS). Pri nas je bil ustanovljen Fizkulturni odbor Slovenije, sestavni del Fizkulturnega odbora Jugoslavije, ki je prek okrožnih in okrajnih odborov povezoval dejavnost lokalnih fizkulturnih društev. Ta oblika združevanja, znotraj katere so delovale različne telesnokulturne organizacije, med njimi tudi planinska, je bila začasna.

ZNOTRAJ FIZKULTURNE ZVEZE SLOVENIJE

V Ljubljani je bila med 14. in 15. aprilom 1946 ustanovljena Fizkulturna zveza Slovenije (FZS), ki je imela v svojem sestavu odbore za ljubljansko, mariborsko, celjsko, novomeško in gorenjsko okrožje. Po enotnih pravilih, ki jih je sprejela ustanovna skupščina, so delovale vse podrejene organizacije, med katerimi je bil tudi Odbor za planinstvo in alpinistiko. Menili so namreč, da ta dejavnost v okviru fizkulturne organizacije deluje uspešneje kot predvojno

samostojno SPD. 17. in 18. januarja 1948 je zasedala tretja redna letna skupščina Odbora za planinstvo in alpinistiko FZS. Načrtovali so povečanje članstva in števila naročnikov Planinskega vestnika in tudi številne investicije v planinske postojanke in nove markirane poti. Med vsemi fizkulturnimi skupinami naj bi planinci postali najbolj številni. Kljub vključitvi v Fizkulturno zvezo Slovenije pa so zaradi specifikke sklenili planinstvu prepustiti določeno samostojnost.

PLANINSKO DRUŠTVO SLOVENIJE IN TRADICIONALNA IZROČILA

Nekdanje Slovensko planinsko društvo se je preimenovalo. Svoje premoženje, ki je bilo v skladu z novo družbeno ureditvijo last slovenskega ljudstva, je preneslo v upravljanje Planinskemu društvu Slovenije (PDS). V letu 1945 in v začetku leta 1946 je steklo življenje večine nekdanjih podružnic, tako da je PDS v času svoje prve redne skupščine 24. februarja 1946 združevalo od nekdanjih 31 že 27 podružnic. Prva skupščina je bila pravzaprav znanilka nekega prehodnega obdobja. Predsednik dr. Avčjin je poudarjal zgodovinska sporočila predvojne tradicije, primerljiva s sorodnimi organizacijami v drugih državah. Razvojne načrte alpinistov so usmerili tudi v gorstva izven Alp in poudarjali množičnost, povezano z etičnim in kulturnim bistvom planinstva. Izvoljen je bil gospodarski odsek, ki se

je lotil delitve upravljanja planinskih postojank po podružnicah. Obnovili so tudi gorsko reševalno službo s središčem na Jesenicah in razmejili teren markacijskih odsekov. Avtonomno oblikovanje planinstva je priznavala tudi FZS, saj fizkulturna društva za to dejavnost niso pokazala pravega zanimanja. Delo znotraj podružnic je steklo na novih temeljih, a še vedno na osnovi zgodovinsko pogojene samobitnosti. Do druge skupščine PDS 15. decembra 1946 se je poseben položaj planinstva do drugih športnih panog še bolj utrdil. K temu je pripomoglo že 29 podružnic v Sloveniji in 9 na ozemlju tedanje cone A in B na Primorskem.¹ Skupščina je med drugim sprejela odstop dr. Avčina, ki ga je zaradi poklicne obremenjenosti nadomestil novi predsednik Vlasto Kopač.² Že čez dobro leto je prišlo do naslednje, tretje skupščine PDS (17.–18. januar 1948), ki jo je pod okriljem FZS vodil Odbor za planinstvo in alpinistiko. Iz planinskih skupin so nastala že samostojna planinsko-alpinistična društva, med katerimi jih je deset imelo svoje alpinistične odseke. V času od prejšnje skupščine se je število planinskih postojank podvojilo, obisk pa je strmo naraščal.

Planinci smo se torej v prvih letih po drugi svetovni vojni morali veliko ukvarjati z vprašanji nove organizacije. Temu so veliko pripomogle politične ambicije nove oblasti, iskanje novih oblik dela in vse večja množičnost. Ustanovna skupščina PZS 6. junija 1948 je bila še eden izmed pomembnih mejnikov življenja planinske organizacije. Izvolila je 33-članski glavni odbor s predsednikom Fedorjem Koširjem na

čelu, sprejela pravila planinskih društev in pravilnik PZS kot temeljni akt. K avtonomiji PZS in PD ter številčni rasti osnovnih planinskih organizacij je veliko prispevala nova usmeritev Fizkulturne zveze Jugoslavije v decentralizacijo. Slovenski planinski organizaciji, ki je bila pred vojno politično nevtralna, pa so oblasti še nekoliko popustile vaje. Ob naraščajočem številu je vodstvo nove krovne organizacije opozarjalo člane tudi na kulturno in naravovarstveno razsežnost planinstva. Oboje je dobivalo večji polet v jasno opredeljenih nalogah društvenih propagandnih odsekov.

REDNA SKUPŠČINA PZS 4. IN 5. MARCA 1950

Konec leta 1950 je organizacija štela že 34.902 člana. O zboru delegatov vse bolj številne organizacije poroča tudi Planinski vestnik: »4. in 5. marca 1950 se je vršila prva redna skupščina Planinske zveze Slovenije. Bila je dobro pripravljena in smotrno organizirana. Delo posameznih komisij je pokazalo, da imamo že v vsakem kotu naše republike ljudi, ki jim je planinstvo resnično pri srcu. .../

Zastopanih je bilo 52 društev po 110 delegatih, 3 oblastni planinski odbori po 10 delegatih, poleg tega pa so bili navzoči še člani glavnega odbora ...«

Predsednik Fedor Košir je ob otvoritvi zasedanja pozdravil navzoče, med katerimi so bili številni politični oziroma vladni funkcionarji, predstavniki Fizkulturne zveze in trije zastopniki SPD Trst. V svojem referatu je poudaril: »Če smo do sedaj le zbirali nove člane, moramo od sedaj dalje za te nove člane tudi skrbeti. Nuditi jim moramo vse možnosti za moralno politično vzgojo, ki je ravno tako ali pa še bolj važna kot tehnična usposobljenost.«³

Član Glavnega odbora, Miloš Velnar, je v svojem referatu opozoril na nesorazmerje rasti članstva in ustanavljanja društev. Zaključil je, da je začelo članstvo preraščati organizacijo in da je potrebno pospešiti ustanavljanje novih skupin oz. društev. Zato so ponekod že sprejeli načelo ustanavljanja društev po t. i. »produktivnem principu«, po de-

lovnih organizacijah in ustanovah (npr. PD Litoštroj, Železničar, Iskra, Vladne ustanove v Ljubljani itd.). Apeliral je, naj bi temu sledili še drugi. Anton Bučer je v poročilu o delu alpinistov predstavil spodbudne statistične podatke, a je opozoril na to, da bodo uspešni šele takrat, ko se bo veliko število pripravnikov vključilo v odseke. Kljub pomanjkanju ustrezne opreme so zabeležili znaten porast zimskih alpinističnih vzponov.

Član Glavnega odbora, Ljubo Tiplič, je v gospodarskem poročilu navedel, da 40 planinskih društev upravlja 65 planinskih postojank, 14 društev pa je brez kakršnegakoli objekta. Za takratne čase je bil značilen njegov poudarek, da je »danes vse skupna imovina, vsi skupaj smo enako zainteresirani, da so planinske kočje dobro upravljane in oskrbovane ne glede na to, katere osebe so sodelovale pri gradbenih delih.« Edino merilo za to, katero društvo naj upravlja planinsko kočjo, bi morala biti zmožnost za pravilno upravljanje planinske postojanke. Uroš Župančič, tudi član Glavnega odbora, je poudaril potrebo po opremljanju posebnih sob v planinskih postojankah za gorske reševalce s sanitetnim materialom in tehnično opremo.

Edo Deržaj je opozoril, da člani organizacije prepogosto hranijo doma važne predmete in dokumente, ki bi jih lahko s pridom uporabili za prikaz planinske zgodovine.

Koristni so bili tudi nekateri napotki iz diskusije dr. Mihe Potočnika:

»Mnogo govorimo o tradicijah slovenske planinske organizacije, ki so brez dvoma bogate in lepe, so pa tudi slabe in neprimerne današnjemu času in je naša naloga, da jih stalno in nenehno odpravljamo. Kar je zdravega in naprednega, pospešujmo in razvijajmo, kar je slabega odstranjajmo. Imeti moramo dober posluh in ostre oči za vse tisto, kar nastaja in prihaja, in odstranjevati, kar odмира ...«

Redna skupščina PZS leta 1950 je gotovo pomemben jubilej današnje krovne organizacije, vendar ga moramo vselej umestiti v celoten tok njenega razvoja, v katerem ni manjkalo sprememb in iskanja različnih poti. A tega smo planinci vajeni. Pustimo se torej učiti zgodovini! ◊

¹ Zveza primorskih društev, oziroma Primorsko planinsko društvo s sedežem v Trstu (ustanovitev 9./10. julija 1946) naj bi združevala primorske planinske organizacije. Po novi državnopravni ureditvi naj bi le-te postale sestavni del PDS. Potek političnih dogodkov žal ni izpolnil takratnih pričakovanj. Zgodovinsko željo delovanja slovenskih planinskih društev pod eno streho je izpolnila šele vključitev današnjih »zamejskih« PD v PZS.

² Konec leta 1947 so Vlasta Kopača aretirali in osumili sodelovanja z gestapom v taborišču. Avgusta 1948 je bil na t. i. dachauskih procesih obsojen na smrt, nato pomiloščen na 20 let odvzema prostosti s prisilnim delom. Aprila 1952 je bil pogojno izpuščen, leta 1971 pa rehabilitiran.

³ Obzor in društvene vesti – I. redna skupščina PZS. PV 1950, str. 66–68.

Steber slovenstva na Koroškem

Slovensko planinsko društvo Celovec

✍ Slavica Tovšak

Za besedo o planinstvu, problemih slovenskega planinskega društva v Celovcu in njegovem statusu danes smo zaprosili predsednika društva Hanzeja Lesjaka. Koroške planince vodi že od leta 1991, kar pomeni, da že desetletja namenja prosti čas ljudem, ki jim slovenska beseda ni tuja in ki tako kot on z veseljem spregovorijo v tistem značilnem, koroško obarvanem narečju, ki mu z veliko naklonjenostjo vsi radi prisluhnemo. Hanzej je planinec z dolgim stažem, saj ga je Lubo Urbajs že pred 35 leti navdušil za planinstvo.

V poletnem in zimskem času je doslej obiskal veliko vrhov doma in v Sloveniji. Včasih peš, včasih s smučmi, sam ali v družbi. Posebno drag mu je Triglav, saj tam vedno srečaš znance, prijazne in nenavadne planince, pravi Lesjak. Zanj so nepozabni vrhovi Karavank, Visoke Ture in še kaj. Njegove aktivnosti, tudi društvene, ki zahtevajo kar nekaj prostega časa, podpira družina, ki je prav tako planinsko usmerjena, in vrsta slovenskih planincev. Razgovor z njim sem strnila v nekaj zaokroženih celot, ki so odsev časa nekdanjega in sedanjega planinskega delovanja na slovenskem Koroškem.

DRUŠTVENA ZGODOVINA IMA GLOBOKE KORENINE

Na pobudo Alojza Knafelca je bila leta 1900 ustanovljena Ziljska podružnica, ki je s sedežem v Ziljski Bistrici pomenila začetek slovenskega planinstva na Koroškem. Že isto leto so planinci v zanosu pričeli z gradnjo koč na Zahomški planini pod Ojstrnikom. Po sedmih letih je bil sedež društva prenesen v Celovec, društvo pa se je preimenovalo v Koroško podružnico SPD. Prva svetovna vojna je zavrila delo društva, v plebiscitnem obdobju so delovale belska, mežiška in rožanska podružnica. Šele po drugi svetovni vojni si je slovensko planinstvo

na Koroškem opomoglo in ustanovilo Slovensko planinsko društvo Celovec, ki ga je do leta 1984 vodil Lubo Urbajs, nasledil Franci Koprivnik in po letu 1990 Hanzej Lesjak.

LUBO URBAJS – LEGENDA SLOVENSkih PLANINCEV NA KOROŠKEM

Hanzej Lesjak pravi, da je Lubo oče koroških planincev. Leta 1953 je z velikim zanosom in zaupanjem postavil nove temelje SPD Celovec. Njegov predsednik je bil celih trideset let. Prav gotovo ima velike zasluge za gradnjo koč na Bleščeči planini in čeprav šteje častitljivih 87 let, še vedno z veseljem prihaja h koči. Ni mu bilo lahko, saj so v času narodnih nesoglasij nasprotniki uničili skoraj vse dvojezične napise na področju Bleščeče planine. Vsakomur v svoji bližini z veseljem pripoveduje zgodbe in doživlja iz bogate planinske preteklosti. Še vedno se rad ozira po Karavankah, Julijcih in še kje. Danes je častni predsednik SPD Celovec. Urbajs je bil prosvetni delavec, igralec in aktivist. Svojo poklicno pot je zaključil kot urednik pri Slovenskem vestniku, nekdanjemu glasilu Zveze slovenskih organizacij. Uredniški odbor Planinskega vestnika mu želi: Ad multos annos – Na mnoga leta!

Hanzej Lesjak

BOJ ZA KOČO NA BLEŠČEČI PLANINI

Leta 1968 je bila na Bleščeči planini zgrajena kočica nad Arihovo pečjo. Ni bilo enostavno, saj so takratne oblastne strukture in nacionalni nestrpnosti nadaljevanje gradbenega projekta na vse načine hoteli preprečiti. Takrat se je izkazalo planinsko prijateljstvo preko meja. Predsednik meddruštvenega odbora gorenjskih planincev Franjo Klojčnik je moralno, denarno in s planinskimi prijatelji pomagal graditi in dokončati planinsko kočico, ki na višini 1080 m stoji še danes.

Kočice so se na vsak način želeli polastiti nemško usmerjeni planinci. Slovenska beseda jim je bila trn v peti, zato so iskali tudi sodne poti, da bi jo speljali slovenskim zanesenjakom. Šele na Vrhovnem sodišču je bilo odločeno v korist in prid SPD Celovec. Kočica leži nad Baškim jezerom v območju Jepe in jo upravljajo kot samooskrbovalno kočico, brez oskrbnika. Ob nedeljah na koči dežurajo člani društva, poskrbijo za red in se razveselijo vseh obiskovalcev gora, zlasti tistih iz Slovenije. Gospodar kočice je Tomi Mikl. Planinci so ponosni na svojo kočico, saj je ostala neokrnjena do današnjih dni.

GEOLOŠKA POT NA MELI POD PEČINAMI TOLSTE KOŠUTE

Pot so skrbno pripravili in opremili planinci SPD Celovec in jo ob sodelovanju in podpori občine Sele odprli 23. junija 2007. Istočasno so tega dne predali v uporabo *ferati* na Cjajnik in Košutnikov turn. Beseda Meli je izpeljanka iz besede melišče, meliti, mel. Že v davni preteklosti je bila to romarska pot, po kateri so hodili romarji s Koroške na Brezje. Leta 1937 je bila skozi Meli speljana planinska pot »Drechslersteig«, vendar jo je po drugi svetovni vojni uničil zob časa. Geolog Barounig je dal pobudo za njeno obnovo in člani SPD Celovec so ob podpori občine Sele zavihali rokave. Pot je označena s Knafelčevimi markacijami, tekst na informacijski tabli pa je v obeh jezikih. Dostop na Meli je mogoč prek sedla Potok, od kočice pod Košuto ter iz Slovenije prek Orlovskega sedla pri Dolgi njivi. Od tod je pot mogoče podaljšati do vrha Tolste Košute. Zasluge za obnovo poti ima tudi kapelski grof Thurn, ki je lastnik zemljišča, prek katerega vodi pot, daroval pa je tudi potrebni les za postavitev informacijske table.

TA SVET MORAMO ZAPUSTITI TAK, KAKRŠNEGA SMO PREJELI

Planinsko društvo šteje 420 članov, ki prihajajo z dvojezičnega ozemlja Koroške: Rož, Podjuna, Zilja. Pridruženi so

tudi Slovenci, ki ne bivajo na Koroškem. Vsi člani so aktivni planinci in pri vseh je visoko razvita pripadnost slovenstvu. Vzdržujejo kočico nad Arihovo pečjo in so soorganizatorji vsakoletnega pohoda Arihova peč, katerega se leto za letom udeležijo okoli 500 planincev. Dobre stike imajo z vsemi zamejskimi planinskimi društvi, kot so Planinska družina Benečija, PD Jesenice, SPD Gorica, SPD Trst. Letos bo potekalo že 37. srečanje in to, da praktično ni strogo začrtanih meja, ni nobena ovira. Nihče ne razmišlja, da teh srečanj ne bi bilo več. Leto za letom prirejajo vrsto planinskih izletov različne težavnostne stopnje.

Med zanimivimi društvenimi dejavnostmi je zagotovo vsakoletna fotorazstava Planine v sliki. Slovensko planinsko društvo Celovec je član avstrijske planinske organizacije Alpiner Vereine Österreichs. Od lanskega leta so ponovno člani Planinske zveze Slovenije, razmišljajo pa tudi o večji popularizaciji Planinskega vestnika. Slovensko planinsko društvo se financira iz članarine in dohodkov od planinske kočice, ki pa niso veliki, zato je pri njih veliko prostovoljnega dela, ki ga spremlja lepa slovenska beseda. Planinska zveza Slovenije s predsednikom Francijem Ekarjem si prizadeva poglobiti sodelovanje z vsemi zamejskimi društvi, tudi s SPD Celovec. Možnosti za sodelovanje vidi v izobraže-

vanju vodnikov in organizaciji taborov v PUS Bavšica. Ohranjanje medsebojnih stikov je pomembno, zlasti med mladimi, ki bodo le na ta način izročila preteklosti znani vtakati v sedanjost.

KOROŠKI SLOVENCİ VABIJO NA POHOD ARIHOVA PEČ

V letu 2010 bo v mesecu marcu že 28. zimski pohod v spomin na padle borce pod Arihovo pečjo. Pohod s svojim tragičnim ozadjem že več kot dve desetletji združuje Slovence iz avstrijske Koroške, Slovenije, Furlanije – Julijske krajine in povezuje vse generacije. Kolona planincev se vije mimo spominske plošče osmim padlim partizanom, ki so tik pred koncem druge svetovne vojne, 9. februarja 1945, v spopadu z nemško vojsko padli pod Arihovo pečjo. Fantje so danes pokopani na pokopališču v Šentjakobu v Rožu. Udeleženci prejmejo kontrolne žige, podeljene pa so bile že tudi diplome delovni ekipi in organizatorjem ter posameznikom in društvom za udeležbo. Pohodnikom se pridružujejo tudi nemško govoreči planinci in prijatelji s Koroške in iz ostale Avstrije. Običajni start je pri Polancu na Čermernici nad Šentjakobom v Rožu. V kulturnem programu navadno sodelujejo tudi kulturno društvo Rož ter člani Slovenske športne zveze. Organizatorji vabijo k čim večji udeležbi. ○

Kočica na Bleščeči planini nad Arihovo pečjo

BLEŠČEČA

Nad Arihovo pečino dom planinski tam stoji;
v soncu koplje se planina,
v senci potok žubori.

To prelepa si Bleščeča;
vrh Komnice te krasi;
skrita za teboj je Jepa,
njej sinovom up vedri.

Kadar sonce se zakrije, senca pade na srce,
vedno vleče me v planine,
k domu, kjer so nade vse.

To prelepa si Bleščeča,
vrh Komnice te krasi,
skrita za teboj je Jepa-
njej sinovom up vedri.

Ko življenje mi ugasne, želja moja zadnja bo:
srce moje na Bleščeči
v miru bi počivalo.

Franc Černut

Srečanja, sreča in presenečenja v gorah

Malo za šalo, malo zares

✍ Kristijan Jezernik

Srečanje je beseda, ki korenini v besedi sreča. Prav zato je srečanje v svojem bistvu čudovit dogodek. Kadar pa srečamo človeka v gorah, je to pravzaprav dvojna sreča. Torej se razume samo po sebi, da tako srečanje pospremimo s pozdravom. Zato sem prepričan, da je beseda srečanje nastala tam, kjer ljudi ni bilo prav veliko. Torej ne v mestih, ampak po vsej verjetnosti kje v samotnih dolinah ali drugih redko naseljenih predelih, mogoče celo med gorami.

SREČANJ JE VEČ VRST

Ja ja, srečanja v gorah so lahko marsikaj. Lahko so celo nevarna. Srečanje je, tako kot sem zapisal, resnično prava sreča, lahko pa je, kot nas uči zgodovina, tudi povsem drugače. A pustimo zgodovino zgodovinarjem, politikom politikom, vsakdanji kruh pa raji. Jaz bom raje navedel kar primer iz prakse. Imam prijatelja, Srečko mu je ime. V gorah je že pred desetletji srečal svojo bodočo ženo. Nesrečnik, še danes nosi posledice ... Poznam pa tudi take, ki v gorah venomer srečujejo nove simpatije, a še vedno niso srečali tiste prave. Prvi se kraja nesrečnega imena izogibajo, drugi pa na taisti kraj vodijo vedno druge planinke in jim zagotavljajo, da so tukaj prvič v taki družbi in nadvse srečni. Strmijo v modro nebo,

vohajo prepotene noge, svojim dragim nabirajo šopke planik, za katere trdijo, da zdravijo kurje noge, kurjo polt in sploh niso za vsako kuro, še manj za gos.

SLADKA IN GRENKA

Kolega Gôro je naše gore list, kljub imenu, ki spominja na izvor izza Karpatov ali kje v dolinah Dinarskega gorstva. Malo je šaljivec po naravi in se rad udeležuje različnih srečanj. Zadnjič je ženi izjavil, da je bil na Stolu, pa je mrcina prišel samo do Vrat. Kot je doma zatrjeval, je bil pri Prešernovi koči, a žena mu je žugala z valjarjem za testo, rekoč: »Mrha, Franc! te je videl za šankom!« Takoj je pojasnil ženi, da je šlo za nesporazum, namreč ona je imela v mislih vsa izrečena imena

zapisana z veliko začetnico, on pa z malo. Torej je bil resnično na stolu in za vrati je sedel in tudi pri gospodični Prešernovi je bil, ki je stregla. Užaljena soproga mu je očitala, da se naj v bodoče za svoje dobro izogiba tovrstnih srečanj na stolu, pisano z malo, in še dodala (to pa zveni nekako politično aktualno): »Kdor laže, tudi krade!« On pa je pripomnil: »Kdor krade, mu je laže.«

Maščevanje je sladko, zato se je ogorčena nad početjem svojega moža ženska nekega jesenskega jutra odpravila na srečanje med gore. S kom neki le, kakor s svojim nekdanjim gorskim znancem Krivino. Ko se je vrnila, jo je mož povprašal, kje je bila. Odgovor je bil kratek in jednat: »Na srečanju s kamniškimi

FOTO: ROBERT KLANČAR

dedcem!« In nato še: »A pisano z veliko začetnico, ha, ha, ha ...«

SREČANJA SO TUDI PRESENEČENJA

Prenekatero srečanje v gorah je lahko presenečenje. Preden pa o tem spregovorim, je potrebno razložiti še izvor besede presenečenje. To besedo smo izumili Slovenci, kar je dokaz več o starosti našega jezika in o prvobitni naselitvi naših gora s slovenskim življem. Ko sta se v zgodovinski preteklosti na vrhu Velike Babe srečala »prapristopnika«, oba z istim strastnim namenom, končno osvojiti to Babo, sta se razočarana objela. Ni bilo dvoma, da sta osvajačca oba in torej ona ne pripada nobenemu ali pa obema. Tolkla sta se po glavi, trepljala po ramenih, poskakovala na eni nogi in grulila v dolino. Ponavljala sta besede, ki so se slišale nekako tako kot sreča, srečanje in iz teh dveh se je počasi izoblikovalo »presrečanje«. Nazadnje je bilo slišati samo še presenečanje, prese-nečenje in spet in spet presenečenje. Od takrat dalje spremlja srečo in srečanja v gorah tudi presenečenje.

Prav presenečenje pa je izziv, ki nas čaka v gorah. Lahko je prijetno, lahko tudi ne. Opisal bom eno izmed mnogih presenečenj, ki je bilo vznemirljivo in hkrati poučno. Na poti po dolini Triglavskih jezer se je po cvetočih gorskih travnikih sprehajala družina z dvema predšolskima otrokoma. Spominjali so na družino rac: mati je usmerjala pozornost desno in levo in poučevala mladež o cvetju in tisoč zanimivostih gorskega sveta, oče pa je bil kakor veliki racman, ki je pazil, da mladež ne vtika svojega nosu tja, kjer bi bilo lahko nevarno. Potem pa je moral veliki družinski poglavar za grm ruševja in takrat se je zgodilo presenečenje. Spustil je pumparice in se pripravil za najnujnejše opravilo, sledil je počep in nato naj bi se zgodilo olajšanje, a glej ga zlomka! V tistem trenutku je nekaj počilo in izza grma sta vsak v svojo smer odfrčala: navzdol družinski poglavar v samih spodnjicah in navzgor, to je uspel spoznati šele hip za tem, preplašena frfotajoča divja kura. Po prvem šoku, ki ga je povzročil dogodek, je sledil gromozanski smeh mladeži in soproge. No, šele po ne-ljubem presenečenju je sledilo resnično očetovo olajšanje, ki je bilo tako krepko, da so celo ciklame drugače zadišale in kot je izjavil eden izmed sinov, od takrat dalje so celo ptički nekoliko drugače prepevali.

HITRO JE PREHITRO

Dandanes so v gorah mogoča tudi presenečenja drugačne vrste. Lani sem se s slikarskim stojalom in platnom odpravil na samotno jaso. Izbral sem zanimivo razgledišče ob robu gozda, postavil in namestil vse potrebno in začel slikati. Sredi dela pa nenaden piš in hrup. Komaj se ozrem nazaj, že kakor šrapnel na soški fronti prifrči naravnost mimo mene iz gozda, kjer ni bilo videti nobene poti, ne boste verjeli, gorski kolesar. Prineslo ga je tik mimo mene, lahko bi me pobil, ko razmišljam danes, pa me k sreči ni. Le barve, platno in stojalo so se razleteli na vse strani. Divjal je navzdol po travniku, a se je presenečen kot jaz ozrl in izdaval nekaj o različnih spolnih organih. Glede na skrajno nevarno vožnjo pri neprevidnem vozniku gorskega kolesa močno upam, da je ohranil funkcionalnost omenjenih delov telesa.

MIMO ČREDE IN V NJEJ

V gorah pogosto srečujemo trope in črede živali, pa tudi skupine planincev, včasih bi jih lahko imenovali kar črede planincev. To slednje velja za skupine, ki so v gorah pravi tujki. Zanimivo je primerjati take skupine gorohodcev s čredami, recimo gamsov. Tovrstna razmišljanja in primerjave nam odkrijejo povsem nov pogled na taka skupinska pohajanja v gore. »Čredništvo« na dveh nogah označujejo prenekatero navade, prinesene naravnost iz sveta gnilega potrošniškega »turbokapitalizma«, tako domačega na slovenskih tleh. Zanj je značilna popolna odtujenost od sočloveka in narave. Povprečen član take združbe, on ali ona, je precej zamaščen, obut v copatke za fitness in kričečo majico, nahrbtnik pa nosi le zaradi lepšega videza. Na poti, kadar koga sreča, ne pozdravlja, sicer pa večinoma niti ne ve, kje se giblje. To je popolnoma prepuščeno vodji tropa. Okolica ga sploh ne zanima, če je le mogoče, nosi v ušesih slušalke in za vratom predvalnik glasbe in je vseskozi priključen ali lahko bi rekli »odštekan«. Med hojo neprenehoma kritizira komunalno, da ni dovolj dobro očistila poti. Nekateri tovrstni predstavniki imajo s seboj drage kamere, za vsak primer, da si doma lahko ogledajo, kje so sploh bili in se s tem hvalijo pred prijatelji. Taka srečanja spadajo v kategorijo srečanj z odtujenostjo in kapitalom.

NA HIMALAJSKIH POTEH

Pa še spomin na čisto posebno srečanje na himalajskih poteh. Dolga večdnevna pot je bila za nami, ko smo pod večer na nekem planinskem pašniku utrujeno posedli na okoli. Približal se nam je možakar drobne postave, temnejše polti, z brki, pripisal bi mu najboljša, srednja leta. Presenečen sem ugotovil, da mož prav dobro govori angleško in beseda je dala besedo. Spraševal nas je, od kod prihajamo, in začeli smo s pojasnjevanjem. Iz podobnih srečanj z domačini smo vedeli, da je potrebno začeti z največjimi geografskimi enotami in počasi nadaljevati navzdol, dokler sogovornik še lahko sledi zgodbi. To so bila leta, ko obiski v Nepalju še niso bili tako množični, kakor so danes. Ko je izvedel, da smo iz Evrope, je povprašal po deželi. Pojasnili smo mu, da smo iz (tedaj še) Jugoslavije, pa je drezal kar dalje. Hotel je vedeti iz katerega dela. Nenavadno je bilo že to, da je vedel celo za Slovenijo, kar dandanes na primer v večini ne vedo niti Italijani takoj za mejo. Dobra smo bili presenečeni, ko je izjavil, da ve za Ljubljano, in to pastir iz neke visokogorske vasi v Himalaji. Resnično, to je bilo srečanje in presenečenje hkrati. In kako to, da je poznal našo deželo? Pozneje smo sicer razkrili zgodbo do konca. Možakar je služil v angleški vojski, nameščen je bil v Trstu in v tistem času je obiskal tudi našo deželo. Povedal je, da mu je bila zelo draga, saj ga je spominjala na njegovo domovino.

SREČANJA NAS BOGATIJO

Naj še dodam, da sem po vrnitvi v Katmandu na ulici srečal naključnega radovedneža, ki je silil vame z vprašanjem, od kod sem. Ko sva ugotovila, da prihajam iz Evrope, je sledilo, kot že rečeno, podrobno spraševanje. Pojasnil sem mu, da sem iz Jugoslavije, Slovenije in končno Ljubljane. Nato pa je sledilo popolno presenečenje v stilu: »Ljubljana, ta je v Evropi?« Pritrdil sem. On pa: »Ali ste se iz Ljubljane pripeljali z avtom?« Na to vprašanje nisem več odgovoril.

ZA KONEC

O srečanjih v gorah bi lahko povedali še mnogo. Obstajajo še srečanja posebne vrste, to so srečanja, ki niti niso srečanja, saj gremo drug mimo drugega kakor tujci, toda o tem kdaj drugič, za zdaj bodi dovolj. Naj zaključim s pozitivno mislijo, in sicer, da nas na poteh v gore srečanja take in drugačne vrste resnično osrečujejo in bogatijo. ◊

Vreme in razmere v gorah v meteorološki jeseni 2009

✍ Miha Pavšek in Gregor Vertačnik

FOTO: MIHA PAVŠEK

O krog novega leta se je vse tako hitro obrnilo, da smo skoraj pozabili na jesenski vremenski obračun v vzpetem svetu dežele na sončni strani Alp. Ne verjamete, da v resnici domujemo na prisojah? Potem se sprehodite ali pa smučajte vzdolž konec leta 2009 odprtih, natančneje povezanih smučarskih prog na območju italijanskega Nevejskega (zakaj ne Snežnega?) sedla in našega Kanina. Če bi raje končali »na toplem«, začnite pri sosedih, sicer pa na naši strani meje. Velja seveda za zimo, spomladi je že bolje in takrat je možnih tudi precej več turnosmučarskih različic, ki jih ponuja Kaninsko pogorje. Tudi zato, ker se snežni plazovi večinoma že obletijo, vidna pa je tudi že večina vhodov v številna brezna. Za slednja je sicer modro, da se jim na široko izognemo v vsakem letnem času ...

Čeprav gremo že proti koncu meteorološke

zime – o mrzlosti njenega osrednjega meseca, sicer tudi prvega in praviloma najhladnejšega v letu, se bomo gotovo še razpisali – ne bo nič narobe, če se še enkrat spomnimo na minulo meteorološko jesen. Brez dlake na jeziku lahko zatrdimo, da je bila – vsaj večino vikendov, ko nas je v gorah največ – srebrna do zlata! Tako septembra kot tudi oktobra smo imeli nekajkrat še skoraj poletne temperature, če seveda odmislimo vdor hladnega zraka v oktobru. Ne nazadnje so bile tudi temperature novembra, zadnjega jesenskega meseca, v nižinah osrednje Slovenije nekajkrat že kar blizu 20 stopinj Celzija. Na vsak način bi lahko celotno jesensko trimesečje september–november uvrstili med najtoplejša v zadnjem stoletju in pol, odkar imamo na voljo podatke za Slovenijo. Zato je večino snežišč še pred začetkom nove snežne sezone precej

»zlizalo« in so bila zelo nevarna za prečenje.

Oglejmo si nekaj vremenskih podrobnosti minule jeseni, v kateri pa se tokrat ne skriva hudič. Vanjo smo vstopili s pletnimi temperaturami. Celo na Kredarici je bila povprečna temperatura prvega septembrskega dne 11 stopinj Celzija. Po nekaj dneh nenavadno toplega vremena se je kmalu ohladilo. Bolj kot samo ohladitev je vremensko spremembo zaznamovalo obilno deževje, zlasti v Karavankah in Julijcih. Sredi meseca je bilo še nekaj padavinskih dni, večinoma pa je bil mesec suh in bolj kot ne pretopen, na koncu pa tudi, na naše veliko veselje, sončen. Tudi oktober, sredinski jesenski mesec, se je začel s pretoplím vremenom. Prva dekada je bila večinoma suha in precej sončna, nato pa so temperature strmo padale. Dno so dosegle v dneh od 14. do 20. oktobra, ko je bilo v

Preglednica: Povprečna temperatura (°C) in količina padavin (mm) v meteorološki jeseni 2009 ter primerjava s povprečjem obdobja 1971–2000.

Postaja (nadmorska višina)	Povprečna T	Odklon T	Padavine	Indeks padavin glede na povprečje 1971–2000
Rateče (864 m)	7,7	1,5	457	98
Planina pod Golico (970 m)	8,2	1,4	547	104
Vojsko (1067 m)	7,9	1,7	408	54
Vogel (1535 m)	6,1	1,3	757	76
Krvavec (1740 m)	5,1	1,1	300	78
Kredarica (2514 m)	0,8	0,8	589	96

Vir: Arhiv Urada za meteorologijo Agencije RS za okolje.

visokogorju sicer zimsko mrzlo, a tudi deloma sončno. Visokogorje in tudi sredogorje je na tanko pobelil sneg. Zadnja tretjina meseca je bila temperaturno dokaj zmerena, ohladilo se je šele povsem na koncu. Od 22. do 24. oktobra je deževalo, najvišji vrhovi pa so se ovili v sorazmerno debelo snežno odejo (Kredarica 36 cm).

Ohladitev ob koncu oktobra se je zavlekla še daleč v november. V prvi dekadi so bile padavine precej pogoste. Ob nizkih temperaturah so dobile nekaj snega tudi alpske doline, ponekod v visokogorju pa se je višina snežne odeje že bližala metru. Zaradi oblačnega vremena je bilo sončnih ur le za vzorec. Otoplitev sredi meseca je prinesla več sonca in manj padavin. Vreme se je nato skisalo šele zadnjih nekaj dni, zaradi »atlantskega« pridiha pa je snežilo le v visokogorju. November je zaznamoval predvsem nenavaden potek temperatur. Začetek je bil precej hladen, konec pa mil, saj je v splošnem povprečna temperatura zraka ves mesec naraščala. Vse skupaj je precej bolj kot na jesenski spominjalo na pomladni mesec.

»Hiter pogled na »jesensko« preglednico nam pove, da je bila minula jesen toplejša in večinoma bolj suha od dolgoletnega povprečja.

K pozitivnemu temperaturnemu odklonu je največ prispeval za okoli 2,5 stopinje Celzija pretopen november. Septembrski odklon je bil manjši, oktober pa je bil v visokogorju celo prehladen. Razpored padavin kaže na precejšnjo časovno in krajevno spremenljivost. Prvi jesenski mesec je bil izdatno namočen v Karavankah, Julijcih in na Pohorju, južno od grebena Spodnjih Bohinjskih gora in vse do Snežnika pa so zabeležili velik primanjkljaj. Oktobra je bilo marsikje le polovico pričakovanih padavin, novembra pa nekoliko več. Končni izkupiček za večino vzpetega sveta je tako znašal 60–100 % jesenskega dolgoletnega povprečja. Tudi glede sonca ni bilo nič pre-

tresljivega – prva dva meseca sta bila večinoma nadpovprečno osončena, izjema je september v visokogorju. November se je izkazal s tradicionalno sivo podobo, zlasti v nižjih delih alpskega sveta. Prejšnjo zimo je sneg konkretno pobelil naš gorski svet šele konec novembra, letošnjo, z izjemo najnižjih delov, pa že na začetku. Zaradi visokih novembrskih temperatur pa je, razen v visokogorju, drugod sicer kar zajetno snežno odejo do konca jeseni pobralo.

Namenimo še nekaj vrstic izrednim vremenskim dogodkom. Kakšnih večjih, morda celo stoletnih dogodkov ali pojavov ni bilo zaznati. Nekaj težav, se pravi zaprtih oziroma zasutih pomembnejših in gozdnih cest, je povzročilo le obilno deževje na začetku jesenskega obdobja, to je v dneh od 3. do 5. septembra 2009, ki pa je bilo povsem poletne narave. V močnih nalivih je ponekod v Karavankah in Julijskih Alpah v 24 urah padlo okoli 200 milimetrov dežja. Na nekaterih postajah so zabeležili rekord v 24urni višini padavin (Kranjska Gora 207 mm, Rateče 180 mm), enako tudi pri severnih sosedih, natančneje na avstrijski strani Ljubelja. Tam so 5. septembra zjutraj odčitali za to postajo prav tako rekordnih 233 litrov dežja na kvadratni meter.

Začetek jeseni je bil poleten tudi s temperaturnega vidika. Na Kredarici so izmerili prvi jesenski dan 14,2 in v Ratečah 25,9 stopinj Celzija. V gorah je bilo najhladnejše sredi oktobra, na Kredarici se je 14. oktobra živo srebro spustilo do –13,2 stopinj Celzija. Morda velja izpostaviti še izjemno tople konec jeseni v nižjih legah, saj se je zadnji dan v Ratečah ogrelo kar na 14,0 stopinj Celzija. Potem pa so nas še pred koncem leta v Posočju in tudi ponekod drugod obiskale božične poplave. A te že spadajo pod »zimsko« vreme, natančneje pod rubriko zimski narobe (vremenski) svet ...

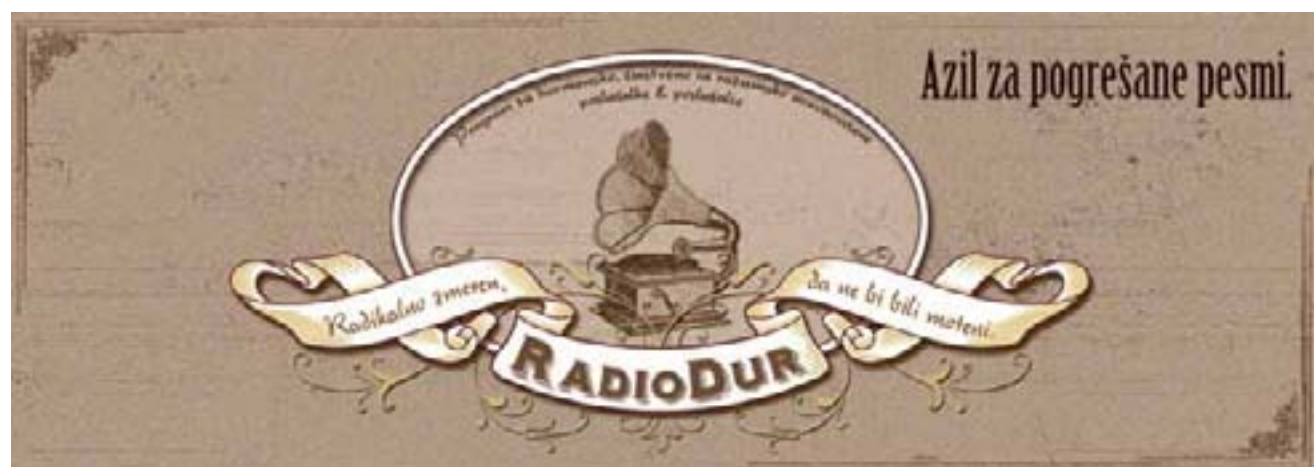
Meteorološki sosedje, natančneje avstrijski Zvezni urad za meteorologijo in geodinamiko, so nam jeseni 2009 postregli še z enim zanimivim podatkom. V topli polovici leta je na njihovi najvišji opazovalni postaji na Sonnblicku (3106 m) – ta deluje že vse od leta 1886 – pobralo ves snežni »pridelek«, ki se je tudi pri njih nabral po koncu sorazmerno obilne snežne sezone 2008/09.

Na višku so namerili več kot sedem metrov snega (še več smo ga namerili pri nas na Kaninu, na Kredarici pa 535 cm), a se lanskoletni izjemni toploti ni mogla upreti niti tako debela snežna odeja na najvišji evropski meteorološki postaji v osrednjem delu Visokih Tur. Čeprav ostane v povprečju ob koncu talilne sezone skoraj poldrugi meter snega, se je po letu 1982 že petič zgodilo, da je pobralo ves sneg pretekle snežne oziroma redilne sezone.

Očitno se v gorskem zraku res nekaj dogaja oziroma spreminja.

»Omenjeni podatki so zelo pomembni za vsakoletno bilanco ledenikov. Rezultati so presenetili tudi strokovnjake, ki so po bogati snežni sezoni ob koncu lanske redilne sezone pričakovali presežek, nikakor pa ne primanjkljaja v višini snežne odeje.

Kot vse kaže, pa namerava letošnja zima poskrbeti vsaj za temperaturno, če ne že tudi za snežno ravnovesje. Mraz in ledeni dnevi po nižinah, ki smo jim s krajšimi presledki priča vse od druge januarske dekade, kažejo, da nas zima še ni pozabila. Bolj nerodno je, da smo mi nanjo in predvsem na to, da v takih razmerah preobrazba snega poteka precej počasneje, kot smo bili vajeni v zadnjem desetletju ali dveh. Seveda nas to ne sme odvrniti od novih gornjskih doživetij, pa vendarle naj ne bo odveč opozorilo po dodatni pazljivosti na zasneženih strmih ob koncu zime in na začetku pomladi. Mraz in sneg sta nam olajšala oziroma odprla tudi marsikatero sredogorsko pot, zato v tem času res ni razlogov, da bi zanemarjali tamkajšnje skrite kotičke. Turni smučarji pa bodo veseli še kakšne snežne pošiljke, saj jim na obrazu še vedno zaigra nasmešek ob misli na lanskoletne snežne razmere v visokogorju. Smo pa zato letošnjo zaradi mraza bolj (na) drsali ...

Mladina pokazala veliko znanja

21. tekmovanje Mladina in gore v Trzinu

✍ Emil Pevec

Že dobri dve desetletji lahko mladi planinci znanje, ki si ga pridobivajo v okviru planinskih krožkov, planinskih šol ter izletov, preverjajo na tekmovanju Mladina in gore. Iz skromnih začetkov je srečanje preraslo v prepoznavno tekmovanje, ki od sodelujočih zahteva precej znanja iz tem planinske šole. Poleg tega jih v finalu čaka še dodatna tema. Letos je bila to Vremenznalstvo za mlade planince, za katero je odlično besedilo napisal Miha Pavšek.

V Trzinu je bilo v soboto, 16. januarja 2010, tako že 21. državno tekmovanje Mladina in gore. Na finalni prireditvi se je pomerilo 27 štiričlanskih ekip, ki so lani novembra uspešno prestale sito regijskih tekmovanj.

Domačini so uvodno prireditev pripravili v avli OŠ Trzin. Kot običajno so se med točke kulturnega programa, ki so ga izvajali domači otroški pevski zbor, Orffova skupina ter harmonikar Simon Vrbec, pomešali pozdravni nagovori ravnateljice OŠ Trzin Helene Mazi Golob, župana občine Trzin Toneta Peršaka, predsednika PZS Franca Ekarja in predsednika PD Onger Trzin Emila Pevca.

Predsednik PZS Franc Ekar je koordinatorici tekmovanja Mladina in gore Brigiti Čeh, ki se z organizacijo tekmovanja trudi že osem let, podelil priznanje PZS za izjemen prispevek k planinskemu delu na področju dela z mladimi.

Potem pa je že 'zadišalo' po tekmovanju ... Mladim planincem sta navodila o tekmovanju predstavila Miha Pavšek in Brigita Čeh. Tekmovalci so se odpravili v učilnice s prav posebnimi 'vremenskimi' imeni, mentorji in drugi gostje pa v zbornico, kjer sta jih pričakala predsednik MK PZS Uroš Kuzman in pisec letošnjih vprašanj za tekmovanje Bojan Rotovnik. Debata je bila zanimiva, medtem pa so pridne roke avlo, ki je bila malo prej še prizorišče uvodne prireditve, spremenile v jedilnico.

Po pisanju besedil in kosilu je sledil pohod preko Ongra (samo za tekmovalce) do gradu Jablje. Ker je sprehod preko vzpetine, po katerem nosi ime domače planinsko društvo, precej kratek, je bil 'zabeljen' z nekaj nalogami. Za pravo planinsko vzdušje so seveda poskrbeli sneg in gojzarji na nogah.

Med čakanjem, da so se v Avditorij gradu 'nakapljale' vse skupine, je mentor domače ekipe Boštjan Kralj predstavil lanskoletni nagradni trekning v pogorju Abruzzi. Uroš Kuzman je zapel nekaj pesmi in že smo bili tik pred začetkom finala. Pred njim smo razkrili 'skritega gosta', po katerem smo vse skupine povprašali že zjutraj. To je bil Tomaž Jakofčič, znani slovenski alpinist, ki je med drugim lani kot prvi slovenski gorski vodnik poskrbel, da so se trije angleški 'turisti' varno povzpeli na vrh Everesta. Povedal nam je nekaj o svojem alpinističnem življenju, na koncu pa je izžrebal skupino, ki je pravilno ugotovila njegovo ime. Nagrado je

dobila skupina Raven brejg (PD Matica Murska Sobota, OŠ Bogojina). Tomaž je razglasil še imena finalistov. Napetost v dvorani je vsaj za trenutek popustila, saj smo sedaj vedeli, katere so ekipe, ki bodo v sklepnem delu odločile o naslovu državnega prvaka ...

Prva štiri vprašanja so minila, kot bi mignil, in med ekipami še ni bilo velikih točkovnih razlik. Med prvim odmorom je Uroš Kuzman »še eno zapel«, Andreja Velkavrha, znana meteorologa in člana strokovne komisije letošnjega tekmovanja, pa je v kratkem intervjuju predstavil odlični moderator celotne prireditve, Blaž Lesnik z Radia Ognjišče. Andrej, ki zna svoja vremenska poročila zabeliti tudi s kakšno precej hudomušno izjavo, je na koncu podelil nagrade za Vremenski sprehod čez Onger:

1. Nore krave (PD Onger Trzin, OŠ Trzin)
2. Divje svinje (PD Fram, OŠ Dušana Flisa Hoče)
3. Piflarke (PD Gornja Radgona, OŠ dr. Antona Trstenjaka Negova).

Drugi sklop vprašanj je že precej razredčil kandidate za vrh. V zadnjem odmoru so bile podeljene nagrade za likovni natečaj, ki je potekal v sklopu tekmovanja, z naslovom Vreme pri nas doma. Nagrade je podelila načelnica domačega mladinskega odseka, Urša Košir.

1. Drča (PD Ruše, OŠ Janka Glazerja Ruše)
2. Mirnogorske zmajčice (PD Semič, OŠ belokranjskega odreda Semič)
3. Planšarji (PD Vransko, OŠ Vransko - Tabor).

Zadnji sklop vprašanj je dokončno odločil zmagovalca: to so postali Slivniški svizci, takoj za petami pa so jim bili domačini.

Končni vrstni red finalistov:

1. Slivniški svizci (PD Slivnica, OŠ Slivnica pri Celju)
2. Nore krave (PD Onger Trzin, OŠ Trzin)
3. Žlikrofi (PD Idrija, OŠ Idrija)
4. Raven brejg (PD Matica Murska Sobota, OŠ Bogojina)
5. Virus HIV (PD Matica Murska Sobota)
6. Ta hitri (PD Domžale, OŠ Preserje pri Radomljah).

Naslednje leto se torej srečamo pri letošnjih zmagovalcih v, kakor pravi mentorica zmagovalne ekipe Valentina Gradič, Slivnici pri Šentjurju pri Celju. Po odmevih so se mentorji in mladi planinci v Trzinu počutili lepo – s tem pa je glavni cilj organizatorjev dosežen.

Vse informacije, bilten prireditve, slike itd. si lahko ogledate na spletni strani www.onger.org. ○

Oddaja "Čez hribe in doline"
vsak tretji četrtek v mesecu ob 17. uri

**RADIO
UNIVOX**

**107.5 MHz
106.8 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**DOŽIVETJA
NARAVE**

Vsa p. petek ob 17h
Radio Ognjišče

<http://oddaje.ognisce.si/dozivetja>

dobro jutro

**Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija**

**NOVA BOGOLJE
MODULATOR® LENS
PHOTOCHROMIC TECHNOLOGY**

MODULATOR®
Photochromic Technology

MODULATOR® LENS: the more UV light exposed to the lens, the darker the lens will become. P&S PLUS / CARBO GLAS® COATING: maximum protection against lens fogging and scratching. FLOW TECH® VENTING: avoids fogging and optimizes the flow of air over the inside of the lens. www.bolle.com

bolle
FOR SPORT. FOR LIFE.

Žabja svatba

Rjava žaba

✍ in 🇸🇮 Dušan Klenovšek

»*Žabe svatbo so imele, zbrane iz sosednjih mlak, jedle, pile so in pele ...*«, hudomušno poje pesem o žabji svatbi, ki se vsako leto ob koncu zime dogaja po vsej Sloveniji. Resnica za same žabe žal ni tako prijetna. Pa ne zaradi tega, ker si v času svatovanja kljub večmesečnemu zimskemu postu ne privoščijo obilnega obroka. Za hranjenje bo skozi leto še dovolj priložnosti, njihovi hormoni jih v tem času usmerjajo le k enemu velikemu cilju – poskrbeti za potomstvo. Čim vodne površine niso več zaledenele in nočne temperature nekaj noči več ne dobijo negativnega predznaka, svet dvoživk »oživi«.

Prva skupina, ki se iz prezimovališč odpravi na tradicionalna mrestišča (vodna telesa, v katera odložijo jajčeca – mrest), so rjave žabe. Na prvi pogled so vse enake, a ob podrobnejšem pregledu lahko kmalu spoznamo, da pri nas živi več vrst. Najpogostejši sta sekulja (*Rana temporaria*) in rosnica (*R. dalmatina*), geografsko veliko bolj omejeni pa sta barska žaba ali plavček (*R. arvalis*) in laška žaba (*R. latastei*). Slednja poseljuje Vipavsko dolino in Goriško, plavček pa Prekmurje in jugovzhodno Slovenijo (Krakovski gozd). Vsem se enako mudi opraviti svoje poslanstvo. Ni težko razumeti, zakaj. V tem času je v manjših vodnih telesih (mlakah, lužah) običajno dovolj vode, ki se bo spomladi

Redek prizor – svatujoča plavčka

ali najkasneje poleti verjetno presušila. Če se jim do izsušitve svojih vodnih jaslji ne uspe preobraziti iz paglavcev, jim namreč grozi pogin. Poleg tega bodo paglavci v tem času relativno varnejši, saj bo nanje prežalo manj lačnih ust.

Ne samo rjavim žabam, prav vsem dvoživkam tako pri nas kot v svetu trda prede. Razlogov je veliko, a so tako rekoč vsi povezani s človekom. Zase potrebujemo čedalje več prostora in zato jim nasipavamo mlake, izsušujemo močvirja, onesnažujemo vodo, naseljujemo ribe tja, kjer jih nikoli ni bilo, gradimo svoje ceste preko njihovih (in ne uredimo ustreznih »križišč«). Tudi vse močnejše UV-sevanje je zanje še usodnejše kot za nas same.

Zato ne preseneča dejstvo, da so vse rjave žabe v Sloveniji ogrožene in uvrščene tudi med zavarovane vrste. Za laško žabo smo tudi v evropskem merilu dolžni ohranjati ugodno ohranitveno stanje znotraj omrežja območij Nature 2000.

KAJ LAHKO NAREDI POSAMEZNIK?

V pomladnih dnevih bomo veliko prispevali že z izogibanjem cestnih odsekov, kjer so vsako leto množični pomori. Vsaj v nočnem času, če ne gre drugače. Marsikje storijo še korak dlje in s postavitvijo začasnih ograj ter ročnim prenašanjem pomagajo do trajne rešitve (fiksne ograje in podhodi), h kateri je zakonsko zavezan upravljavec ceste. Preko spleta bomo zlahka našli lokacije, kjer bodo veseli vsakega prostovoljca, ki bo žabje svate pomagal prenesti prek ceste. Pa še kakšnega pred-sodka se bomo pri tem lahko znebili. Kljub simpatični podobi v pravljicah, trgovinah z igračami in s spominki ter še kje gredo večini še vedno dlake pokonci že ob misli, da bi se žab dotaknili. Če že premagamo »strah« pred njimi, naj velja pravilo – umivanje rok je nujnejše, preden pridemo v stik z njimi kot po njem. O poljubih in princih pa ob kakšni drugi priložnosti. ◻

Abeceda prehrane

✍️ Nada Rotovnik Kozjek, dr. med.

Varna in užitek polna hoja po hribih je za povprečnega ljubitelja gora v veliki meri povezana z njegovo vsakodnevno prehrano. Tej dodamo le nekaj hranil, ki dajejo telesu hitro kurivo za telesni napor. Prehranska priporočila se le malo spremenijo pri daljših planinskih turah in odpravah v velika gorovja (trekingi, alpinistične odprave).

NAJPREJ POSKRIBIMO ZA URAVNOTEŽENO PREHRANO

Pred načrtovanjem hribovske prehrane se moramo seznaniti z osnovami uravnotežene in za zdravje varovalnega prehranjevanja. Poznati je treba bolezenske tegobe posameznika in značilnosti telesnega napora, ki spremlja našo pot v hrib. Vsi ti dejavniki vplivajo na izbiro hranil, ki jih telo potrebuje za delo. Pa ne samo fizično; v visokih in oddaljenih prostranstvih je zelo pomembno tudi delovanje naših možganov. Psihične aktivnosti nam ne nudijo samo ugodja ob planinskih doživetjih, temveč nam omogočajo tudi varno hojo in plezanje. Ker je osnovna hrana za možgane sladkor, je za zdravo presojo zelo pomembno, da je telesu vedno na voljo. Pa četudi v obliki kocke sladkorja, ki jo sicer v vsakodnevem življenju mnogi preganjajo skoraj kakor strup.

Podobno velja tudi za prosto plezanje po naravnih in umetnih stenah ter gorski tek.

Ključ prehrane pri hribovskih podvigih torej ni v tem, ali bomo dali v nahrbtnik jabolko ali tablico čokolade, pač pa je pomembno, da pojedemo zajtrk, si porazdelimo uravnotežen vnos hrane čez ves dan in se naučimo nekaj pravil, ki omogočajo, da telo dobi zadosti energije in tekočine. S tem se ukvarja športna klinična prehrana.

V naslednjih zapisih bomo na kratko potovali od domače kuhinje do prehranskih priporočil za vzdržljivostne telesne aktivnosti. Ker planinske podvige velikokrat spremljajo zahtevnejši pogoji v okolju, se bom dotaknila tudi hranil, ki nam pomagajo pri telesni dejavnosti v mrazu in vročini.

NEKAJ MISLI, PREDEN VSTOPIMO V DOMAČO KUHINJO

V današnjem svetu življenje teče bistveno hitreje, kakor nam dopušča narava. Logiko brezglave hitrosti prenašamo tudi v prehrano. Velikokrat se zadovoljimo z na hitro

FOTO: MIHA PAVŠEK

in nekakovostno pripravljeno hrano. Zelo značilna posledica 'življenjskega' pristopa je iskanje posebne hrane ali dodatkov, ki nas bodo naredili močnejše, hitreje in uspešnejše tudi pri prostočasnih dejavnostih.

TELO JE OBČUTLJIVA BIOKEMIČNA TOVARNA

Veliko telesnih in zdravstvenih težav, ki se pojavljajo pri hoji po hribih in se posebej izrazijo pri bolj zahtevnih planinskih turah, je povezanih s slabo osnovno prehrano. Skrajni primer so plezalci, ki hočejo premagati zakone fizike tudi tako, da premalo jedo. Podhranjen organizem ne more zadostiti energetskim potrebam pri plezanju; postopoma se pojavlja izčrpanost, nato poškodbe in slej ko prej začne popuščati tudi imunski sistem. Podobno se dogaja tudi med dolgimi pohodi v zahtevnih pogojih, ko se zaradi nepravilnega in premajhnega vnosa hranil lahko pojavijo življenjsko nevarna stanja.

Verjetno bi se tudi v planinstvu zgodilo veliko manj za zdravje nevarnih dogodkov, če bi bilo naše telo primerno prehransko podprto. Vedno znova namreč pozabljamo, da v naravi delujejo osnovni zakoni, ki nam pomagajo razumeti naše vsakodnevno življenje. Zakoni fizike, kemije in biologije nam nazorno pojasnjujejo, da energija ne nastane iz nič in da delovanje našega telesa lahko primerjamo z delovanjem zapletene biokemične tovarne. Za delovanje te tovarne potrebujemo energijo in številna hranila. Kadar telo energetsko podhranjemo ali mu dovajamo le nekatera hranila, se sprožajo številni kompenzacijski procesi. Če s slabo prehransko podporo pretiravamo, začne telo postopoma popuščati.

Presnovno popuščanje telesa je zelo redko hitro. Razvija se zelo počasi in se po

več letih pokaže s pešanjem posameznih organov ali oslabeledostjo telesa. Da telo ni v najboljšem stanju, se pokaže takrat, ko od njega zahtevamo nekoliko več. Če nas nena doma začne 'navijati' pri hoji v hrib, je to dobra spodbuda, da razmislimo, kako je z našo telesno in zdravstveno pripravljenostjo.

DOMAČA KUHINJA

Telesno in zdravstveno kondicijo najbolje vzdržujemo z ustrezno vsakodnevno prehransko podporo telesa. Domača kuhinja je najboljšo zdravilo, s katerim si telo opomore po telesnih naporih v hribih. Z zdravo vsakodnevno prehrano se bomo najbolje pripravili na telesno aktivnost in dobra večerja po celodnevni turi je naboljšo sredstvo regeneracije.

Med regeneracijsko prehrano spada tudi tista, ki je sicer ne prištevamo med zdravo, vendar nam zapolni energetske zaloge organizma. Boljši izraz kakor zdrava prehrana je zato 'za zdravje varovalna prehrana'. Ob tem ne mislimo, da moramo jesti le brokoli oz. samo posebno prehrano. Ne, gre za prehrano, s katero telesu dovajamo dovolj energije in hranil, potrebnih za njegovo delovanje. To pomeni, da jemo hrano, ki je peštra in vsebuje zadosti beljakovin (četudi je to kakovostno meso), kvalitetnih sladkorjev in maščob ter seveda čimveč naravnih virov multivitaminov in drugih zaščitnih snovi. Ne pretiravajmo z vnosom samo ene vrste hranil. Večina 'diet', ki predpisuje uživanje samo nekaterih vrst hrane in hkrati izključuje druge, je zato za naše zdravje bolj malo vredna. Kaj nam pomaga, če jemo najbolj kakovostno in biološko vzgojeno zelenjavo in sadje, ko pa ob tem velikokrat zaužijemo premalo beljakovin in hudo pretiravamo s sladkorji! ○

Številka 112

Kaj mora obiskovalec gora vedeti o klicu v sili

✍ in 📞 Damjan Slabe

Ob nesreči v
gorah pokličite **((112))**

Včasih me kdo od znancev vpraša, katero turo bi mu priporočil. In me spravi v zadrego. Poti po naših hribih so dobro označene in na izpostavljenih mestih praviloma zavarovane, planinske kočice so posejane dokaj na gosto, trgovine z vrhunsko gorniško opremo na dosegu roke, v bližnji knjigarni se vsakdo lahko opremi z zemljevidom in vodnikom ... Nato se naj odloči. Bolj ambiciozni se bodo kaj hitro ogreli za našega očaka, ne oziraje se na potrebno osnovno (pred) znanje in izkušnje. In ko enkrat osvojijo tega, če se jim ni vse skupaj zamerilo, dobijo polet za nove ture doma in v tujini. Načeloma je vse v redu, dokler ... Kaj če zaidejo v resne težave, ki jim sami niso kos? Tu se lahko zatakne že pri klicu v sili!

Ko smo soočeni z nezgodo v gorah oziroma potrebujemo pomoč, ki presega naše zmožnosti, nemudoma pokličemo na telefonsko številko za klic v sili 112. Praviloma se bo prej kakor v 12 sekundah oglasil operater na področnem Regijskem centru za obveščanje (v Kranju, Celju, Slovenj Gradcu, Novi Gorici ...). Operaterju se predstavimo, povemo mu, **kaj, kdaj in kje** se je zgodila nesreča, **koliko je ponesrečencev, kakšne so poškodbe, kakšne so okoliščine** na kraju samem, **kakšno pomoč** potrebujemo. Če bomo kaj bistvenega pozabili povedati, nas bo o tem povprašal operater, ki vsak dan sprejme veliko različnih klicev v sili. Glede na okoliščine bo poskrbel za najustreznejšo obliko reševanja oziroma pomoči. Operater v takšnih primerih po navadi izvede korespondenčni klic, tako da v pogovor vključi dežurnega gorskega reševalca v društvu oziroma postaji Gorske reševalne zveze Slovenije (GRSZ), ki pokriva področje, na katerem je do nesreče prišlo. Pomembno je, da ostanemo na zvezi, dokler se nismo dogovorili

o konkretni pomoči. Telefona po klicu ne obremenjujemo po nepotrebem, saj nas bodo reševalci morda poklicali nazaj.

Centri za obveščanje delujejo nepretrgoma 24 ur na dan vse dni v letu. Telefonski klic na to številko je brezplačen tako z mobilnega kakor stacionarnega telefona. Zato je mogoč klic iz javnih telefonskih govornic brez uporabe kovancev ali telefonske kartice, z mobilnega telefona pa tudi v primeru vseh porabljenih impulzov. Toda v gorah si z javnimi telefonskimi govornicami ne moremo pomagati, mobilni telefon pa ima ob vseh prednostih tudi svoje pasti.

»*Centri za obveščanje delujejo nepretrgoma 24 ur na dan vse dni v letu. Telefonski klic na to številko je brezplačen tako z mobilnega kakor stacionarnega telefona.*

NASVETI ZA UPORABO MOBILNEGA TELEFONA

1. Predvsem – vzemite ga s seboj in pred turo preverite stanje baterije.
2. Če ste na področju, ki ni pokrito z mobilnim telefonskim omrežjem, številke 112 ne boste mogli priklicati. Če ni omrežja, ni komunikacije. Tako kakor če bi se pri analognem telefonu pretrgala žica nekje med aparatom in vtičnico. Klic ni mogoč iz jam, včasih iz globokih sotesk, na nekaterih področjih v gorah. Ko področje pokriva drug operater, bo vaš klic v sili avtomatsko preusmerjen. Telefonska številka za klic v sili 112 je dosegljiva tudi tam, kjer se mešajo signali slo-

venskih in avstrijskih (Karavanke) ali italijanskih (Zahodni Julijci) operaterjev mobilne telefonije. Pri tem obstaja nevarnost, da bo vaš klic preusmerjen v tujino. Spremenite svojo lokacijo, včasih pa tudi pomaga, če se pri telefoniranju spustite čim bližje zemlji.

3. V primeru, ko je bil telefon izklopljen, pri ponovnem vklopu pa ne veste PIN-kode, številke 112 ne morete priklicati. V Sloveniji je treba biti za uspešen klic na številko 112 prijavljen v omrežje operaterja. Poleg tega, da se nahajate na področju, pokritim s signalom, morate imeti v aparatu vstavljen kartico SIM in odtipkati PIN-kodo (opomba: vstavljen kartica SIM v nekaterih drugih državah – npr. v Avstriji in Italiji – ni pogoj).
4. Uporabniki mobilnih telefonov lahko kličete številko 112, če vam je naročniško razmerje poteklo oz. ste 'ostali brez impulzov', možen je tudi klic z 'zaklenjenega' telefona.

PRIMERA KLICA NA POMOČ

Primer 1: Alpinista sta plezala klasično smer v severni steni Prisojnika. Že v zgornjem delu smeri se je vodečemu v navezi odtrgal skalni blok in omahnil je 15 metrov. S poškodovano hrbtenico je obležal na gruščnati polici. Kazalo je tudi na poslabšanje vremena. Soplezalec je po mobilnem telefonu poklical Regijski center za obveščanje (112). Uro po nezgodi (še pred nevihto) sta bila ob pomoči GRS in helikopterja Slovenske vojske na varnem: poškodovani v bolnišnici, soplezalec pa v dolini.

Primer 2: Kmalu po 30-metrskem padcu v zaledenem slapu je poškodovanec izgubil zavest. Soplezalka pri sebi ni imela mobilnega telefona, telefon poškodovanega pa je bil izklopljen v

notranjem žepu vetrovke. Brez telefona sta bila tudi oba plezalca v navezi, ki sta slučajno plezala v isti smeri. Eden od teh se je s pomočjo vrvi spustil pod steno in poskrbel za obvestilo o nesreči. Sledilo je dolgotrajno klasično reševanje, ki se je zavleklo pozno v noč. Poškodovani je po nekaj dneh umrl.

KAKO PA BREZ TELEFONA

Če si ne moremo pomagati s telefonom, je treba posredovati pisno sporočilo o nesreči do obveščevalne točke. To so planinske postojanke, visokogorske kmetije in druge postojanke v gorskem svetu ter policijske postaje v dolini. Obveščevalne točke so vidno označene z znakom GRZS. Ker je pozimi večina planinskih postojank zaprta, nam obveščevalne točke ne morejo pomagati. Na nekaterih lokacijah, ki so pogosto obiskane tudi v zimskem času, si lahko pomagamo s samodejnimi radijskimi postajami za klic v sili (SAPOGO).

Dogovorjeno znamenje za klic na pomoč so tudi svetlobni in/ali zvočni znaki v enakomernih intervalih 6-krat v minuti. Da smo klic sprejeli, odgovorimo z znaki v enakomernih razmikih 3-krat v minuti.

KAJ PA KLIC V SILI V TUJINI?

Rezultati raziskave, ki smo jo izvedli na Zdravstveni fakulteti Univerze v Ljubljani, so pokazali, da je številka 112 po dobrih desetih letih obstoja, saj je Slovenija številko 112 uvedla med prvimi v Evropi že leta 1997, dokaj dobro prepoznavna kot nacionalna številka za klic v sili. Anketirani pa v veliki večini niso vedeli, da je to hkrati tudi enotna evropska številka. Po podatkih EU to številko pozna le slaba četrtina Evropejcev. S ciljem, da bodo prebivalci Evropske unije bolj osveščeni o številki 112, je bil enajsti februar (11. 2. = 112) izbran za dan klica v sili. Številka 112 združuje in nadomešča vrsto nacionalnih števil za klic v sili, ki so jih doslej (ali jih še – npr. v Italiji lahko poleg 112 pokličete tudi 118) uporabljali v posameznih državah EU. To številko so uvedli tudi na Hrvaškem. Dobra novica je ta, da sta številki 112 in 911 skladni; če bi v ZDA ali v Kanadi

poklicali 112, bi dobili njihovo 911 in obratno. Vsekakor k dobri pripravi na potovanje v tujino sodi tudi preverjanje, kako je s klicem v sili.

Na področju klica v sili so predvidene nekatere izboljšave. Poleg samodejnega prikaza lokacije kličočega bo možno tudi pošiljanje besedil in videoklicev v sili. SMS-sporočil na številko za klic v sili 112 zaenkrat še ni možno pošiljati, lahko pa ga pošljete komu od svojih bližnjih! Na Upravi RS za zaščito in reševanje so že konec leta 2008 poskusno uvedli

vas je morda prav ta novi mobilni telefon opogumil, da ste se samozavestneje odpravili na turo, je previdnost še vedno na prvem mestu. Največ, kar lahko naredite, je, da nezgodo preprečite: z dobro pripravo, premišljeno izbiro cilja, potrebno previdnostjo ali pa se odločite za turo v spremstvu vodnikov planinskega društva ali celo gorskega vodnika. Telefon na vrhu naj ostane v nahrbtniku, imejte ga le za vsak slučaj. Tako kot naj bo tudi klic na številko 112 res le izhod v sili! ◉

» Številka 112 združuje in nadomešča vrsto nacionalnih števil za klic v sili.

klic v sili za gluhe in naglušne. Wap 112 omogoča pošiljanje besedilnega klica v sili prek portala Uprave RS za zaščito in reševanje na naslovu wap.sos112.si v Regijski center za obveščanje Ljubljana. Ta tovrstne klice sprejema iz vse Slovenije.

Ko se včasih razgledujem z vrha in uživam v razliki med 'tu zgoraj' in 'tam spodaj', me zmoti glasen telefonski pogovor planinskega navdušenca z najnovejšo znamko mobilnega telefona. Čeprav

Literatura:

Gorska reševalna zveza Slovenije. 112 – Klic v sili. <http://www.grzs.si/?MenuID=6>.
European civil protection. Expanding on the 112 emergency call number. http://ec.europa.eu/environment/civil/prote/112/112_en.htm.
Slabe, D., Kovač, M. Klic na 112. V Ahčan, U. Prva pomoč: Priročnik s praktičnimi primeri. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije, 2006, 49–56.
Slabe, D., Medja, M. Poznavanje evropske številke za klic v sili 112. Ljubljana: Ujma, 2009 (23), 171–5.
Tavčar, B. Klic v sili na 112 za gluhe in naglušne. Ljubljana: Ujma, 2008 (22), 219–21.
Tavčar, B., Švab Tavčar, A. WAP 112, tekstovni klic v sili na 112. Ljubljana: Ujma, 2009 (23), 225–8.
Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje. Klic v sili 112. <http://www.sos112.si/slo/page.php?src=ks1.htm>.

¹ Za nasvete pri pisanju članka se zahvaljujem Boštjanu Tavčarju, Janezu Primožiču in Miretu Steinbuchu.

Ciklizacija

✍ Blaž Zazvonil in Blaž Jereb

KAJ JE CIKLIZACIJA?

Velikokrat se začetniki in rekreativci vprašajo »kaj bomo pa danes trenirali?«, »kako bi bil lahko boljši?« ali »kdaj bom boljši?«. Odgovori na ta vprašanja niso preprosti. Pogosto se vadeči zaradi neznanja o vadbi zanašajo le na lasten občutek in taka vadba je ponavadi nenačrtovana. To v začetku pripelje do izboljšanja pripravljenosti, potem pa se napredek ustavi. Pravilen odgovor ponuja le sistematična in načrtovana vadba, ki jo imenujemo ciklizacija. Njene zakonitosti uporabljajo vsi vrhunski športniki, vedno več pa tudi rekreativci. Namen ciklizacije je, da po znanstvenih načelih in prek sistematično vodene vadbe hitreje in načrtno pridemo do zelenih rezultatov. Če kljub temu ne dosežemo pričakovanega napredka, lahko ugotovimo, kaj smo delali narobe in kaj moramo pri vadbi spremeniti, da bo v prihodnje pripravljenost športnika boljša. Pri načrtovanju vadbe so v nekoliko slabšem položaju začetniki in zagnani rekreativci, ki so ponavadi brez trenerja, sami pa ciklizacije ne poznajo. Za napredek so pripravljani trenirati vsak dan brez dneva počitka, kar velikokrat pripelje do poškodb. Pogosto ne vedo, da je treba intenzivnost in količino vadbe postopno povečevati, s čimer se organizem prilagaja na napore. Pomembno je tudi, da se izogibamo enostranskim obremenitvam (specializaciji vadbe), ki jih moramo kompenzirati s preventivnimi vajami.

POSTOPEK GROBE IZDELAVE LETNE CIKLIZACIJE VADBE

Vsak vadbeni načrt v rekreativnem ali tekmovalnem športu mora težiti k uresničevanju najpomembnejšega cilja. Za rekreativca to pomeni boljšo kondicijsko pripravljenost (je hitrejši, lažje nosi nahrbtnik, pleza težje smeri, varneje se giba po hribih ...), za tekmovalca pa, da je v vrhunski formi na dan najpomembnejšega tekmovanja. Prvi pogoj za izdelavo ciklizacije je določitev najpomembnejšega cilja (težavnost smeri, tekmovanje ...). Drugi pogoj je primerno znanje posameznika (trenerja) o izdelavi ciklizacije v posamezni športni disciplini (individualne, ekipne, enojne, dvojne ciklizacije ...). Tretji pogoj je ustrezno poznavanje sredstev in metod za razvoj posameznikovih sposobnosti skozi proces športne vadbe, zadnji pa vedenje o nadzoru športne vadbe, torej kako bomo posameznika spremljali in testirali skozi celotno tekmovalno ali rekreativno sezono.

ENOJNA CIKLIZACIJA IN CIKLI (OBDOBJA) V PROCESU ŠPORTNE VADBE

Pri enojni ciklizaciji vadbo načrtujemo za eno tekmovalno obdobje. Taka ciklizacija se uporablja v netekmovalnih športih (alpinistika in športno plezanje v skali), kjer imamo samo eno pomembno tekmovalno obdobje (poletni športnoplezalni tabor, plezanje najtežje smeri v sezoni, plezanje slapov, zimski

vzponi ...)(tabela 2a), lahko tudi za pripravo začetnikov. V tekmovalnih športih je osnova za ciklizacijo koledarsko leto. Izjema so olimpijske igre (štiriletni cikel) in svetovna prvenstva (dveletni cikel) (tabela 1a). Koledarsko leto razdelimo na tri obdobja: pripravljalno, tekmovalno in prehodno. Pripravljalno se deli na splošno in specialno, tekmovalno pa na predtekmovalno in glavno tekmovalno obdobje. Končanemu tekmovalnemu obdobju sledi prehodno obdobje (slika 1).

Zaradi boljšega nadzora in načrtovanja vadbe obdobja v tekmovalnih športih razdelimo na več manjših ciklov: makrocikel, mezocikel, mikrocikel, posamezna vadbena enota (tabela 1b). Enako, lahko pri netekmovalnih športih, različno dolge priprave (tabela 2b) razdelimo na več manjših ciklov. Potrebno je izdelati program za posamezno obdobje, kjer se določi namen in cilj vadbe. Z mladimi je potrebno načrtovati dolgoročno vadbo. Smiselno je trenirati tako, da je vsako leto treninga nadgradnja prejšnjega. Nikoli ne smemo pozabiti na testiranje znotraj posameznega obdobja, saj le tako lahko vemo, ali smo na pravi poti do uspeha.

Tabela 1:

a) Pogostost tekmovanja.

TEKMOVANJA	POGOSTOST
Olimpijske igre	na 4 leta
Svetovna prvenstva	na 2 ali 1 leto
Evropska tekmovanja	na 1 leto
Master tekmovanja	na 1 leto
Državna tekmovanja	na 1 leto

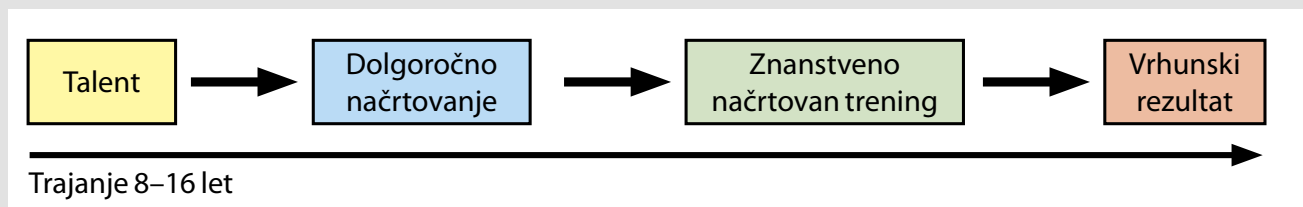
b) Obdobja v ciklizaciji za tekmovalne športe.

OBDOBJA PRI CIKLIZACIJI	TRAJANJE
Olimpijski cikel	4 leta
Makrocikel	4–6 mesecev
Mezocikel	1–2 meseca
Mikrocikel	1 teden
Vadbena enota (en trening)	1–5 ur

Tabela 2:

a) Pogostost ciljev.

CILJ	POGOSTOST
Vzpon na osemtisočak	1-krat v življenju
Plezalna smer težavnosti 8a	1-krat na leto
Tek (10 km pod 50 min)	2-krat na leto

Slika 2: Prikaz razvoja športnika od začetka do vrhunskega rezultata

Aforizmi o gorah

Vsaka brana ni za brananje, vsaka skuta pa ne za na kruh.

Na Kamniškem sedlu je bil tak prepih, kot bi Jerman svoja vrata pozabil zapreti.

Gorska nesreča te hitro lahko sreča.

Pravijo, da strela ne udari dvakrat v isto mesto. Če udari vate, po navadi to drži.

Skuta in Štruca – kot bi vedeli, da sta za skupaj.

Pod Vremščico je vedno Vreme.

Če hodiš s prijateljico v gore, še ne pomeni, da z njo hodiš.

Na obrazu Ajdovske deklice se že poznajo leta, pardon, tisočletja.

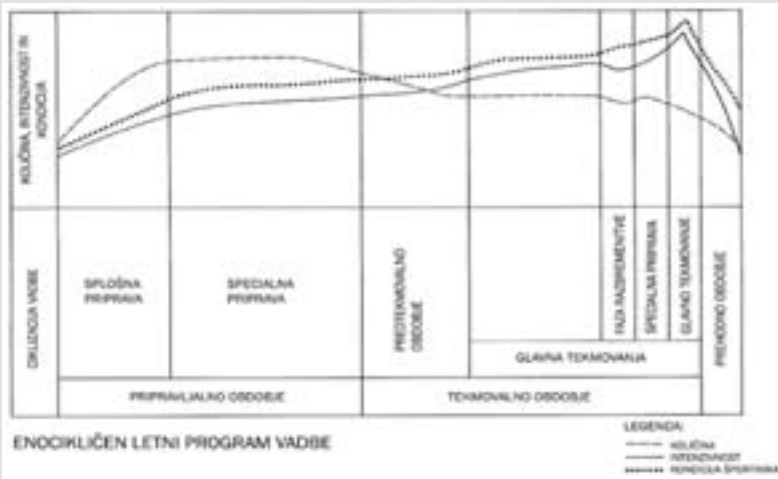
»Na katero turo greš?«
»Na Turo.«

Okoli ene Peči se grejejo kar trije narodi.

»Čudna so pota Gospodova,« je pomislil, potem ko je začel laziti po brezpotjih.

Prečenje celotnega Polovnika ni za polovičarje.

Jožko Mislej

Slika 1: Enociklični letni program vadbe

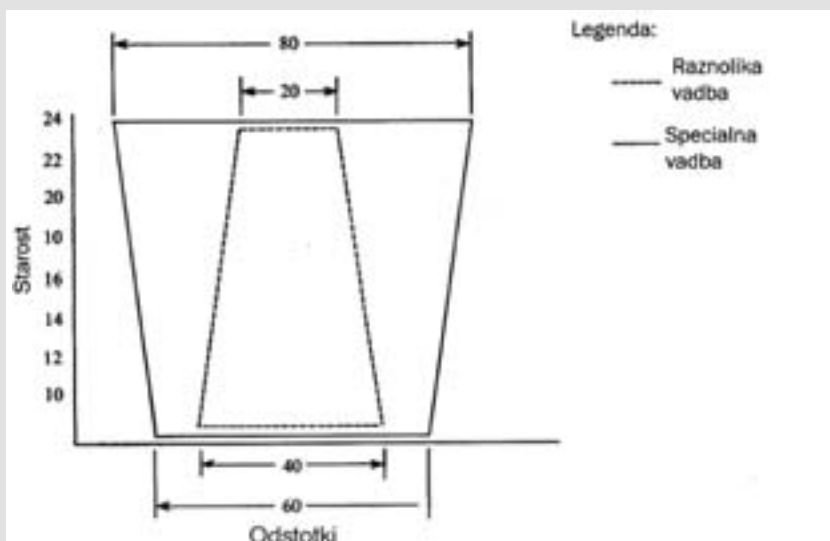
b) Priprave-obdobja v ciklizaciji za netekmovalne športe.

PRIPRAVE-OBDOBJA PRI CIKLIZACIJI	TRAJANJE
Priprave	2 leti
Priprave	1,5 leta
Priprave	pol leta

DOLGOROČNO NAČRTOVANJE (4 LETA IN VEČ)

Vrhunski športni dosežki so plod več letnega sistematičnega in načrtovanega procesa športne vadbe. Dolgoročno načrtovanje temelji na znanstvenih načelih in praksi. Vadba se načrtuje pri mladih talentiranih športnikih za 8–16 let vnaprej. S takim načinom vadbe se trener izogne naključnim vadbenim enotam in strokovno ter načrtno usmerja otroka, da postane vrhunski športnik.

Trener težko oceni, koliko časa se bo otrok ukvarjal s športom. Njegova vloga je, da skozi dolgoročno načrtovanje naredi zanimive, pestre in raznovrstne vadbene programe. Z njihovim izvajanjem si otrok-mladostnik pridobi široko motorično bazo, ki je odlična odskočna deska za vsak šport. Po določenih letih vadbo postopno usmerjamo (k specializaciji) v eno športno panogo (slika 3). Tako naj bo trening za mlade športne plezalce (otroke, stare 8 let) sestavljen iz dveh enakovrednih delov. Prvo polovico treninga naj se igrajo različne elementarne igre v telovadnici, druga polovica pa naj bo sestavljena iz plezalnih iger na igralih ali plezalni steni. Poudarek je na igri, razvoju koordinacije in gibljivosti, ne pa toliko na moči. Enako velja za rekreativce, vendar je ta doba malo krajša. ○

Slika 3: Razmerje med raznoliko in specialno vadbo v različni starosti

Kamenček za srečo z vrha osemtisočaka

✍ Dušan Jelinčič

Ko sem si le nekaj dni po smrti Luce Vuericha v grapi desno od Ajdovske deklice v severni steni Prisojnika, ko ga je nekega medlega poznojanuarskega dopoldneva odnesel plaz, ogledoval njegovo okusno urejeno spletno stran, me je najbolj pretresel zapis, ki ga je s srcem, solzami in krvjo vklesala njegova večna zročenska Leila Meroi. Iz zapisa vejeta življenje in kultura, torej naš obstoj in tisto, kar ta obstoj osmišlja. Vrhunec življenja, ki je lahko le ljubezen in vrhunec kulture, ki je lahko le poezija.

In res se naslov Leilinega slovesa glasi: *Ljubezen ... zelo te ljubim ... ne bova se nikoli pustila ... smo samo jaz, ti in gora*. Te besede ji je Luca vedno ponavljal, ona pa jih je sprejela kot življenjsko vodilo. Čustvenemu zapisu je pripisala Nerudovo poezijo, katere naslov je dovolj poveden, saj je stavek *Ob moji smrti boš preživela* napoved novega, drugačnega bivanja, brez njega, a z duhovno močjo, ki ji jo je posredoval.

Tesno mi je, ko se spominjam Luce, ko pa mi komaj sedaj postaja jasno, da je odšel in da se tokrat ne bo vrnil. Pa ne, da bi se pogosto videvala ali slišala. Le vedel sem, da obstaja, zanj pa je verjetno veljalo enako. In to je bistvo prijateljstva. Ker z Luco sva bila prijatelja. Prijatelja, kakršna sta lahko dva človeka, ki sta skupaj doživela in izživela alpinistično odpravo. Kaj to pomeni, vedo udeleženci prav dobro. Saj vase vsrkavaš polna dva meseca izredno pestrega življenja, prave pustolovščine, ki je večkrat na meji s smrtjo, predvsem pa gre v vsakem primeru za izreden čas, v katerem se vse zgosti in kjer vsak dan odtehta sto dni, preživetih doma. Večkrat si si s splezalci bližji, kakor so si med seboj blizu najtesnejši družinski člani. Oče in sin. Brat in sestra. Mož in žena. Zato se na odpravah ustvarjajo velika prijateljstva, pa tudi velika sovraštva, in nikjer bolj kakor v takih ekstremnih situacijah doumeš, kdo je velik in kdo le povprečen človek, kdo ima v sebi nebo, kdo pa je prazen, brez viškov in padcev ...

Tu nastopi zimzeleni rek, da najboljši umrejo prvi. Morda bi lahko ob takim dogodku ta trditve zvenela retorično, a Luca je res spadal v kategorijo najboljših. Kot alpinist in predvsem kot človek. Leta 2003 smo s finančno pomočjo Dežele Furlanije-Juljske krajine organizirali odpravo, ki si je za cilj zadala osvojitve treh osemtisočakov v alpskem slogu in v najkrajšem času. In res je sanjska naveza Nives Meroi, Roman Benet in Luca Vuerich v samo dvajsetih dneh preplezala Gašerbrum 2, Gašerbrum 1 in Broad Peak v Karakorumu. Šlo je za resnično velik

podvig, a kot se rado zgodi, je v alpinističnem svetu šel mimo precej neopazno. Ko pa je današnji čas poplitvil tudi dušo, vonj in pomen podvigov, tistih, o katerih se potem govori še leta ... Pa tudi alpinisti, kakršni so Trbižani, nimajo v krvi lastne hvale in razkazovanja pred svetom. Drugi smo preplezali po en osemtisočak in tako zaokrožili uspeh deželne slovensko-italijanske odprave.

Zdaj Luce od tiste skupine osmih alpinistov ni več, kakor ni več Pavla Kozjeka s tedaj še jugoslovanske odprave na Karakorum leta 1986, pa tudi Lorenzo Mazzoleni in Janez Jeglič, ki sta bila z mano na Everestu leta 1990, sta dokončno pustila odsev svojih sanj na daljnih gorstvih. Z odprav, katerih sem se udeležil, so res odšli najboljši. Očitno reki niso zastoj večni ...

Spominjam se, kako smo v običajni gri neizogibnega poudarjanja narodne pripadnosti, katerim smo zamejci podvrženi iz psiholoških mehanizmov, ki segajo v čas irendentističnega in nato fašističnega zatiranja, v predstavitvi odprave prikazali Luco za Slovenca, saj je bil po materi Rezijan, po očetu pa Furlan. Vse lepo in prav, a ko je priznal, da zna komaj kakšno slovensko besedo, pa še to v rezijanskem narečju, nismo več vztrajali na njegovem slovenstvu. Le radi smo razlagali, da imamo med nami tudi Rezijana, torej fanta iz tiste neverjetne doline, kjer je še vse pristno in tudi zrak lepše diši ... In da ima, jasno, trdne slovenske korenine.

Luca je bil najmlajši član odprave in svoj status je povsem upravičil, saj je bil pravi benjamin. Bil je tudi najmlajši po duši in ne samo po letih. Za spoznanje bolj sproščen od drugih, bolj dinamičen pa tudi bolj sanjnav. Svojo energijo je vlagal v vrtoglavo delovanje na gori in v fotografijo, saj je imel fotoaparata stalno v rokah. In kakšne slike je delal ... Prave umetnine. Podobno kakor Matevž Lenarčič, ko sva bila skupaj na Broad Peaku.

Luca Vuerich je bil izredno močan alpinist. Himalajskih izkušenj je imel manj od Nives in Romana, te pa je nadomestil z veliko požrtvovalnostjo. Ko so skupaj rinili na Gašerbrum 1, ki je bil tisto leto izredno težak, saj ni nihče napel skorajda niti metra fiksnih vrvi, poleg tega pa je bilo tudi veliko snega, so Luca, Nives in Roman združili moči z baskovsko odpravo znamenitih Juanita Oiarzabala in Edurne Pasaban. Luca se je prav pričkal z ekvadorskim alpinistom Ivanom Vallejom, neverjetno osebnostjo, ki združuje v sebi profesorja matematike na univerzi v Quitu, učitelja tanga in alpinista, kdo bo oral

Luca Vuerich FOTO: ANDREJ MAGAJNE

gaz v deviškem snegu – na višini osem tisoč metrov. Tistega leta so ta očak preplezale le tri odprave, poskusov pa je bilo ničkoliko. In velika zasluga gre prav Luci in njegovemu altruizmu.

Spominjam se, kako mi je Luca z vrha Gašerbruma 1 prinesel kamenček za srečo, ki ga je moral izklesati na prav nič krušljivi skali na taki višini, kjer že en sam korak predstavlja neverjeten napor. Takrat sem se mučil s svojim osemtisočakom, Gašerbrumom 2, on pa je to vedel in mi skušal priskočiti na pomoč. Ko listam po svoji knjigi *Kam gre veter, ko ne piha*, v kateri sem opisal tedanjo skupno avanturo in v iskalnik vtipkavam ime Luca, vidim, koliko sem o njem pisal! Ta kamenček je dobil častno mesto v poglavju z naslovom *Zmage, porazi in kamenček za srečo*. V knjigi pa sem zapisal naslednji odstavek: *Ob koncu mi Luca pripravi presenečenje, ko mi za dobro srečo daruje kamenček z vrha Hidden Peak: »Dosti sem udarjal, da sem ga odkrušil, a tako boš zagotovo osvojil vrh Gašerbruma 2,« mi še reče.*

Med listanjem se mi utrne že zdavnaj pozabljeni dogodek. Ko mi moj osemtisočak ni in ni hotel od rok, je Luca stopil k meni in mi odkrito dejal, da mi popušča motivacija. On je bil edini, morda ker je bil benjamin ali pa le neizprosno odkrit človek, ki si mi je upal reči v obraz, kar mi gre. Potem mi je skoraj v opravičilo prinesel kamenček, ki ga hranim kot enega najdragocenejših spominčkov svojega življenja.

Ob tem nenavadnem darilu sem se tedaj zamislil in se zavedel, da se moram psihično pripraviti na teden dni fizičnega trpljenja, če hočem osvojiti vrh himalajske gore. Pet dni gor in dva dol. In tega sem se bal. A ta miselna priprava v bazi je obrodila sadove in v šestih dneh sem opravil vzpon. Tudi z njegovo neizprosno spodbudo. Najmlajšega člana odprave. Človeka, ki je potem postal moj prijatelj in ki se je zdaj iz srca preselil v spomin. Tisti, ki ne zbledi nikoli ... ○

Ciao, Luca!

✍️ Andrej Magajne

Še danes se sam pri sebi potihno zasmejem, ko se spomnim najinega prvega srečanja pozimi leta 2003. Takrat sva s prijateljem nehote 'vdrla' v tvojo dolino Mrzle vode in ti izmaknila ogledano novo ledno smer v severnem ostenju Visoke police. Ta gora bi po pravici lahko nosila tudi tvoje ime, saj si v njenem ostenju kot prvi preplezal kar osem lednih smeri najvišje kakovosti. Nekoliko višje, nad zgornjim delom doline, se čez previsno rumeno steno Velike lojtrce pne najzahtevnejša smer iz zapuščine Ernesta Lomastija, tvojega mladostnega vzornika. Skupaj z Enzom Cozzolinom, Ignacijem Piussijem in Emilijem Comicijem ti je dajal navdih v najstniških letih, ko si že preplezal večino njihovih smeri v stenah Julijcev. Drzna mladostniška želja nad Mrzlo vodo pa je tvoj obisk dočakala minulo leto, ko si tam preko opravil prvi zimski vzpon.

Najino prvo srečanje v Mrzli vodi je bilo bolj 'na daljavo'. Ponovno sva se srečala jeseni istega leta v Fužinah pri Nives in Romanu, ko so proslavili uspešno vrnitev z odprave na oba Gašerbruma in Broad peak. Fužine so bile Lucov drugi dom. Če ga je oče usmerjal pri prvih alpinističnih korakih, je bil Roman Benet njegov profesor v visoki šoli alpinizma. Prav z Nives in Romanom je bil na vseh svojih odpravah na najvišje gore sveta, po pakistanskem trojčku je stal še na dveh osemtisočakah, Lotseju in Manasluju.

Leta 2005 me je življenje pripeljalo v Zgornjesavsko dolino, postala sva takorekoč soseda, kaj lepšega za dve sorodni duši! Biti z Lucom v gorah je bil velik blagor in privilegij, bilo pa je tudi težko, saj je vedno letelo 'na polno'. Seveda pa ture po vrnitvi v dolino nikoli ni bilo konec. Velikokrat je bilo plezanje le dober razlog za veselo druženje, in prav tukaj se je pokazal v vsem sijaju. Luca je bil karizmatična ter obenem zelo odprta, svetla oseba in nisem edini, ki je dejal: »Že ko si ga prvič srečal, si ga imel rad«.

Preplezana 8a v plezališču, 7 v ledu, kombinirana M9, večkrat dosežena višina 8000 metrov so suhoparne številke, ki kažejo na njegovo vsestranskost, še zdaleč pa ne zadenejo bistva. Luca je bil v svojem bistvu klasični alpinist, ki je preprosto rad bil v gorah in mu je bilo malo mar za ocene. Tako so se na njegovem seznamu znašle tudi ture, kakršne so solo zimsko prečenje Ponc in Mangarta v enem dnevu, zimska ponovitev Božjih polic v Višu, na kakšnem treningu pa sva skupaj prešla greben Naborjetskih gora ali pa cel greben Poliških špičkov, začeniš v Dunji.

Luca Vuerich v plezališču Škocjan (Kanzianiberg) FOTO: KLEMEN GRIČAR

Zelo veliko energije je Luca namenil raziskovanju možnosti za nove smeri in ni mu bilo treba hoditi daleč. Mangartska dolina, dolina Mrzle vode in Zajzera s Špranjo so bile njegov najljubši poligon za sproščanje nemirnega duha. Nekoč sva se kot prva skupaj znašla na dnu temačne soteske Rio Rondolon nad Dunjo, kamor Julijci kažejo svoj najbolj divji obraz. 130 metrov ledene vertikale, preko katere sva se povzpela, pa je še danes verjetno edini slap v Julijcih, ki je zaradi dolgega in zapletenega dostopa terjal predhodno bivačiranje.

Luca je rad obiskoval tudi slovenske Julijce. Še posebej sta mu bila pri srcu Prisojnik z zaledenimi slapovi in Triglav, kamor je kot gorski vodnik pogosto vodil svoje goste. Morda pa je hodil obujat spomine na svoj največji podvig v slovenskih gorah, enodnevni zimski vzpon čez Sanjski ozebnik v Triglavski steni.

Luca je bil mojster gibanja v vseh razmerah. Ta lahkotnost gibanja pa je nemara najbolj prišla do izraza pri njegovi najljubši alpinistični aktivnosti, smučanju. Vrsta pokačlov v domači sobi priča o uspešni tekmovalni karieri v najstniških letih, pozneje pa ga je vleklo le še na nedotaknjene strmine, kjer

je opravil spuste vseh zahtevnosti. Občudovanja vredni so hitri vzponi in spusti z vrhov Julijcev, enodnevna povezava petih škrbin v grebenu Poliških špičkov, vrh pa je dosegel lansko leto s prvim spustom na smučeh čez južno steno Montaža. Da je za povratno turo z Nevejskega sedla potreboval 3,30 ure, pa je tudi dovolj zgovoren podatek.

Leta 2007 sva organizirala odpravo v Kirgizistan. V dveh mesecih bolj ali manj slabega vremena nama ni bilo nič podarjenega, preizkušnje pa so le še utrdile najino prijateljstvo. V svojo malho alpinističnih dosežkov si takrat pospravil enodnevni vzpon in sestop na sedemtisočak Khan Tengri. Večkrat sva se pošalila, da sestavlja mednarodno odpravo. A najina naveza je bila dokaz, da narodnih meja v gorah ni. Tudi tistega dne tam pod Prisojnikom je bilo tako. Slovenski reševalci ter tvoji kolegi in prijatelji reševalci iz Italije so se kot eden z nečloveškimi napori trudili, da te ohranijo med nami.

Luca, s svojimi dejanji si zapustil neizbrisni pečat in spominjali se te bodo tudi tisti, ki so te le površno poznali. Prijatelji pa te bomo obdržali globoko v svojih srcih, slej ko prej pa se spet srečamo. Ciao, Luca! ◉

Bogastvo alpinizma je osebna zgodba

✍ in 📷 Urban Golob

Alpinizem je v nekaterih pogledih precej neoprijemljiva dejavnost brez trdnih opornih točk. Poglejmo samo alpinizem kot šport. V njem ni eksplicitnih rezultatov in to alpinisti – kot športniki – lahko čutijo kot slabost. Daleč od oprijemljivega je v alpinizmu tudi pojem uspeha. Sam športni uspeh je lahko v gorskih stenah zgolj preplezana smer, a v današnjem času ni vseeno, na kakšen način smo jo preplezali. Nadalje, v primeru poslabšanja vremena ali poškodbe pri plezanju je uspeh lahko zgolj rešitev (sestop) iz stene brez hujših posledic, kar pa je blizu športnemu neuspehu. Zaradi teh in drugih razlogov se tudi mnogi vidni alpinisti sveta sprašujejo, kaj je sploh uspeh v alpinizmu.

Lahko bi rekli, da je pri alpinizmu primaren vzgib želja po telesni aktivnosti, po užitku ob ukvarjanju z alpinizmom, ki pa nato lahko sproži še vrsto drugih »razsežnosti« te dejavnosti (alpinistična literatura, fotografija, filozofija itd.). Zato bi alpinizem kot športno prakso lahko delili na rekreacijski in bolj športni pristop. Pri slednjem ne gre spregledati dejstva, da to ni tekmovalni šport, predvsem pa pri alpinizmu ne poznamo rezultatov v takih oblikah kot pri drugih športnih panogah. Predvsem v širši javnosti sta vrednotenje in neposredna primerjava alpinističnih dosežkov z dosežki drugih športnikov precej onemogočena.

SKRAJNOST IN REZULTAT

Mnogi uvrščajo alpinizem med ekstremne športe, a vse skupaj ni tako preprosto. Kot same dosežke v alpinizmu lahko štejemo za ekstremne samo najboljša alpinistična dejanja v nekem časovnem prerezu, obdobju. Vzpon po Slovenski smeri, ki je najlažja možnost vzpona čez severno triglavsko steno, je brez dvoma alpinizem, ne sodi pa med njegov ekstremni del. Prav tako je bil vzpon po Čopovem stebru v isti steni ekstremno ali vrhunsko dejanje pred šestdesetimi leti, danes pa je na ravni malo boljše nedeljske rekreacije. Vseeno pa je alpinizem ekstremen šport zaradi svoje individualnosti, ki je sicer značilna za vse skrajnostne športe. Nek vzpon je lahko ekstremen za posameznika, ki ga je

opravil in za katerega je šel čez svoj osebni rob, četudi je bila težavnost recimo le zmerna, ne pa za strokovno javnost oziroma za trenutno raven alpinizma v nekem okolju. Med ekstremne bi ga lahko uvrstili tudi po tem, da se dogaja v okolju, ki je človeku tuje in imajo zato napake lahko hude, če ne celo tragične posledice.

Alpinizem je tudi ne povsem merljiv šport. Pri njem ni numeričnih rezultatov, kot jih poznamo drugje. Dosežek ni izražen v času, točkah ali razdalji. Lahko bi seveda ugovarjali in rekli, da je vrh neke gore, na primer osemisočaka, sicer ekspliciten rezultat, a proti temu govori kar nekaj dejstev. Prvi je ta, da sama osvojitve vrha pomeni šele delen, nepopoln (vmesni) rezultat – alpinist mora živ še sestopiti. Drugi razlog je ta, da danes v športnem razumevanju alpinizma ni več dovolj, da nekdo vrh osvoji, ampak je pomembno, po kako težki smeri in na kakšen način ga je osvojil oziroma na kakšen način je goro preplezal. Tukaj govorimo torej o kvaliteti vzpona, ki pa ga sama višina vrha neke gore ne posreduje. Morda bi lahko rekli, da je vrh oz. višina gore bila rezultat, dokler je že navaden pristop na vrh neke gore pomenil vrhunsko alpinistično dejanje. Pri osvajanju osemisočakov je bilo to v 50. in 60. letih prejšnjega stoletja. Zato so dimenzije gora zgolj fizični okvir, ne predstavljajo pa pravega rezultata, ki bi povedal več o kvaliteti samega alpinističnega dejanja.

Kot pomislek proti neoprijemljivosti alpinističnega rezultata bi bilo lahko tudi ocenjevanje vzponov, saj se pri njih uporablja numerični način zapisa. To je sicer res, a ocena alpinistične smeri ni (toliko) rezultat, kot le informacija o smeri. Predvsem gre za dejstvo, da ni pravih meril za ocenjevanje vzponov, temveč gre pri tem za primerjavo z drugimi smermi, torej za izkušnje alpinista, ki je svojo smer ocenil. Zato ocena ni objektivni zapis rezultata. Naslednja značilnost je, da se v gorah vremenski pogoji spreminjajo in je ista plezalna smer lahko enkrat zmerno težka (npr. pri suhi skali ob primerni temperaturi), v dežju bistveno težja, v snegu pa morebiti popolnoma nepreplezljiva. Poleg teh objektivnih okoliščin so prisotne tudi subjektivne (en dan je

plezalec dobro razpoložen, drugič je rahlo bolan in plezanje iste smeri je za istega človeka lahko popolnoma drugačna izkušnja). Zato se lahko strinjamo, da ocenjevalne lestvice sicer služijo primerjavi, a zgolj grobi. Malo drugače je pri točkovni kategorizaciji naših alpinistov, kjer pa gre tudi le za poskus spraviti te okvire in subjektivne ocene v numerični način. V preteklosti se je že večkrat izkazalo, da gre le za nekakšen približek poenotenja med seboj težko primerljivih dosežkov.

Na današnji stopnji razvitosti alpinizma je boljšim plezalcem pomemben podatek o kvantiteti ta, kako je nekdo smer preplezal. V kopni skali je npr. pomembno, ali jo je preplezal prosto ali pa si je za napredovanje pomagal s klini. Nadalje, če mu je uspel prosti vzpon, je pomembno vedeti, ali mu je uspel v prvem poskusu (na pogled) ali pa je za najtežje mesto porabil več poskusov. Pri vrednotenju je pomembna tudi razlika, ali gre pri vzponu za prvenstveno smer ali za njeno ponovitev itd. Pri prvenstvenih vzponih, pa tudi sicer, ima posebno veljavo tudi linija oziroma lepota (poteka) smeri, kar pomeni, da je alpinizem tudi estetska dejavnost, kjer pa so merila sploh težko določljiva.

ZGODBA KOT SKUPNI IMENOVALEC

Alpinizem je športno gledano danes zelo bogata in raznolika dejavnost. Preveč je njegovih podvrsti, da bi vse našteji, sploh pa se veliko teh lahko med seboj prekriva. Vzpone na različnih koncih sveta je med seboj skoraj nemogoče primerjati že samo zaradi različnih klimatskih, vremenskih in drugih objektivnih okoliščin (oddaljenost, objektivna nevarnost stene, hriba). Že samo v okviru ene plezalne zvrsti ne moremo primerjati dosežkov kot rezultatov med seboj, kaj šele vzponov v vsej paleti alpinističnih disciplin. Vsak vzpon je torej specifičen. To je sicer res lahko pomanjkljivost pri primerjavi alpinističnih dosežkov z dosežki drugih športnih panog, toda alpinizem ni tekmovalni šport in plezamo iz lastnega veselja. Zato je bogastvo alpinizma (osebna) zgodba, ki jo lahko alpinisti delijo tudi z drugimi in tako popularizirajo svojo dejavnost in – in če hočejo – tudi sebe. ◻

AKCIJSKIH

5

Pohodniške in plezalne
hlače OZZ **45,90 eur** -23%

cena prej: 59,90 eur

KIBUBA
PUSTOLOVŠČINA NA OBZORJU

ostale izdelke v akciji si oglejte na:
www.kibuba.com

gore-ljudje
.net

Planinska založba PZS obvešča, da je v prodaji knjiga Tomaža Humarja Ni nemogočih poti (dopolnjena izdaja). Knjiga prinaša opise Humarjevih najpomembnejših alpinističnih vzponov.

Uvoda h knjigi sta napisala Reinhold Messner in Carlos Carsolio, Humarjeva velika prijatelja in občudovalca.

Informacije in naročila:
Planinska založba PZS,
Dvoržakova 9, p. p. 214
1001 Ljubljana
Tel. 01 43 45 684
Fax: 01 43 45 691
e-mail: planinska.zalozba@pzs.si
www.pzs.si/trgovina

SOKOLmarket

SOKOL – vaš partner že več kot 20 let

fitnes oprema

SOKOLgym

fitnes oprema

TUNTURI

fitnes oprema

POWER BLOCK

fitnes oprema

MFT
Team in team

SOKOLmarket Vič, Kopska 72, 1000 Ljubljana
Tel: 01/200 27 60, E-mail: prehrana@sokolgroup.com

S tem kuponom nudimo bralcem Planinskega vestnika 30% popust na športno opremo blagovnih znamk: Life Fitness, Tunturi, Power Block, MFT in SOKOLgym.

Obiščite našo prodajalno SOKOLmarket Vič, ali se posvetujte preko telefona, o obsežni ponudbi športne opreme in športne prehrane. Naši prijazni strokovnjaki vam bodo z veseljem svetovali.

Akcija velja do 31.3.2010.

ime in priimek

naslov

tel / e-mail

Varovanje in sidrišča v ledu

✍ Aljaž Anderle in Tadej Debevec¹ ✍ Jernej Lukša

Improvizirano sidrišče v slabih razmerah FOTO: KLEMEN PREMRL

V hladnih in temnih dneh se kot na dlani ponuja tematika, vezana na plezanje v ledu. Plezanje zaledenelih slapov se je v zadnjih desetletjih tudi v Sloveniji razvilo iz občasnega treninga alpinistov za vzpone v gorah v samostojno športno panogo s svojo množico privržencev. Z ledom se plezalci seveda ne srečujemo le v zaledenelih slapovih, ampak nam pogosto omogoča varovanje in napredovanje tudi v gorah. Za varno udejstvovanje pri tovrstnem plezanju je poleg ustrezne fizične pripravljenosti in tehnike plezanja pomembno tudi poznavanje uporabe lednih vijakov. Le-ti namreč predstavljajo glavne varovalne pripomočke, ki jih pri tovrstnem plezanju uporabljamo tako za vmesno varovanje kot tudi za izdelavo sidrišč. V tokratnem prispevku bomo predstavili, kako jih uporabljamo najučinkoviteje in kako z njimi pripravimo kakovostna sidrišča v ledu. Podrobnejšo tehnično predstavitev lednih vijakov lahko preberete v izčrpnem prispevku Andreja Pečjaka (PV 1/09, str. 70–74).

NAMEŠČANJE VAROVANJA V LEDU

Varovanje pri plezanju v ledu praviloma urejamo z nameščanjem lednih vijakov. Zasnovani so tako, da omogočajo hitro namestitev in zagotavljajo visoko nosilnost. Dobro nameščen ledni vijak v homogenem ledu zdrži približno toliko kot svedrovec v skali. Da bi nam vijaki kar najbolje služili, moramo gledati na to, da uporabljamo kvalitetne modele in jih ustrezno vzdržujemo, saj se bomo le tako lahko z njimi učinkovito varovali. Poleg ostrih zob je najbolj pomembna gladkost zunanje in notranje površine vijaka. Zato poskrbimo, da so vijaki med transportom ustrezno zaščiteni.

Kam in kdaj namestiti ledni vijak? Od vsakega plezalca je odvisno, koliko lednih vijakov bo namestil v nekem raztežaju. Bolj pomembna od količine pa sta pravi način in kraj nameščanja.

Vijake nameščamo na mestih, ko lahko varno stojimo in se zanesljivo držimo. Vse opravimo z eno roko, z drugo se držimo za dobro zabit cepin. Vijak praviloma vrtamo nekako od višine pasu do višine ramen, kjer lahko uporabimo največjo silo in smo najbolj stabilni. Nekateri se med vrtnanjem želijo dodat-

no »zavarovati«. To lahko storimo tako, da vrv s kompletom vpnemo v konico na ratišču cepina. Nikakor pa ne napeljemo vrvi preko okla cepina, ker ga lahko že pri majhni obremenitvi izpulimo iz ledu!

Če se le da, za namestitev vijaka izberemo dovolj debelo homogeno plast ledu, ki je sprijeta s podlago (skalo). V stoječih svečah (ang. freestanding pillar) lahko vrtamo, če presodimo, da so strukturno dovolj trdne. V normalnih razmerah lahko na primer v slapu Lambada brez skrbi vrtamo povsem zanesljive vijake. Zelo vitke sveče ali sveče s številnimi razpokami pa je treba jemati skrajno resno in se za varovanje v njih odločiti po tehtnem premisleku.

V viseče sveče in zavesave praviloma NE vrtamo, saj obstaja nevarnost, da se odlomijo, pri čemer nas bo vpeto varovanje potegnilo za seboj. Na žalost poznamo več takšnih primerov iz prakse.

Za uvijanje vijakov poskusimo najti površine, ki niso izbočene (vdolbine, ravnine), saj v nasprotnem primeru med vrtnanjem (tako kot pri zabijanju cepina), lahko pride do izrazitega pokanja ali lomljenja ledu okrog vijaka. Če je površina ledu preperela, le-to najprej odstranimo.

Vijake zavijamo rahlo navzgor (pod horizontalo – glej sliko 1), ker je v tem položaju nosilnost vijaka zaradi obnašanja ledu ob obremenitvi – padcu –, največja. Le v zelo poroznem in nehomogenem ledu, kjer pričakujemo, da navoj ne bo držal, vijake uvijemo obratno, torej približno pod kotom 10° navzdol. Če nismo prepričani o kvaliteti ledu, bomo storili najbolje, da vijak zavijemo pod pravim kotom glede na površino ledu.

Pod pravim kotom nameščamo tudi vijake, ki jih v zelo tankem ledu ne moremo zaviti do konca. Ročico vpetja skrajšamo z namestitvijo najlonske zanke na cev vijaka neposredno ob površini ledu. Nosilnost napol zavitih vijakov v zelo tankem ledu lahko močno povečamo z zelo učinkovito zaporedno vezavo na način, ki ga kaže slika 2.

Vijak zavijamo z občutkom za silo, ki je potrebna za to. Če se vijak nenadoma ustavi, smo zelo verjetno naleteli na skalo in nam ga bo nadaljnje pritiskanje uničilo. Če vijak gleda iz ledu manj kot 5 cm, ga še vedno lahko vpnemo normalno, sicer ga skrajšamo z zanko.

¹ Gorska vodnika IFMGA.

Izbira dolžine vijakov je pomembna predvsem v mejnih pogojih – v zelo slabem, nehomogenem ledu z veliko luknjami ali v ledu, pomešanem s snegom, uporabimo čim daljše vijake. V zelo tankem ledu, kjer hitro pridemo do skale, pa krajše. Najbolj uporabne dolžine, ki omogočajo polno nosilnost, so okrog 17 cm. Naslednja najbolj uporabna dolžina za tanjši led je 13 cm. Najdaljše, 20 in več cm dolge vijake pa uporabljamo le izjemoma, ko zares pričakujemo slab led, saj so nerodni, težki in v normalnih razmerah ne nudijo nobene prednosti pred nekoliko krajšimi vijaki.

Plezanje po ledu na soncu je zelo lepo doživetje. Zavedati pa se moramo, da povišane temperature slabšajo kvaliteto ledu in nameščenega varovanja. Vijaki se lahko kaj hitro segrejejo in led okrog njih se stali,

5 tokratno številko uvajamo novo občasno rubriko, v kateri bomo poskušali predstaviti sodobne trende in novosti pri tehničnih postopkih, ki jih uporabljamo pri plezanju v gorah in drugod. Teme se bodo navezovala na vse dejavnosti, ki danes sestavljajo širše področje alpinizma – od športnega plezanja do plezanja v visokih gorah. Koristne informacije bodo tako tu lahko dobili ne le alpinisti, ampak širok spekter bralcev, ki se kdaj pa kdaj navežejo na vrh. Namen kotička za alpinistično tehniko seveda ni podajanje vseh možnih tehnik in variacij na to temo, temveč predstavitev izbranih elementov, ki po mnenju avtorjev enostavno in z najmanjšim vložkom zagotovijo ustrezen nivo varnosti. Navedeno seveda velja ob pogoju, da je bralec že seznanjen z osnovami plezanja in varovanja, kar nekako zagotavlja opravljena alpinistična šola. Predstavljene tehnike naj torej uporabljajo tisti, ki jih razumejo in imajo ustrezne temelje. Tistim, ki pa bi se radi navedene postopke še naučili, svetujemo obisk ustreznih izobraževalnih tečajev ali najem gorskega vodnika. Avtorji za napačne interpretacije opisanih postopkov ne prevzemajo nikakršne odgovornosti. Naj na začetku izkoristimo to priložnost tudi za to, da povabimo vse, ki vas kakšna stvar oz. tehnika posebej zanima in bi o njej želeli izvedeti kaj več, da nam to sporočite.

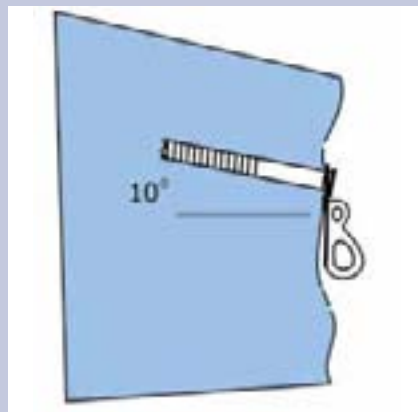
tako da lahko celo izpadejo. V takih primerih moramo ravnati posebno preudarno in opravljati vzpone dovolj zgodaj ali hitro, iskati senčne predele v slapu ali pa zaščititi vijake s snegom, če je to seveda mogoče.

Varovanje v ledu lahko urejamo tudi z nameščanjem zank okrog naravnih tvorb – ledenih stebričkov ali lukenj, pri čemer velja pravilo »debelejše je močnejše«.

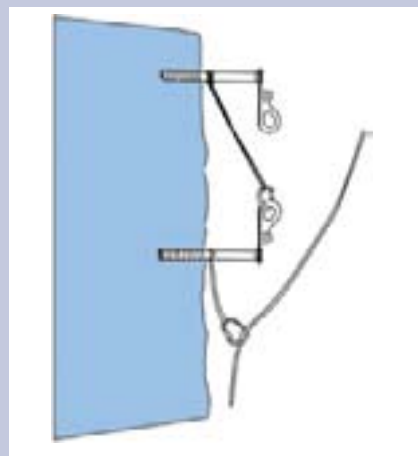
SIDRIŠČA V LEDU

Čim bolj kakovosten led in varno stojišče sta glavna dejavnika pri izboru mesta za sidrišče v ledu. Na varovališču moramo biti varni pred padajočim ledom, morebitnimi visečimi svečami in ledom, ki ga bo krušil soplezalec v naslednjem raztežaju. V primeru kakovostnega ledu mora biti sidrišče sestavljeno iz najmanj dveh vijakov. Če je led slabši, število vijakov ustrezno povečamo ali pa uporabimo katerega od alternativnih načinov izdelave sidrišča (drevo, skala ...) Zaradi lastnosti ledu (krhkost, pokanje ...) morajo biti vijaki na kakovostnem sidrišču razmaknjeni vsaj 15–20 cm po horizontali in 30–50 cm po vertikali (slika 3). Na visečem sidrišču uporabimo vsaj tri vijake. Najbolje je uporabiti t. i. zaporedno povezano sidrišče (slika 3), kjer je stalno obremenjen samo en vijak, ostali pa prevzamejo svojo vlogo, če glavni začne popuščati. Enako sidrišče uporabimo tudi takrat, ko v ledu izdelamo sidrišče za plezanje z varovanjem od zgoraj.

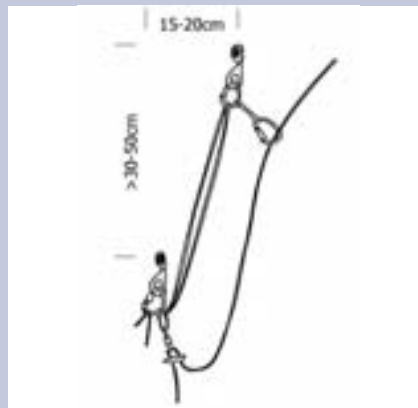
S pomočjo vijakov lahko v ledu izdelamo tudi t. i. Abalakovo sidrišče, poimenovano po ruskem alpinistu Vitaliju Abalakovu, ki ga je razvil v tridesetih letih prejšnjega stoletja. Kljub temu da se večinoma uporablja za spuste, ga lahko koristno uporabimo tudi za sidrišče pri vzponu (dopolnimo ga lahko z vijakom), predvsem kadar predvidimo spuste po smeri vzpona. Izdelamo ga tako, da z vsake strani, vsaj 15 cm narazen, horizontalno izvrtamo dve luknji pod kotom 60°, ki se v ledu sekata pod pravim kotom (slika 4). Skozi luknji nato napeljemo vsaj 7 mm debelo pomožno vrstico ali trak, jo zvežemo in sidrišče je pripravljeno. Tvrstno sidrišče je mogoče izdelati tudi v vertikalni ravnini. Obstaja tudi možnost, predvsem ob resnem pomanjkanju opreme (ali varčevanju) pri spuščanju, da namesto vrvice skozi abalakov napeljemo kar glavno vrv, po kateri se nato spustimo. Seveda pa v mokrem ledu to ni priporočljivo, ker lahko vrv primrzne. ◉

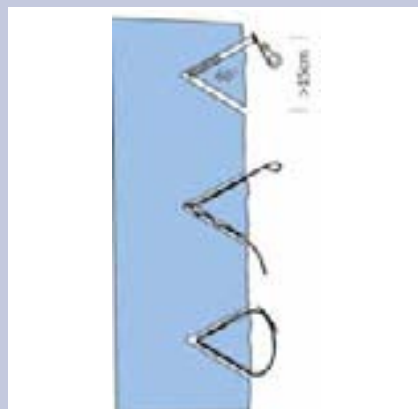
Slika 1: Pozitivni kot uvijanja lednega vijaka

Slika 2: Zaporedna vezava vijakov v trdnem ledu

Slika 3: Sidrišče v ledu

Slika 4: Sidrišče Abalakov

V strmem snegu

Po kar nekaj letih se je ponovno dokaj lepo »naredila« največja snežna klasika naših gora, **grapa med Travnikom in Šitami**. Prva letos sta jo v petek, 15. januarja, preplezala neumorna Maja Lobnik in Nejc Marčič. Razmere so bile dobre, čeprav vseskozi vseeno ni škripalo. Plezala sta šest ur in sestopila preko Mojstrovk na Vršič. Isti dan sta Andrej Erceg in David Debeljak preplezala **Zupančičevo grapo**, alias **Travniško grapo**, med Travnikom in Mojstrovkami. V njej sta naletela na odlične razmere. Vsi strmejši deli so bili prekriti s »stiroporom«. Čez nekaj dni sta grapo ponovila še Maja Lobnik in Andrej Magajne. Nato pa so se plezalci dobesedno usuli tja. Tudi med tednom je bilo v smereh lahko pet ali več navez. Včasih malo *zatežim* na račun masovnega ponavljanja smeri, a tokrat je drugače. Vsak alpinist bi rad enkrat preplezal snežno lepotic, kot je npr. grapa med Travnikom in Šitami. In ker smer ni primerna za plezanje vsako leto, ampak precej redkeje, si je vredno vzeti čas in potrpeti ob čakanju na plezalce pred nami. Kaj pa če se naslednjič, ko bo primerna, ne boste več ukvarjali z alpinizmom? Tudi člani Posavskega AO so se lotili teh dveh biserov na obeh straneh Travnika. Vzponov niti ne bi posebej omenjali, tako kot ne vodimo evidence vseh dvestotih plezalcev, ki so šli preko, če ne bi ob tem preplezali dveh krajših variant te smeri. Gorazd Pozvek, Goran Butkovič, Matej Zorko in Nejc Pozvek so 20. januarja pod najtežjim delom Zupančičeve grape naleteli na prometni zamašek. Nejc in Matej sta se odločila, da poizkusita vlakec v najtežjem raztežaju prehiteti po levi strani. Prvi raztežaj v ledu ni bil pretežak, le varovanje je bilo težje namestiti. Ključ variante je bil vstop v kamin, kjer je bilo potrebno malce popraskati in se potem z nogami v zraku in blokadam potegniti po navpičnem snegu in ledu v kamin. Naval v grapi se je sedaj že umiril, a vseeno je dobro vedeti za to obvoznico v primeru zastojev. V soboto, 23. 1., sta Marko Levičar in Nejc Pozvek preplezala še grapo med Travnikom in Šita-

mi. Spodnje štiri raztežaje sta se varovala, nato pa nenavezana nadaljevala po stebru levo od grape. Razmere so bile odlične, strmina pa precejšnja. V zgornjem delu se je steber nekoliko položil, a posamezni skoki so bili še vedno strmi, mestoma navpični. Na rob stene sta priplezala daleč levo od originalnega izstopa. Nato sta prečila greben do Male Mojstrovke, sestopila po Župančičevi in Nejc je, navdušen nad dobrimi razmerami, priplezal še enkrat po lepi snežno-ledni liniji med Župančičevo in Sestopno navzgor.

Nad Tamarjem sva plezala tudi Boris Lorenčič in Tomaž Jakofčič ter v Šitah preplezala zanimivo kombinacijo smeri. Začela sva v **Jesihovi** in na vrhu strmega dela zavila v ozek žleb, po katerem poteka varianta **Čop-Potočnik**. Na sredi stene sva zavila proti levi in izplezala po **Varianti na Lopo**. Preko cele stene sva v dobrih razmerah plezala nenavezana, z izjemo čudovitega izstopnega raztežaja (M5+). Isti dan je tudi originalna Jesihova smer dobila prvo letošnje ponovitev, solo.

Novo v Bovškem Gamsovcu

V vzhodni steni Bovškega Gamsovca sta bili minuli mesec preplezani dve lepi novi smeri. **Mezinčkov triumf** sta preplezala Andrej Erceg in Primož Buh, in sicer po lepem belem traku v desnem delu stene, dva dni kasneje pa sta Matjaž Jeran in Tine Cuder preplezala še levo grapo v ostenju, ki je z lepo linijo kar klicala po vzponu. Osrednjo različico, zajedo po sredini stene, sta že sredi decembra preplezala dva angleška alpinista.

Okrešelj

Okrešelj nad Logarsko dolino je letos najbolj obiskano alpinistično področje. Predvsem po zaslugi odličnih razmer, ki so jih tu odkrili najprej. **Vzhodna smer** je spustila preko že vsaj pol stotine plezalcev. Sredi januarja je bila preplezana tudi **Igličeva** in nato že v sredo štirikrat ponovljena v različnih variantah. Konec tedna na Okrešlju je bil podoben sobotnemu sejmu. Okoli 130 ljudi se je prerivalo v popularnih smereh, naokoli pa je bilo tudi veliko znanja željnih tečajnikov in pripravnikov.

Nekaj pa je bilo še pomembnih prvih letošnjih zimskih ponovitev. Včasih, ko lepo stopicamo po starih stopinjah v smereh in sledimo luknjam od cepinov in derez, pozabimo, koliko energije, tuhtanja in preprosto dobrega poznavanja razmer, gorovja in tudi zgodovine je potrebnih, da nekdo opravi prvo zimsko ponovitev (tudi samo tekočega leta) katere od smeri, ki se potem spremenijo v stopnišče. Marko Lukič in Andrej Grmovšek sta tako po »ogledni« turi v **Ledenki** minuli konec tedna preplezala **Direktno smer** v Štajerski Rinki z izstopno varianto po gredini. Proste težave so dosegle oceno M6 in oznako zelo priporočljivo. Še bolj navihana sta bila Luka Ajnik in Marko Brdnik, ki sta se zapodila v veliki večini alpinistov neznano smer, **Huligansko** v isti steni. Luka je pred dvema letoma poleti opravil drugo ponovitev smeri, ocenjene s V, A2, ki poteka po globoki grapi oz. kaminu, levo od glavne stene. Tokrat je pričakoval, da bodo razmere tam ugodne za plezanje in so tudi bile. V drugem raztežaju se jima je odlomil zelo dober »huk«, povzročil padec in onemogočil prosti vzpon. A tudi ostali del smeri ni bil od muh, veliko dobrega, strmega plezanja s slabim varovanjem. Smer v originalu po četrtem raztežaju zapusti grapo v desno in se priključi Vzhodni smeri. Luka in Marko sta nadaljevala po levi strani, na vrhu pa zopet zavila v grapo in po še enem lepem in strmem raztežaju priplezala na veliko polico. Varianta sta poimenovala **Za huligane**.

Jezersko

Tudi nad Jezerskim je letos živahno. Glavnino prometa je prejela sicer **Teranova**, a preplezanih je bilo tudi veliko drugih smeri. V soboto sta Matic Jošt in Urban Golob v sedmih urah preplezala smer **Kemperle-Murovec** (IV+, 5, M5, 1000 m) v Dolgem hrbtu. Spodaj je bilo nekaj gaženja, potem pa večinoma dobre razmere. Varovala sta se v dobrih dveh raztežajih. Tudi logično nadaljevanje Teranove po **Trojki** je pogosto obiskano. Plezali so tudi **Zimsko zajedo Jubilejne smeri** v Dolgem hrbtu in **Centralno smer** v Veliki Babi.

Novo v Prisojniku

Jurij Hladnik in Urban Ažman sta 20. januarja v Prisojniku preplezala še eno novo smer. Začela sta po **Desnem slapu** in **Škotskem podaljškju**, od tam pa sta v osmih urah preplezala še 500 metrov novega, zahtevnega terena. Vzpon sta ocenila s VI-, 6-, M5 in smer imenovala z njima tipičnim ZF imenom – **Apokalipsa**.

Triglav in Špik

Severna stena Triglava je sredi januarja doživela otvoritveni vzpon treh »akademcev«. Dveh starejših romantikov, Jerneja Breščaka in Tonija Gregorčiča ter mladega upa *ferajna* Luke Strazarja. Lotili so se odličnega zimskega cilja, **Skalaške smeri z Ladjo**. Bivakirali so pod dvojnimi kaminom, v okolici katerega je Toni izgubil derezo in s tem dal vzponu poudarjeno epsko komponento. Izplezali so v nedeljo

Smer Mezinčkov triumf v vzhodni steni Bovškega Gamsovca

popoldan. Razmere so bile spodaj in v strmih delih odlične, v položnejših delih pa je bilo tudi veliko klozastih mest.

Andrej Erceg (Crni) in David Debeljak sta otvorila že drugo veliko smer letos, za kar jima vsa čast! Po prvem letošnjem vzponu v Travnjski grapi je sledila severna stena Špika, o kateri so pred tem itak govorili vsi, ki so jo videli v zimski obleki. Deset ur sta plezala v območju **Direktno smeri**, celo po »stiroporu«. Seveda je tudi to smer kasneje preplezalo še vsaj deset navez. Zelo zanimiva je bila pripomba na objavo na spletu o vzponu Davida in Crnega. Oglasil se je Mitja Košir, nekdanji član skupine Peronospora, ki je bila zelo aktivna v 60. in 70. letih, in nam postregel z zanimivimi podatki, ki so zadevo osvetlili še z drugega zornega kota ter poudarili, kar sicer vemo, a včasih pozabimo in se malo preveč trkamo po prsih, in sicer to, da so tudi nekoč bili bojevniki. Že pred skoraj 40 leti sta Den Cedilnik in Boro Križevič preplezala **Direktno** pozimi v enem dnevu.

V začetku februarja so tam plezali tudi Marko Prezelj, Luka Lindič in Boris Lorenčič in kot kaže,

prvi letos preplezali originalno **Direktno smer** v celoti. Rok Blagus in Aleš Česen sta nekaj dni kasneje preplezala varianto **Variante smeri po zajedi** alias **Špikovo Direktisimo**.

Ledenka

Super tandem, Marko Lukič in Andrej Grmovšek, se v začetku januarja nista šla *uplezavat* v kako lažjo smer, ampak sta bika zagrabila kar za roge. Spravila sta se v eno izmed »top« zimskih smeri v naših gorah, **Ledenko**, ki poteka po grapi med Štajersko Rinko in Križem. Prvi vzpon so opravili Franček in Andreja Knez ter Frenk Horvat in Jože Razpoutnik marca 1991. Prvi in edini do sedaj je smer ponovil Janko Oprešnik marca 1993. Marko in Andrej sta se je lotila v nedeljo. Po dolgem dostopu sta spodnji del preplezala nenavezana. Originalni vstop v ključno svečo, katerega je Knez preplezal v plezalnikih, je bil sedaj ob zasneženi skali neizvedljiv. Zato sta izbrala varianto v sodobni maniri *draytulinga*. Marko je v raztežaju celo padel, ko se mu je odlomil velik kos ledu. Andrej je po predhodnem padcu v drugo uspel. Raztežaj je ocenil z M8 in s kome-

ntarjem »za izbrance«. Ni razloga, da mu ne bi verjeli ... Preostanek smeri ni nič posebnega in je mnogo lažji od najtežjega raztežaja. Mojstra pravita, da je ključni raztežaj sedaj opremljen s klini in z zatičem. Sledilo jima je še kakih šest navez.

Slap v Črniku

Aljaž Tratnik in Matic Jošt sta v začetku februarja po več poizkusih različnih plezalcev v preteklih letih preplezala novo smer v Črniku nad Drežnico, imenovano **Slap v Črniku** (M7, W16, 180 m). Aljaž je smer preplezal kot prvi. Za celo smer sta potrebovala 8 ur. Poleg ocene je merilo težavnosti tudi čas prvenstvenega vzpona. Če sta tako dobra alpinista porabila za 180 metrov smeri toliko časa, v njej zagotovo ne bo nihče zehal.

Plezanje v Koreji

Andrej Pečjak se je po dolgem času oglašil z zanimivimi novicami. Kot predstavnik UIAA si je šel ogledat korejsko državno prvenstvo v lednem plezanju in ob tem oceniti, ali so Korejci sposobni organizirati tudi tekmo svetovnega pokala. Priliko je izko-

ristil tudi za plezanje. Z dvema korejskima plezalcema je preplezal slap **Tuang**, ki s svojimi 300 metri slovi kot najvišji v tem delu Azije. Zgornji del ponuja celih 130 metrov navpičnega ledu. Plezali so štiri ure, sestopili pa s spusti po vrvi. Andrej je povedal še ohrabrujočo zanimivost s tekmovalca: najstarejši tekmovalac je bil star 79 let, plezal je kot maček in se med 100 tekmovalci uvrstil na peto mesto.

Serija v Tamarju

Aljaž Anderle in Primož Hostnik sta se odločila, da se bosta v četrtek, 4. februarja, pošteno naplezala. Odšla sta v Tamar in začela ob 8. uri zjutraj. Najprej **Centralni slap** (4+), nato pa **Desnega** (4), **Svečo** (4), **Slap nad votlino** (3–4), **Rastlino** (4), **Rariteto** (5) in za konec še redko plezано **Ribomanijo**, ki je predstavljala najtežji led dneva, tokrat z oceno 6+. Skupaj sta tako preplezala odličnih 600 metrov ledu. Kaj dosti jima res ni ostalo tamkaj. Pogledala sta tudi **Zadnje Kristusovo večerjo**, a le-ta še ni dovoljevala varnega vzpona.

*Novice je pripravil
Tomaž Jakofčič.*

Najuspešnejši športni plezalci v letu 2009

28. januarja je v Rdečem salonu Grand hotela Union Komisija za športno plezanje pri PZS razglasila najuspešnejše športne plezalce v pretekli sezoni. Naslov je pripadel **Maji Vidmar** in **Klemenu Bečanu**. Priznanja za vrhunske dosežke sta dobili **Natalija Gros** in **Mina Markovič**, priznanja za perspektivne dosežke pa so prejeli **Jernej Kruder**, **Ana Ogrinc**, **Gašper Pintar**, **Urban Primožič**, **Jure Rastresen** in **Domen Škofic**.

Maja Vidmar – najuspešnejša športna plezalka

Na svetovnem prvenstvu je upravičila svoja in naša pričakovanja ter se vrnila domov z bronasto kolajno v težavnosti. Na svetovnih igrah ji ni bila kos prav nobena tekmica in formo je z zmago na tekmi svetovnega pokala v Barceloni samo še potrdila. Kljub odlični pripravljenosti ji v nadaljevanju ni vedno šlo tako, kot bi si sama želela. Kljub vsemu se je na koncu še vedno borila za skupno zmago svetovnega pokala, zadovoljiti pa se je bilo treba z bronasto kolajno. Tem rezultatom je dodala še naslov državne prvakinje, kar v Sloveniji ob izredni konkurenci njenih reprezentančnih kolegic vsekakor ni samo po sebi umevno. Ob vseh tekmovalnih dosežkih pa je potrebno izpostaviti še vzpon na pogled z oceno 8b in vzpon (kot druge Slovenke) z rdečo piko v smeri z oceno 8c+.

Klemen Bečan – najuspešnejši športni plezalec

Najboljši slovenski plezalec zadnjih let je tudi v lanski sezoni nastopal tako v težavnosti kot tudi v balvanih. Šlo mu je izvrstno in kot eden redkih v svetovnem cirkusu je videl finale obeh disciplin. V deseterici najboljših je končal sezono v težavnosti in v balvanih, vse skupaj pa mu je prineslo bronasto kolajno v kombinaciji svetovnega pokala. Državni prvak je postal še četrtrič zapored, vsemu skupaj pa dodal še preplezano smer z oceno 9a, na »flash« pa vzpon z oceno 8c, kar je doslej najboljši tovrstni dosežek pri nas.

Priznanja za vrhunske dosežke

Natalija Gros je ena najbolj vsestranskih tekmovalk na svetu in ena od dveh, ki sta lansko sezono stali na zmagovalnih stopničkah tako v težavnosti kot tudi v balvanskem plezanju. V skupnem seštevku svetovnega pokala v balvanih je osvojila bronasto kolajno, s prvim mestom v Serre Chevalierju pa se je tudi ona vpisala na seznam zmagovalcev tega legendarnega mastra najboljših.

Mina Markovič se je odločitev, da tudi ona poskusi z nastopi v dveh disciplinah, obrestovala že na svetovnem prvenstvu. Osvojila je bronasto kolajno v kombinaciji. Sloviti master v Arcu je končala na drugem mestu, višek pa je bila prav gotovo zmaga na finalni tekmi svetovnega pokala doma v Kranju. Poleg tekmovalnih dosežkov pa je potrebno še posebej izpostaviti njen vzpon na pogled v smeri z oceno 8b.

Priznanja za perspektivne dosežke

Jernej Kruder je še kot mladinec na članski tekmi balvanskega svetovnega pokala osvojil 12. mesto, postal je absolutni državni prvak v balvanih, na pogled je opravil s smerjo 8a+, z rdečo piko pa s smerjo 8c. **Ana Ogrinc** je osvojila srebrno kolajno na svetovnem mladinskem prvenstvu in peto mesto v skupnem seštevku evropske mladinske serije. **Gašper Pintar** je osvojil četrto mesto v skupnem seštevku evropske mladinske serije in opravil vzpon z oceno 8c. **Urban Primožič** je dosegel četrto mesto tako na svetovnem mladinskem prvenstvu kot tudi v skupnem seštevku evropske mladinske serije ter opravil vzpon na pogled z oceno 8a+.

Jure Rastresen je osvojil drugo mesto in srebrno kolajno v skupnem seštevku evropske mladinske serije. **Domen Škofic** je osvojil prvo mesto v skupnem seštevku evropske mladinske serije (in tako naslov evropskega prvaka), srebrno kolajno na svetovnem mladinskem prvenstvu, opravil vzpon na pogled z oceno 8a+ in z rdečo piko z oceno 8c.

Tina Leskošek

NOVICE IZ TUJINE

Tokrat se ustavimo pri zanimivih vzponih v nepalski Himalaji. O nekaj podobnih plezalnih uspehih smo že poročali, tukaj pa je še nekaj čisto svežih himalajskih novic.

Tawoche

Na Tawoche, okoli 6500 metrov visoko goro v nepalski Himalaji v območju Kumbuja, torej v sosesčini Everesta, so v zadnjih dveh mesecih priplezali kar po dveh novih smereh. Najprej sta se v severno steno podala Japonca Fumitaka Ichimura in Genki Narumiter na alpski način v dveh dneh in pol preplezala novo smer. Vzpon sta ocenila s VI, AI5R, 1500 metrov, pa tudi sestop na južno in nato vzhodno stran menda ni bil najlažji. Ko sta opravila z vzponom, sta nadaljevala proti vrhu, kjer pa ju je le nekaj metrov od najvišje točke ustavil sumljiv in izpostavljen greben.

Na začetku letošnjega leta sta v južni steni iste gore novo smer preplezala Američan Renan Oztruk in Kanadčan Cory Richards. Smer sta brez predhodne aklimatizacije speljala po mogočnem južnem skalnem stebru gore. Tudi onadva sta za 1200 metrov dolgo smer potrebovala dva dni in pol, večje težave kot samo plezanje (ED2, WI 5.10 M4/5) pa jima je povzročala dehidracija, ker v skalnem stebru večinoma ni bilo snega, da bi si priskrbela vodo. Vseeno sta priplezala točno na vrh. Sestop po smeri s spusti ob vrvi jima je vzel še dodaten dan in pol. Oztruk je poskušal preplezati isto linijo že pred tremi leti, a so se s prijatelji obrnili zaradi slabega vremena.

Nemjung

Poročali smo že, da je francoska naveza Yannick Graziani in Christian Trommsdorff lansko jesen preplezala mogočen J stebber nepalskega sedemtisočaka Nemjunga v neposredni bližini Manasluja v Nepalju. Približno istočasno pa so na zahodni strani gore delovali tudi Japonci. Gornilska sila odprave je bil Osamu Tanabe, himalajski veteran, ki se je povzpел na številne osemtisočake, vzpon na 7140 metrov visoki Nemjung pa je bil njegov prvi himalajski vzpon na alpski način. Tanabe, Michiro Kadoya,

Yasushiro Hanatani in Nobosuke Oki, ki so sestavljali plezalno moštvo, so se najprej aklimatizirali v bližnji skupini gora Himrung Himal, potem pa v dveh dneh doseglji vzhodne stene na višini približno 6000 metrov. Od tam so se v osemnajstih raztežajih povzpeli čez ledeno zahodno steno do zahodnega grebena, kjer so bivakirali okoli 300 metrov pod vrhom. Dosegli so ga naslednjega dne, še dan kasneje pa so sestopili pod steno.

Nemjung ima tako tri smeri. Prvi vzpon na to simpatično goro so leta 1983 po vzhodnem grebenu zabeležili prav tako Japonci, že omenjena Francoza pa sta sicer tudi preplezala lepo in med vsemi tremi najzahtevnejšo smer, a nista nadaljevala do vrha.

Malanphulan

Malanphulan je lepa gora, ki pa je 'zasenčena' zaradi Ama Dablama, ene najbolj obleganih himalajskih vršacev. Zato je redko obiskana, premore pa tudi še kakšno nepreplezano steno. To so ugotovili tudi Poljaki Marcin Michalek, Krzysztof Stalek in Vojtek Kozub, ki so se za aklimatizacijo najprej dvakrat povzpeli na »trekinski« vrh Lobuche East, kjer jim je preglavice delal predvsem vršni greben. Po počitku so nato vstopili v severno steno Malanphulana. Po štirih dneh zahtevnega plezanja, ki je bilo najtežje prav pod vršnim grebenom, kjer je bilo varovanje le simbolično, so ob enajstih zvezčih končno prišli na izpostavljen greben. Razočarani, ker je bilo na vršnem grebenu preveč zelo sumljivih opasti, so se odpovedali nadaljnjemu vzponu na najvišjo točko in se odločili za sestop po preplezani smeri. Po vrvi so se spuščali še vso noč in ves naslednji dan. Svoj 1400-metrski vzpon, v katerem so nanizali osemnajst 60-metrskih raztežajev, so ocenili z ED2/3, AI 4/5, 85°, smer pa poimenovali **Ke garne**, kar po nepalsko pomeni nekaj kot »kaj narediti« oziroma »kaj č'mo«.

Kitajci na domačem terenu

Vzhodni Tibet in gorati deli Sečuana so se le občasno pojavljali v svetovnih alpinističnih revijah. Za popularizacijo tega plezalnega območja z brez številnih atraktivnih in večinoma še neosvojenih vrhov sta najbolj zaslužna Japonci Tomatsu Naka-

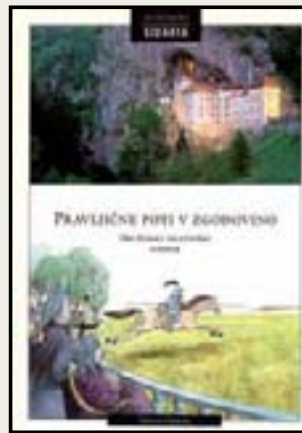
mura, ki že leta načrtno raziskuje ta del Azije in pa Mick Fowler, ki je s svojimi tamkajšnjimi vzponi vzbudil zanimanje svetovne plezalske javnosti za te gore. Z razvojem alpinizma na Kitajskem pa so se potenciala in atraktivnosti tamkajšnjih gora očitno zavedli tudi Kitajci. Tako sta lansko jesen v Siguniangu, gori, kjer sta najvidnejše sledi pustila dva Fowlerja (pokojni Američan Charlie Fowler in Anglež Mick, ki je za vzpon v S steni gore dobil tudi Zlati cepin), potegnili novo in precej zahtevno smer kitajska alpinista Yan Dongdong in Zhou Peng. **Free spirit**, kot sta smer imenovala, je dolga 1000 metrov, ocenila pa sta jo z VI, M4, AI3+. Za vzpon do vrha 6250 m visokega Sigunianga in za sestop sta potrebovala tri dni.

Novice je pripravil Urban Golob.

NOVE KNJIGE

Po stezicah v zgodovino

Irena Cerar: **Pravljične poti v zgodovino**: družinski izletniški vodnik. Sidarta, Ljubljana, 2009. Cena: 34,90 EUR.

Že v popotnici (poglavje Knjigi na pot) nam Irena Cerar jasno pove, da je njen drugi »pravljični vodnik« bolj resen, čeprav je še vedno namenjen otrokom oziroma družinam. V njeni prvi knjigi Pravljične poti za otroke so prevladovala predvsem prijazna gozdna bitja, kot so vile in palčki, v ospredju je bila narava. Z novim vodnikom Pravljične poti v zgodovino pa nas avtorica pe-lje po sledih človeka in njegove kulture. Vitezi, graščaki in mlinarji, neznani častilci kamna in na-

vadni ljudje – vsi s svojimi dobrimi in slabimi lastnostmi. In prav taka je tudi zgodovina na poteh, po katerih nas prijazno vodi Irena Cerar.

Knjiga Pravljične poti v zgodovino je v vseh pogledih dosežek. Že zato, ker je vseh petdeset izletov res uravnoteženo razporejenih po Sloveniji. Predvsem pa zaradi odlične prepletenosti pravljíčnosti in zgodovinskih dejstev, navezanih na sedanji prostor, človeka in naravo. Kdor hodi po teh zgodovinskih poteh, mu vodnik ne bo ponudil le učne ure zgodovine, pač pa vso pestrost vtisov, ki so se avtorici nabrali ob njenih obiskih in pisanju knjige. To ni pusta zgodovina, to je zabavna in zanimiva šola v naravi. Šola, iz katere se ne vrnemo z ocenami, pač pa polni novih spoznanj, vtisov in nenazadnje – polni lepote. Namreč, izjemna je knjiga tudi zaradi bogstva risb, ki jih je prispevalo kar deset uveljavljenih slovenskih ilustratorjev. Če k temu dodamo še privlačne fotografije in pregledne zemljevide, je vodnik zaokrožen učbenik, kakršnih v šolah ne poznamo. Tiste vrste učbenik, ki neustavljivo vabi, nevsiljivo uči, spodbuja domišljijo in obenem vzgaja za kulturno in lepo. Bolj, ko sem listal knjigo, bolj sem se čudil, kako je nastala – kajti ni lahko najti toliko bajk in zgodovinskih dejstev, vsega obiskati, nazadnje pa besedilo in podatke uskladiti še s sodelavci, ki so prispevali zemljevide, ilustracije in fotografije. Res, knjiga je obsežno delo tudi po vloženem trudu.

Vsak od petdesetih izletov v knjigi se pričinja z zgodbo (bajko, pravljico) iz preteklosti. Le-te so vzete iz različnih virov, vedno pa jih spremlja uvodna ilustracija. Sledi uvodni poudarek (označuje ga rdeč simbol – roka), zatem pa razmišljanje in opis zgodovinske znamenitosti. Na koncu avtorica razloži, kje je izhodišče izleta in poda opis poti. Ob robu strani, vpleteni med zanimive ilustracije ali fotografije, so še osnovni podatki – od višin in vrste izleta, primernih časov, dolžin, gostišč, prireditev, dodatnega branja, zanimivosti v bližini, predlaganih zemljevidov do sklicevanja na izlete, ki jih je avtorica opisala v svoji prvi knjigi. Če je na poti kakšna nevarnost, je le-ta prav tako omenjena ob robu knjige

– najbolj všeč mi je tista iz Olimpija: »Pozor pri količini pojedene čokolade!« Avtorica poudarja tudi modrost naših prednikov, posebej pri spoštovanju narave. Pri opisu vetrnega mlina na Stari Gori v Slovenskih goricah že z uvodno bajko pove: »Ne preklinjaj vetra.« Potem pa v besedilu pravi: »Da je treba naravne sile spoštovati, so naši predniki dobro vedeli. Znali pa so jih tudi izkoristiti.« Zdi se, da je današnji človek v tem pogledu že zelo oslabil in zato je krasno, da nas kdo tudi preko zgodovinsko-pravljicnih zgodb spomni na odnos do narave.

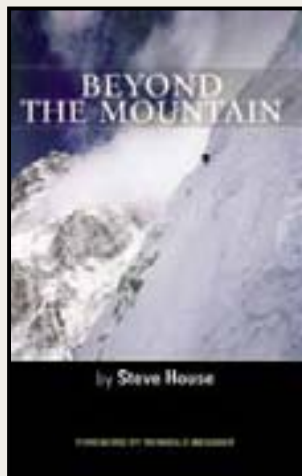
Irena Cerar je s pretanjenim čutom poskrbela, da je v knjigo zajela karseda širok nabor vtisov, ki jih na popotnika naredijo zgodovinski kraji in znamenitosti. Obiščemo stare gradove, teh je v knjigi največ, in ruševine, se sprehodimo po planinah med »berkmandeljci«, se ustavimo na pragu starih domačij in poskušamo prepiti ropot mlinskih koles. Tudi pod zemljo se spustimo, pokukamo za visoka samostanska obzidja, na zaobljenih vrhovih poskušamo zaslutiti ostanke gradišč, ustavimo pa se tudi pri utrdbah, vodnjakih, lipah, kamnih, prazgodovinskih nagrobnikih in še kje – tudi tam, kjer se nam zazdi, da bi morda »bilo še kaj«. Saj pri tako pestri izbiri ciljev domišljija, gotovo pa tudi okolica sama, spodbudita raziskovalno žilico.

Pot pričnemo v osrednji Sloveniji, gremo na Gorenjsko, obdelamo ves vzhodni konec naše dežele, potem pa se zavrtimo še ob obali in po severni Primorski. Skratka – ko ne veste, kam, malo pobrskajte po vodniku Pravljične poti v zgodovino. Posebej preberite poglavje Praktični napotki, kjer avtorica pravi, da se morate na izlet pripraviti. Preberite vse, kar piše o posameznem izletu, še preden se tja odpravite, pri tem pa vam bo v veliko pomoč tudi bogat seznam virov na koncu knjige. Prav pa je, da ob povratku izlet tudi podoživljate. Se pogovorite o njem, se zamislite nad dawnimi zgodovinskimi časi – in se kaj novega naučite. Predvsem pa se domov vrnite polni novih vtisov. Kajti ob tako odličnem vodniku jih boste zagotovo nabrali obilo.

Marjan Bradeško

Kaj je za goro?

Steve House: **Beyond the mountain** (Za goro). Predgovor Reinhold Messner. Patagonia books, 2009.

»Kaj je tam, za goro, če ni človek?« (Walter Bonatti)

»Da bi uspeli, bomo morali plezati skoraj goli, pomanjkljivo oblečeni in minimalno opremljeni. Pozabi na pritrjene, fiksne vrvi v steni, dobro založene tabore in na skrite zaloge opreme. Pozabi na šotore. Pozabi na spalne vreče. Pozabi na običajno, okusno hrano. Edina obleka, ki jo bomo nosili, bo na naših telesih. Vsak se bo grel s puhasto bundo in toplo pijačo, staljeno iz snega in ledu na dveh gorilnikih. Verjetno dovolj tekočine za 48 ur neprekinjenega plezanja. Po prvih 12 urah ne bomo več imeli dovolj opreme za sestop po smeri, po kateri se bomo povzpeli. Prisiljeni bomo izplezati in zaključiti vzpon na vrhu stene, da bi lahko sestopili na drugo stran. Ne bo druge možnosti, ker bomo imeli s seboj premalo opreme za spust. Vsi trije razumemo preprosto dejstvo. Če se bo kdo izmed nas med vzponom huje poškodoval in ne bo mogel nadaljevati, ga bosta morala soplezalca pustiti v steni. Da umre. In če bom jaz tisti, ki ga bosta prisiljena zapustiti, bom moral dovolj ljubiti Scotta in Marka, da jima bom dovolil oditi.« (Iz poglavja Partnerstvo – Anchorage International Airport, Aljaska, Junij 2000, pred vzponom v Direktni Slovaški smeri, južna stena Denalija, ZDA)

Pred skoraj dvajsetimi leti sem imel srečo, da sem lahko srečal, spoznal in dober mesec občasno

spremljal Steva Housa na njegovi prvi alpinistični odpravi. Skupaj smo hodili, plezali, nosili tovore, garali, preklinjali in se do onemoglosti šalili na naš ali tuj račun pod najvišjo steno na svetu, Rupalsko steno Nanga Parbata v Pakistanu. Nikomur izmed nas se takrat seveda niti sanjalo ni, da si je takrat skoraj mladoletni Štef, kot smo ga klicali, najmlajši član odprave, zadal posebno nalogo – postati po svojih močeh najboljši, oziroma tako dober plezalec, kot je le mogoče. Četudi bo to mogoče pomenilo postati eden izmed trenutno najboljših alpinistov na svetu!

Kaj je potrebno storiti, da bi postali eden najboljših visokogorskih plezalcev današnjih dni na svetu? Pomeni to samo izčrpne treninge dan za dnevno, dolgotrajno plezanje v visokih gorah, zmrzujoče hladne bivake pod milim nebom, zbiranje denarja za vsakoletne alpinistične odprave (posebej še za Američana) precej nevarne predele sveta, kot je muslimanski protiameriški Pakistan? So to samo vsakodnevna odrekanja, razveza zakona, spoznavanje trdih lekcij, ki jih učijo visoke gore in življenje samo? Knjiga »Za goro« nam govori o vsem tem. Napisana je s pretanjenim občutkom, s srcem za sočloveka – soplezalca in z visoko letučimi željami; biti boljši, kot si bil včeraj, bolj jasnoviden, kot boš jutri in bolj odgovoren, kot si danes. Štef se v najboljši luči pokaže ne samo kot izjemen alpinist, temveč tudi kot pronicljiv opazovalec in izjemen pisec. V svoje zgodbe je znal vplesti dramatičnost in pretresljivost, ki pa nikoli ne presežeta meje banalnosti. Tako posamezna poglavja niso zaključene zgodbe same po sebi, ampak tudi dokument časa in dogajanja. Knjiga preprosto interpretira, kaj vse je potrebno, da bi lahko stopili v svet visokoletečih želja, silnih izzivov, velike ljubezni do tovarišev v navezi, tudi velikih izgub. Dogodkov, ki so povezani s smrtjo v gorah, na katero se odzivamo še vedno drugače kot na umiranje okoli nas, na cestah, v civilizaciji. Zgovornost in jasnost pripovedi kljub nekoliko zahtevnejšemu jeziku bralca povleče v Štefov svet, da knjige kar ne more in ne more odložiti. Posebno težo daje objavljeni knjigi dejstvo, da je Steve House kot srednješo-

lec leto dni preživel v Sloveniji, največ časa v Mariboru. Njegova zgodba o alpinizmu se zato tudi v knjižni zgodbi začenja na samem vzhodnem začetku Alp, pod Pohorjem. Vse to natančno, s pravo mero spoštovanja do prvih korakov v slovenskih gorah in plezanja s slovenskimi soplezalci tudi podrobno opiše. V vednost svetovni alpinistični javnosti in za svoj spomin, kot omeni v uvodniku. Potrebno težo Housovemu sporočilu daje tudi predgovor samega Reinholda Messnerja, ki se, zanimivo, originalen, kot je od nekdaj, ne more izogniti temu, da ne bi citiral avtorjevih (za)misli.

Hvaležen sem Štefu za knjigo, za vse zgodbe, za iskrenost do samega sebe in drugih, za pristnost in jasnost pripovedi, za uvid, kako je mogoče biti in ostati velik v svojih dejanjih in skromen v svojih pričakovanjih.

Knjiga od izida naprej pobira prestižne knjižne nagrade za gorniško literaturo na pomembnih festivalih po svetu. Vse to me niti ne preseneča, saj je to med drugim ena izmed najboljših alpinističnih knjig, kar sem jih prebral v zadnjih dvajsetih letih!

Knjigo je mogoče naročiti na Patagonia books (www.patagonia.com).

Silvij Morojna

Vabilo na potepanje po Motniku in okolici

Roman Šimec in Marjan Semprimožnik: *Pešpoti v okolici Motnika*. Kamnik, Motnik: Občina Kamnik, Športno društvo Motnik, 2007. Priloga: turistična karta Motnik z okolico, 1 : 25.000.

Motnik je vas v Posavskem hribovju na vzhodu kamniške občine, od Tuhinjske doline pa ga

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana
T: 01 2410 656,
E: konzorcij@mk-trgovina.si

**Pestra izbira knjig s področja
gornišтва, alpinizma,
fotomonografij in potopisov**

Steve House:
**BEYOND
THE
MOUNTAIN**
(spremna beseda:
Reinhold Messner)

Patagonia books, september 2009
(trda vezava; 285 strani; črno-bele in barvne
fotografije; cena 23,79€)

loči prelaz Kozjak. V vodničku je predstavljen kot zanimiv kraj in kot izhodišče za šest poti. 1. Motnik–Čreta–Motnik (Evropska pešpot E6): 8 h v obe smeri, najvišja točka 1030 m, višinska razlika 479 m, srednje zahtevna pot.

2. Motnik–Goli vrh (Šavnice)–Motnik: 8 h 30 min v obe smeri, najvišja točka 1427 m, višinska razlika 976 m, srednje zahtevna pot. 3. Motnik–Čemšeniška planina–Motnik: 7 h v obe smeri, najvišja točka 1205 m, višinska razlika 754 m, izlet. 4. Motnik–Lipovec–Motnik: 5 h v obe smeri, najvišja točka 848 m, višinska razlika 397 m, nezahteven družinski izlet. 5. Motnik–Jasovnik–Motnik: 3 h 30 min v obe smeri, najvišja točka 764 m, višinska razlika 313 m, nezahteven družinski izlet. 6. Motniška turistična pot: 2 h, dolžina 3,5 km, sprehod. Opisi poti so popestrjeni z omenjanjem zanimivosti, razgledov in nekaterih podatkov (zemljepisnih, o planinskih domovih in kočah, o drugih izhodiščih) ter s prijaznimi dodatki, kot sta »kuharski recept« za kuhanje oglja in pripovedka o rokovnjačih. Na kratko sta opisani tudi dve kolesarski poti. 1. Motnik–Potok v Tuhinjski dolini: 3 h, 22

km, višinska razlika 450 m, srednje zahtevna pot z enim zahtevnim vzponom, priporočljivo gorsko kolo. 2. Motnik–Vransko–Lipa–Motnik: 3 h 30 min, 26 km, višinska razlika 550 m, srednje zahtevna pot, priporočljivo gorsko kolo. Na koncu so še sezname planinskih domov s podatki, praznikov in prireditev ter gostišč in prenočišč. Drobna knjižica je nekoliko večjega formata (14,5 cm × 24 cm), tako da ni ravno za v (vsak) žep, je pa lepo in pregledno oblikovana. Besedilo dopolnjujejo številne fotografije, ki so večinoma tudi informativne (pri nekaterih pa žal ne piše, kaj prikazujejo). Na priloženi turistični karti so različno vrisane poti, na hrbtni strani pa kratke predstavitve v slovenščini, angleščini, nemščini in italijanščini. Vodniček in karto dobite brezplačno v gostilni Pri Flegarju v Motniku (01/834-80-43).

Mojca Luštrek

Preskus

Planina.
Strma. Zaželeno.
Mami in plaši.
Ne poskušaj! Ne obupavaj!
Pojdi na sosednjo:
Višja je,
manj nevarna.
Ni »tvoja«. A bo.
Ko boš stal vrh nje
in zviška gledal zaželeno –
boš vedel: »Moja bo.«

Neža Maurer

FOTO: DAN BRŠKI

www.elektro-ljubljana.si

Energija prihodnosti

Zelena energija je naš prispevek k bolj čistemu okolju. Pridružite se nam!

NOVO V SLOVENIJI!

Nano
9,2 mm

Ion
9,5 mm

Velocity
9,8 mm

*Izbira
Chrisa Sharma!*

Foto: arhiv Sterling Rope

Promocijske cene!

TERRA, PE Maribor, Partizanska cesta 13a
TERRA, PE Ljubljana, Dunajska 21
www.terrasport.si

STERLING ROPE

Stefan Glowacz, legenda Red Chilija

Red Chili

Nov model SPIRIT VCR

Na voljo v trgovinah TERRA, www.terrasport.si

NAJBOLJŠI SOFT SHELL?

RAGA

**UPORABLJAJO JO SLOVENSKI
GORSKI RESEVALCI**

Narejena iz **WINDSTOPPER** Soft Shell materiala.
Popolnoma zaščiti pred vetrom, odlično diha in je vodoodbojna.

trang®**world**

THE ADVENTURE IS WHERE YOU ARE